

3. GAIA.

ESKU-HARTZE PUBLIKOA

ERAGINKORTASUNA eta EKITATEA

lortzeko.

- 3.1. Esku-hartze publikoaren zergatia eta tresnak
- 3.2. Esku-hartze publikoa eraginkortasuna lortzeko:
  - 3.2.1. Merkatu konkurrentzialak eraginkorrak al dira?
  - 3.2.2. Merkatu-akatsak
  - 3.2.3. Hornidura publikorako ereduak
- 3.3. Esku-hartze publikoa ekitatea lortzeko:
  - 3.3.1. Ekitate birbanakorra eta gizarte-liberalismoa
  - 3.3.2. Ekitatearen beste ikuspegi batzuk

3.1. Esku-hartze publikoaren zergatia eta tresnak

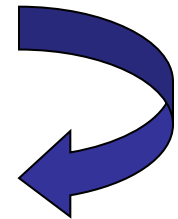
Gaur egun, **Sektore Publikoek esku-hartze ugari** burutzen dituzte baliabideen esleipenean eta errentaren birbanaketaren arloan.

Galderak

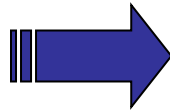
Zein da esku-hartze
horien **zergatia**?
Zein **arlotan** eman behar
da?
Zein **baldintzetan**?

....

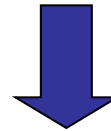
Galdera hauen erantzuna Merkatu-Akatsen Teoriak ematen digu, **Ongizate-Ekonomiaren** ikuspuntutik.

**ONGIZATE-
EKONOMIA**

Gizarte batek gozatzen duen ongizate-maila azaltzeaz arduratu

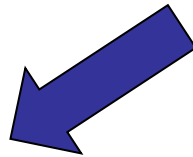
Helburua: **Max GIZARTE -ONGIZATEA**

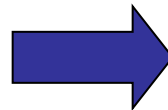
Bi baldintza:

-Sistema ekonomikoa **ERAGINKORRA** izan (Pareto)

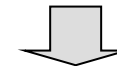
-Sistema ekonomikoa **EKITATIBOA** izan (ezin bada, errenta/aberastasuna beresleitzuz Gizarte-Ongizatea handitu)

Merkatuak berak aurreko bi baldintzak beteko balitu, **ez legoke esku-hartze publikoaren beharrik**

Baino merkatuek emaitza ez-eraginkorrak eta ez-ekitatiboak sortu ahal dituzte.

Sektore Publikoa emaitza ez-eraginkor eta ez-ekitatibo horiek zuzentzeko gai bada, esku-hartzerako publikorako justifikazio baten aurrean gaude.

OINARRIZKO ARAUDIA:

Hiritarrak eta beren jabetzak babesteko, jabetza-eskubideak definitzeko, kontratuen betearazpena bermatzeko ..., hau da, **merkatu ekonomien oinarriak finkatzeko**

ERREGULAZIOA:

Ondasun eta zerbitzuen kalitatea, ke-jaulkipenak, kontsumo kaltegarrien salmentak, derrigorrezko aseguruak ...

FINANTZAKETA:

-Jarduera publikoarena edo
-Jarduera pribatu batzuen

ESKU-HARTZE PUBLIKORAKO TRESNAK

```
graph TD; A[OINARRIZKO ARAUDIA:] --> C[ESKU-HARTZE PUBLIKORAKO TRESNAK]; B[ERREGULAZIOA:] --> C; D[FINANTZAKETA:] --> C; E[EKOIZPEN PUBLIKOA (*Hurrengo gardenkian)] --> C; F[ERRENTA TRANSFERENTZIAK:] --> C;
```

EKOIZPEN PUBLIKOA (*Hurrengo gardenkian)

- Merkatalgarriak ez diren ekoizpenak (defentsa ...)
- Merkatalgarriak direnak (hezkuntza, sanitatea, posta-zerbitzuak ...)
- Finantza-zerbitzuak (finantza-erakunde publikoak)
- Aseguru-zerbitzuak (langabezia, jubilazioa ...)

ERRENTA TRANSFERENTZIAK:

Birbanaketa politika garatzeko (pobreziaren aurkako programak ...)

(*) ONDASUN ETA ZERBITZUEN EKOIZPENEAN burututako ESKU-HARTZE PUBLIKOA bi motakoa izan daiteke:

-Modu zuzen batean, EKOIZPEN PUBLIKOAREN bidez

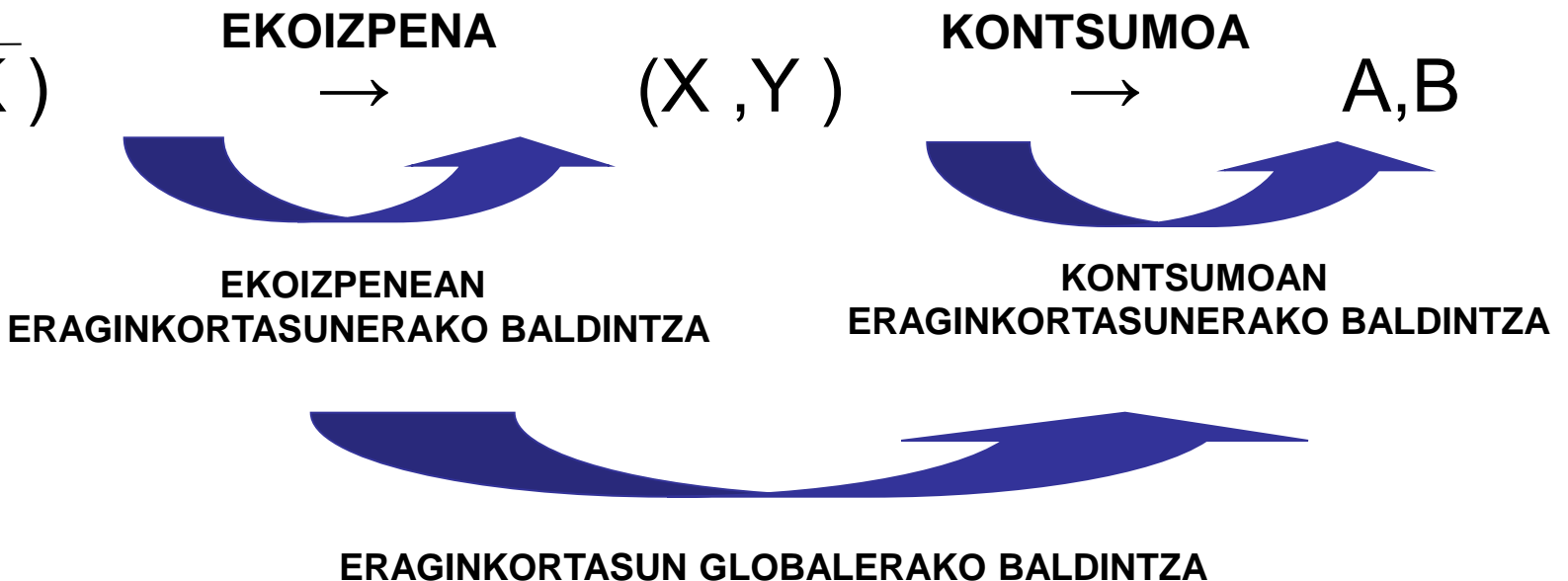
-EKOIZPEN PRIVATUAREN bidez, baino ERREGULAZIO edota FINANTZAKETA PUBLIKOA erabiliz

Bi esku-hartze mota horiek izendatzeko **HORNIDURA PUBLIKOA** terminoa erabiltzen da

3.2. Esku-hartze publikoa eraginkortasuna lortzeko

3.2.1. MERKATU KONKURRENTZIALAK ERAGINKORRAK AL DIRA?

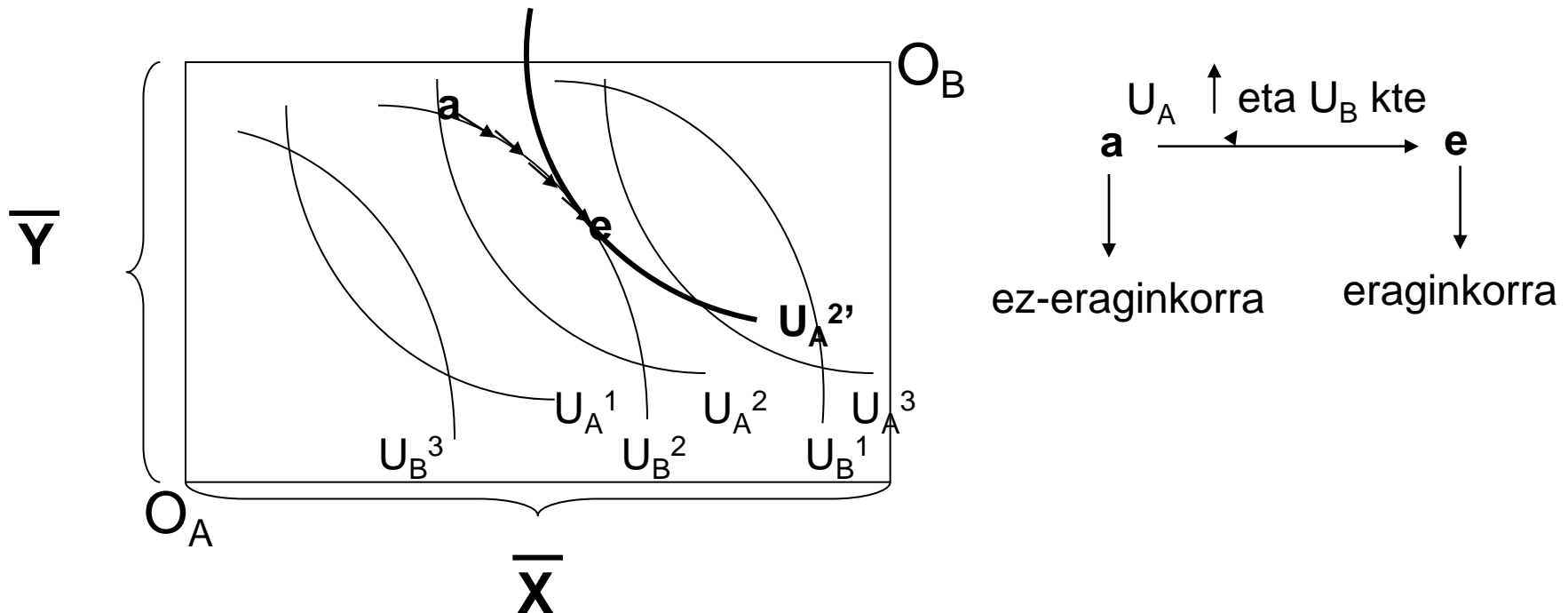
Galdera hau erantzun aurretik, **eraginkortasunarako baldintzak** zein diren gogoratu dugu. Horretarako (2x2x2) ekonomia batean gaudela suposatuko dugu, hau da, bi produkzio-faktore (L,K) , bi kontsumo-ondasun (X,Y) eta bi kontsumitzaile (A,B) dituen ekonomia bat:

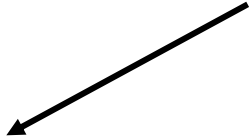
1) KONTSUMOAN ERAGINKORTASUNERAKO BALDINTZA $(\bar{X}, \bar{Y}) \rightarrow (A, B)$

DEF: “ (X_A, X_B, Y_A, Y_B) esleipena kontsumoan eraginkorra da, ezin bada, kontsumo ondasunak bi kontsumitzaileen artean berresleituz, kontsumitzailearen baten baliagarritasun-maila handitu bestearren murriztu gabe”

GRAFIKOKI: Edgeworth-en kaxaren laguntzaz:

Beraz, esleipena eraginkorra izateko baldintza $\Rightarrow$ **indiferentzi-kurbek malda berdina**

$$\text{OEM}_{X,Y}^A = \text{OEM}_{X,Y}^B$$

KONTSUMOAN ERAGINKORTASUNERAKO BALDINTZA

ANALITIKOKI:

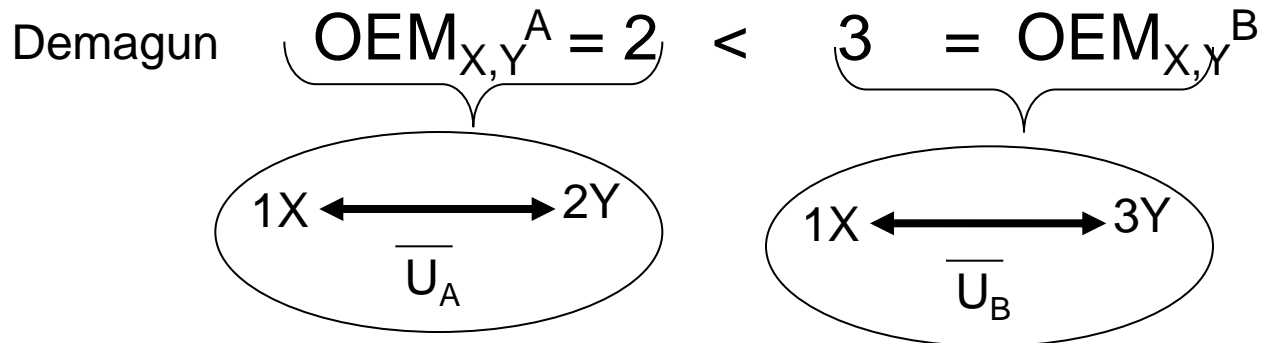
$$\left\{ \begin{array}{l} \text{Max } U_A (X_A, Y_A) \\ \text{k.h. } U_B (X_B, Y_B) \equiv \bar{U}_B \\ X_A + X_B = \bar{X} \\ Y_A + Y_B = \bar{Y} \end{array} \right.$$

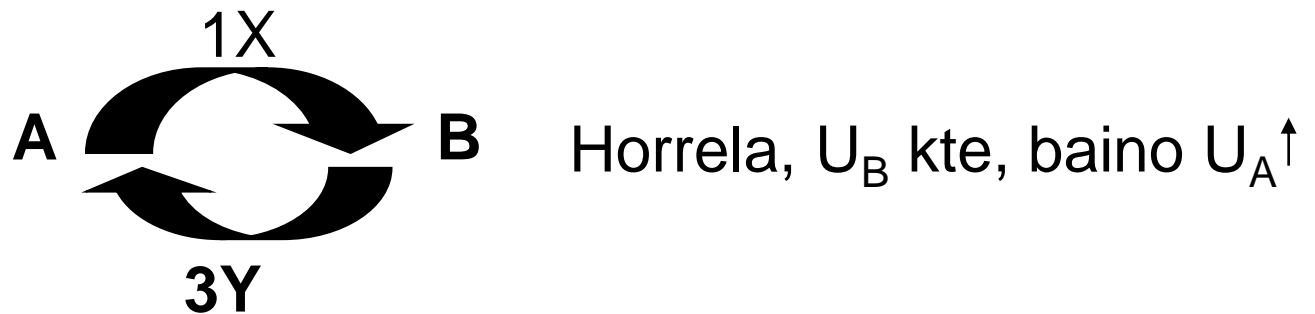
ebatziz

ADIBIDEA:

Beraz, **X gehiegi** (Y gutxiegi) dago **A-ren eskuetan**. Zergatik?

ONDORIOZ:

$\text{OEM}_{X,Y}^A < \text{OEM}_{X,Y}^B \Rightarrow$ Esleipen ez-eraginkorra (Ak X gehiegi eta Y gutxiegi)

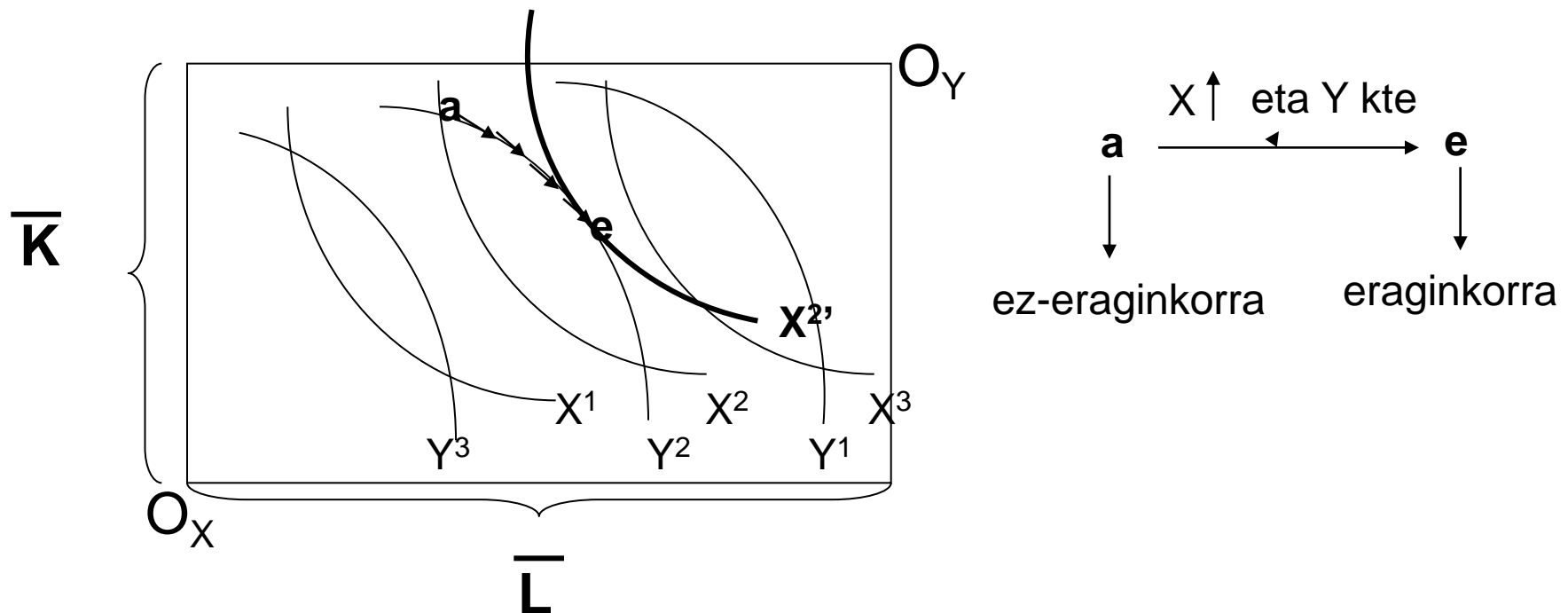
$\text{OEM}_{X,Y}^A > \text{OEM}_{X,Y}^B \Rightarrow$ Esleipen ez-eraginkorra (Ak X gutxiegi eta Y gehiegi)

$\text{OEM}_{X,Y}^A = \text{OEM}_{X,Y}^B \Rightarrow$ Esleipen eraginkorra

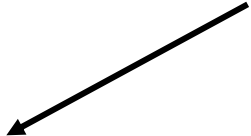
2) EKOIZPENEAN ERAGINKORTASUNERAKO BALDINTZA $(\bar{L}, \bar{K}) \rightarrow (X, Y)$

DEF: “ (L_X, L_Y, K_X, K_Y) esleipena ekoizpenean eraginkorra da, ezin bada, produkzio-faktoreak bi industrien artean berresleitzuz, industriaren baten ekoizpen-maila handitu bestearena murriztu gabe”

GRAFIKOKI: Edgeworth-en kaxaren laguntzaz:

Beraz, esleipena eraginkorra izateko baldintza $\Rightarrow$ **isokuantek malda berdina**

$$\boxed{\text{OETM}_{L,K}^X = \text{OETM}_{L,K}^Y}$$

EKOIZPENEAN ERAGINKORTASUNERAKO BALDINTZA

ANALITIKOKI:

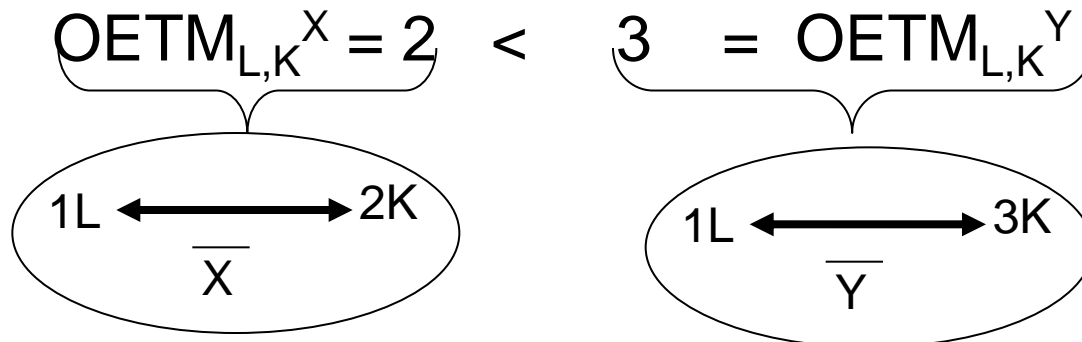
$$\left\{ \begin{array}{l} \text{Max } X(L_X, K_X) \\ \text{k.h. } Y(L_Y, K_Y) = \bar{Y} \\ L_X + L_Y = \bar{L} \\ K_X + K_Y = \bar{K} \end{array} \right.$$

ebatziz

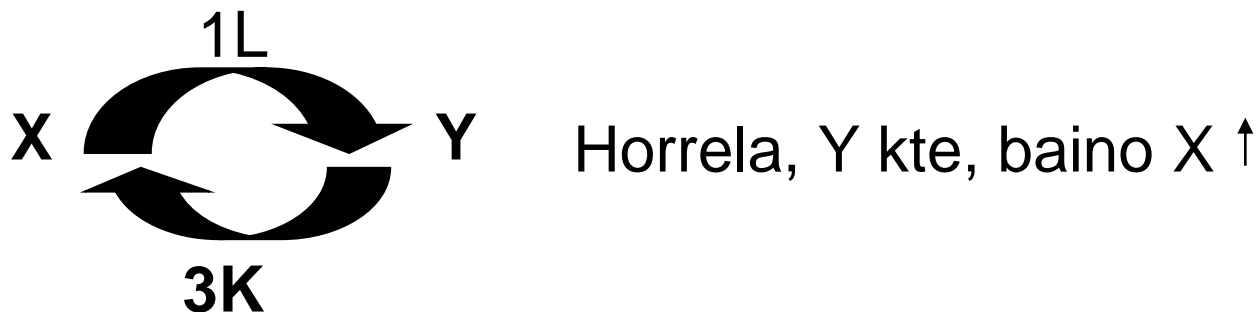

ADIBIDEA:

Demagun

Beraz, **L gehiegi** (K gutxiegi) dago **X industriari**. Zergatik?

ONDORIOZ:

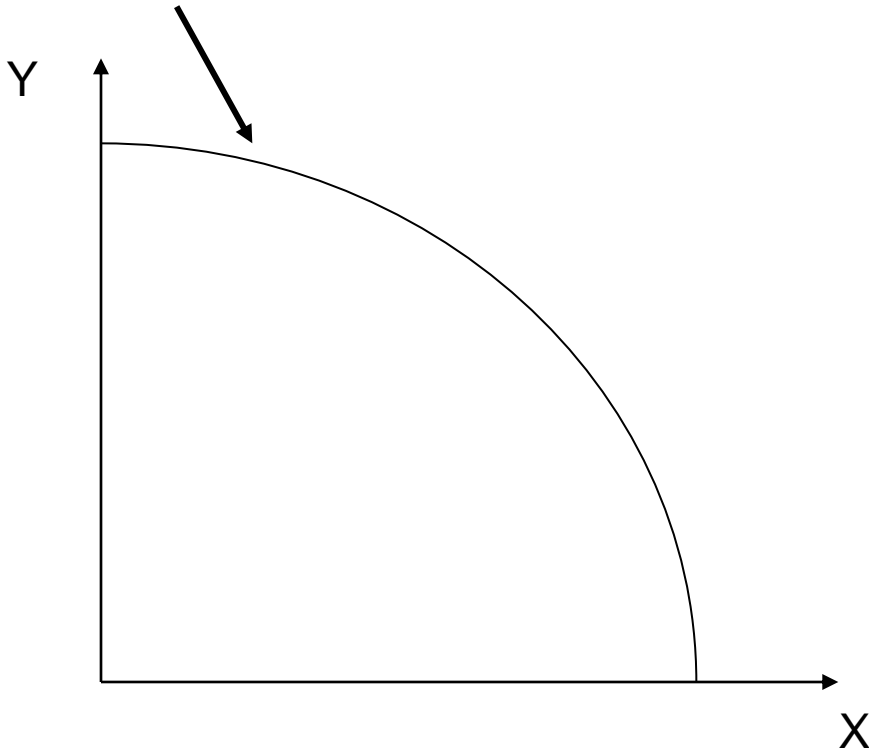
$\text{OETM}_{L,K}^X < \text{OETM}_{L,K}^Y \Rightarrow$ Esleipen ez-eraginkorra (Xek L gehiegi eta K gutxiegi)

$\text{OETM}_{L,K}^X > \text{OETM}_{L,K}^Y \Rightarrow$ Esleipen ez-eraginkorra (Xek L gutxiegi eta K gehiegi)

$\text{OETM}_{L,K}^X = \text{OETM}_{L,K}^Y \Rightarrow$ Esleipen eraginkorra

BESTALDE:

Ekoizpenean eraginkorrak diren esleipenetan lortzen diren X eta Y-ren konbinaketa ezberdinek **EKOIZPENAREN AUKERA-MUGA** osatzen dute:

Ekoizpen Aukera Mugaren malda:

$$TEM_{X,Y} = dY/dX$$

Interpretaketa:

“X-ren ekoizpena unitate batean murrizten bada, gehienez ekoiztu daitezkeen Y-ren unitateak”

3) ERAGINKORTASUN GLOBALERAKO BALDINTZA $(\bar{L}, \bar{K}) \rightarrow (X, Y) \rightarrow (A, B)$

DEF: “ $(L_X, L_Y, K_X, K_Y, X_A, X_B, Y_A, Y_B)$ esleipena globalki eraginkorra da, ezin bada, produkzio-faktoreak bi industrien artean berresleituz, eta hori egitean lortzen diren ekoizpen-maila berriak bi gizabanakoen artean birbanatuz, gizabanakoren baten baliagarritasun-maila handitu bestearena murriztu gabe”.

BEHARREZKO BALDINTZAK:

- 1) **KEB:** $OEM^A_{X,Y} = OEM^B_{X,Y}$
- 2) **EEB:** $OETM^X_{L,K} = OETM^Y_{X,Y}$

Baino ez dira baldintza nahikoak, 3. baldintza bat bete behar da :

$$OEM^{A,B}_{X,Y} = TEM_{X,Y}$$

(Aurreko bi baldintzak barneratzen ditu)

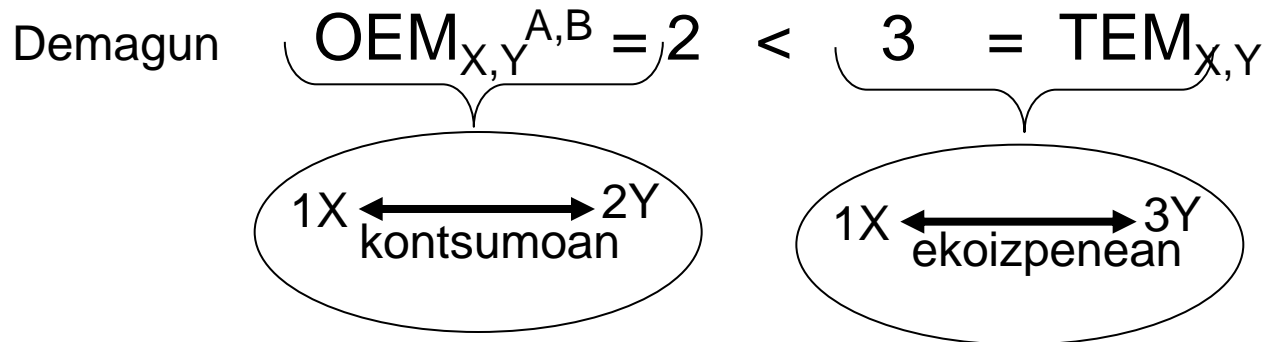
ANALITIKOKI:

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{Max } U_A (X_A, Y_A) \\ \text{k.h. } U_B (X_B, Y_B) = \bar{U}_B \\ X_A + X_B = X \\ Y_A + Y_B = Y \\ Y = F(X) \text{ (EAM)} \end{array} \right.$$

$$\text{OEM}^{A,B}_{X,Y} = \text{TEM}_{X,Y}$$

ADIBIDEA:

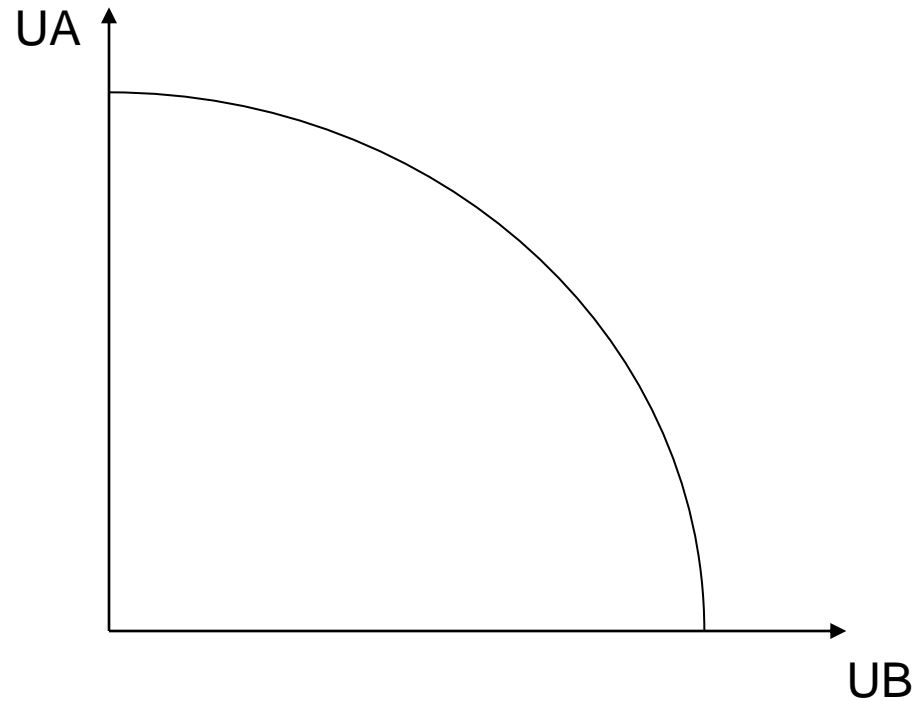

Beraz, **X gehiegi** (Y gutxiegi) dago **ekonomian**. Zergatik?

$\nabla 1X$ ekoizpenean $\Rightarrow \Delta 3Y \Rightarrow$ Baino kontsumitzaileek soilik 2Y behar dituzte baliagarritasuna mantentzeko. 3Y-rekin $U \uparrow$

BESTALDE:

Globalki eraginkorrak diren esleipenetan lortzen diren U_A eta U_B -ren konbinaketa ezberdinek **BALIAGARRITASUNAREN AUKERA-MUGA GLOBALA** osatzen dute:

Merkatu konkurrentzialak eraginkorrak al dira?

•Eraginkortasunerako baldintzak aztertu ondoren, merkatu konkurrentzialek baldintza horiek betetzen dituzten ala ez galdetzen gara.

•Erantzuna, **Ongizate-Ekonomiaren Lehenengo Oinarrizko Teorema (OELOT)** ematen digu:

“Kontsumitzaile eta produktugile guztiak konpetitzaile perfektu gisa badihardute, hau da, prezio guztiak konstante moduan hartuz, baldintza batzuen pean merkatuek baliabideen esleipen eraginkorra lortuko dute inolako laguntzarik behar izan gabe”

FROGAPENA:

Demagun (2x2x2) ekonomia batean gaudela, hau da, bi produkzio-faktore (L,K) , bi kontsumo-ondasun (X,Y) eta bi kontsumitzaile (A,B) dituen ekonomia bat. Produkzio-faktoreen eta ondasunen merkatuak konkurrentzialak dira, prezioak W , r , P_X eta P_Y izanik hurrenez hurren. Kontsumitzaileen errentak R_A eta R_B dira, finkoak, eta teknologia $F_X(L_X, K_X)$ eta $F_Y(L_Y, K_Y)$ funtzioetan laburbiltzen da.

Merkatu hauetan kontsumitzaile eta produktugileen portaera azter dezagun:

a) KONTSUMITZAILEEN PORTAERA MERKATU KONKURRENTZIALETAN:

A kontsumitzailea:

$$\begin{array}{l} \text{MAX} \quad U_A(X_A, Y_A) \\ \text{kh} \quad P_X X_A + P_Y Y_A = R_A \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} \text{MAX} \\ \text{kh} \end{array}} \right\}$$

$$L = U^A(X_A, Y_A) - \lambda [P_X X_A + P_Y Y_A - R_A]$$

$$\left. \begin{array}{l} dL/dX_A = dU^A(.) / dX_A - \lambda P_X = 0 \Rightarrow \lambda = U^{A'}_X / P_X \\ dL/dY_A = dU^A(.) / dY_A - \lambda P_Y = 0 \Rightarrow \lambda = U^{A'}_Y / P_Y \end{array} \right\} \Rightarrow U^{A'}_X / U^{A'}_Y = P_X / P_Y \Rightarrow \mathbf{OEM^A_{X,Y} = P_X / P_Y}$$

B kontsumitzailea:

$$\begin{array}{l} \text{MAX} \quad U_B(X_B, Y_B) \\ \text{Kh} \quad P_X X_B + P_Y Y_B = R_B \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} \text{MAX} \\ \text{Kh} \end{array}} \right\} \Rightarrow U^{B'}_X / U^{B'}_Y = P_X / P_Y \Rightarrow \mathbf{OEM^B_{X,Y} = P_X / P_Y}$$

Baino P_X eta P_Y konstanteak direnez $\Rightarrow \mathbf{OEM^A_{X,Y} = OEM^B_{X,Y}} \Rightarrow$ KEB betetzen ari da

b) PRODUKTUGILEEN PORTAERA MERKATU KONKURRENTZIALETAN:

X industria:

$$\left. \begin{array}{l} \text{MAX} \quad M_X = P_X X - W L_X - r K_X \\ \text{kh} \quad X = F_X(L_X, K_X) \end{array} \right\}$$

$$M_X = P_X F_X(L_X, K_X) - W L_X - r K_X$$

$$\left. \begin{array}{l} d M_X / d L_X = P_X d F_X (.) / d L_X - W = 0 \quad (1) \quad \Rightarrow P_X = W / F_X'^L \\ d M_X / d K_X = P_X d F_X (.) / d K_X - r = 0 \quad (2) \quad \Rightarrow P_X = r / F_X'^K \end{array} \right\}$$

$$\Rightarrow F_X'^L / F_X'^K = W / r \Rightarrow \mathbf{OETM_{L,K}^X = W / r}$$

Y industria:

$$\left. \begin{array}{l} \text{MAX} \quad M_Y = P_Y Y - W L_Y - r K_Y \\ \text{kh} \quad Y = F_Y(L_Y, K_Y) \end{array} \right\}$$

$$M_Y = P_Y F_Y(L_Y, K_Y) - W L_Y - r K_Y$$

$$\left. \begin{array}{l} d M_Y / d L_Y = P_Y d F_Y (.) / d L_Y - W = 0 \quad (3) \quad \Rightarrow P_Y = W / F_Y'^L \\ d M_Y / d K_Y = P_Y d F_Y (.) / d K_Y - r = 0 \quad (4) \quad \Rightarrow P_Y = r / F_Y'^K \end{array} \right\}$$

$$\Rightarrow F_Y'^L / F_Y'^K = W / r \Rightarrow \mathbf{OETM_{L,K}^Y = W / r}$$

Baino W eta r konstanteak direnez $\Rightarrow \mathbf{OETM_{L,K}^X = OETM_{L,K}^Y} \Rightarrow$ EEB betetzen ari da

GAINERA $\Rightarrow$ $P_X / P_Y = F^{Y'}_L / F^{X'}_L = F^{Y'}_K / F^{X'}_K = TEM_{X,Y}$

↑
↑

(1) eta (3)
(2) eta (4)

hartuz
hartuz

Beraz, $OEM^{A,B}_{X,Y} = TEM_{X,Y}$ betetzen da, hau da, **EGB** betetzen da

Zein dira **OELOT**-k eskatzen dituen **BALDINTZAK**?

- 1) **KONKURRENTZI PERFECTUA**: Kontsumitzaile eta produktugile guztiak konkurrentzialki jokatzeko dute, prezioak konstante moduan hartuz, murriztapen bakarrak teknologia eta baliabide-urritasuna izanik
- 2) **KONTSUMOAN LEHIAKIDETASUN OSOA** dago, **BAZTERKETAREN IRIZPIDEA** aplikatu daiteke eta **EZ DAGO KANPO ERAGINIK**, hau da, elkarrekintza ekonomiko guztiak merkatuan burutzen dira eta prezioetan islatzen dira.
- 3) **INFORMAZIOA PERFECTUA** da
- 4) **MERKATUAK OSOAK** dira

•Beraz, **aurreko baldintzak betetzen badira**, merkatu ekonomia batek baliabideen esleipen eraginkorra lortuko du. Kasu honetan, Sektore Publikoaren papera, jabetza-eskubideak ezarri eta babesten dituen egitura legal basiko bat eskaintzea izango zen. **Sektore Publiko minimo** bat, gizabanakoa eta bere jabetzak babesten dituena, eta **baliabideen esleipena merkatuaren eskuetan usten dituena**.

• Baldintza hauetako bat **betetzen ez** bada berriz, **MERKATU-AKATS** baten aurrean gaudela esaten da. Kasu honetan merkatuak ez dira gai izango baliabideen esleipen eraginkor bat lortzeko.

•Honek, **eraginkortasunaren ikuspuntutik esku-hartze publikorako aukera** irekitzen du, askotan esku-hartze publiko aproposak burutuz gizarteak eraginkortasun-irabaziak lortu ahal dituelako.

•Ondoren, esku-hartze publikoa justifika dezaketen (modu baldintzatu batean beti) **merkatu-akats batzuk aztertuko ditugu:**

•**KONKURRENTZI EZ PERFECTUA**

•**MONOPOLIO NATURALA**

•**ONDASUN PUBLIKOAK**

•**KANPO ERAGINAK**

•**BESTE MERKATU-AKATS BATZUK**

3.2.2. MERKATU-AKATSAK

3.2.2.1. KONKURRENTZI EZ PERFEKTUA

• **Konkurrentzi perfektuan**, kontsumitzaile eta produktugile guztiak **prezio-onartzaileak** dira. Honek, merkatuetan inolako hesirik gabe parte hartzen duten kontsumitzaile eta produktugile kopuru handia eskatzen du. Baina baldintza hau **arrazoi ezberdinengatik apur daiteke**, monopolio, oligopolio, monoposonio eta antzeko konkurrentzialak ez diren egoerak sortuz.

• Gu **MONOPOLIO**an zentratuko gara.

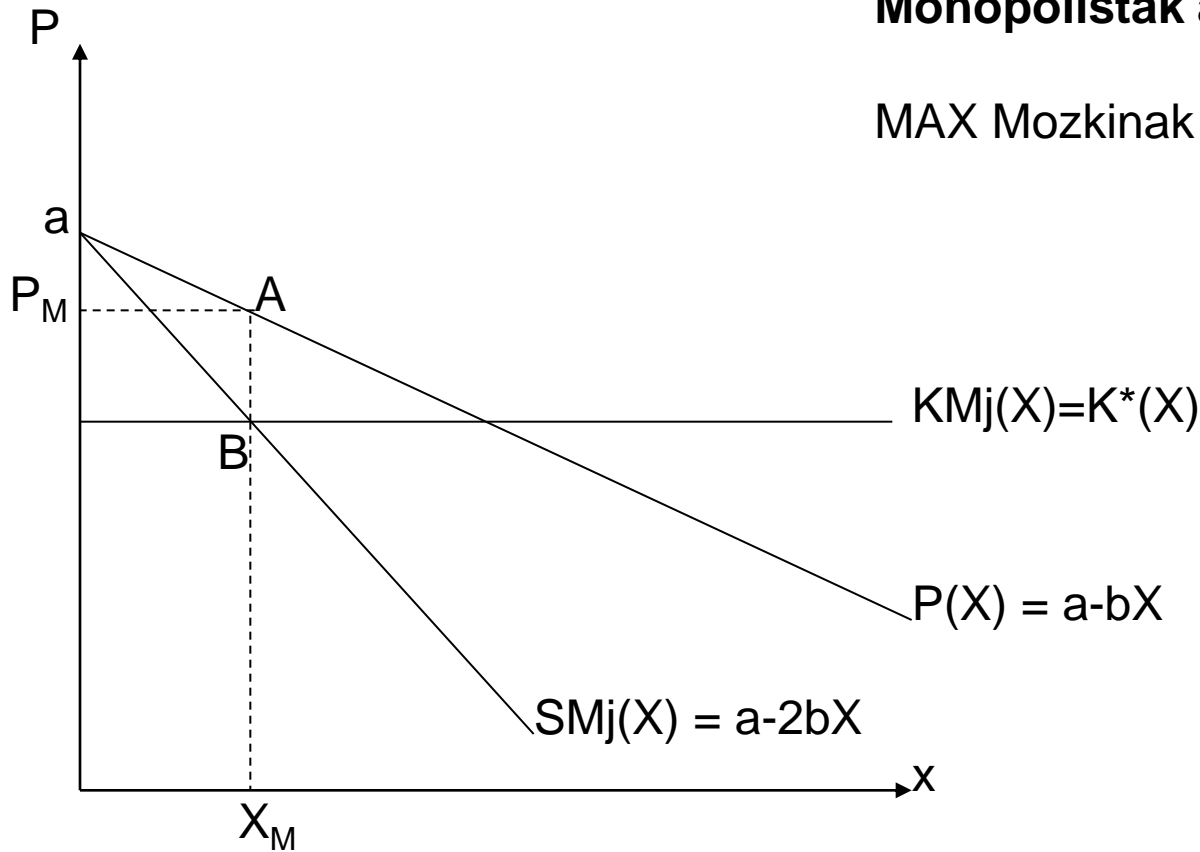
• Monopolio egoera bat bi arrazoiengatik azal daiteke:

- **KAUSA TEKNOLOGIKOAK** → **MONOPOLIO NATURALA**

- **KAUSA ez TEKNOLOGIKOAK**: Merkatuan sartzeko hesi artifiziala (Adib, jarduera burutzeko lizentzia bakarra, esate baterako, hiri-garraioa kontzesio erregimenean) → **MONOPOLIO ARTIFIZIALA**

• Monopolio artifizialarekin hasiko gara, eta 3.2.2.2. atalean Monopolio Naturala aztertuko dugu.

Demagun X ondasuna **artifizialki sortutako monopolio** baten bidez ekoizten dela. Analisia errazteko, batez besteko kostuak ($K^*(X)$) eta kostu marjinalak ($KMj(X)$) konstanteak eta beraz berdinak dira. $P(X)$ funtzioak eskaria adierazten du eta $SMj(X)$ sarrera marjinalak.

Monopolistak aukeratu duen esleipena:

$$\text{MAX Mozkinak} \Rightarrow \mathbf{SMj(X) = KMj(X)} \Rightarrow \mathbf{X_M}$$

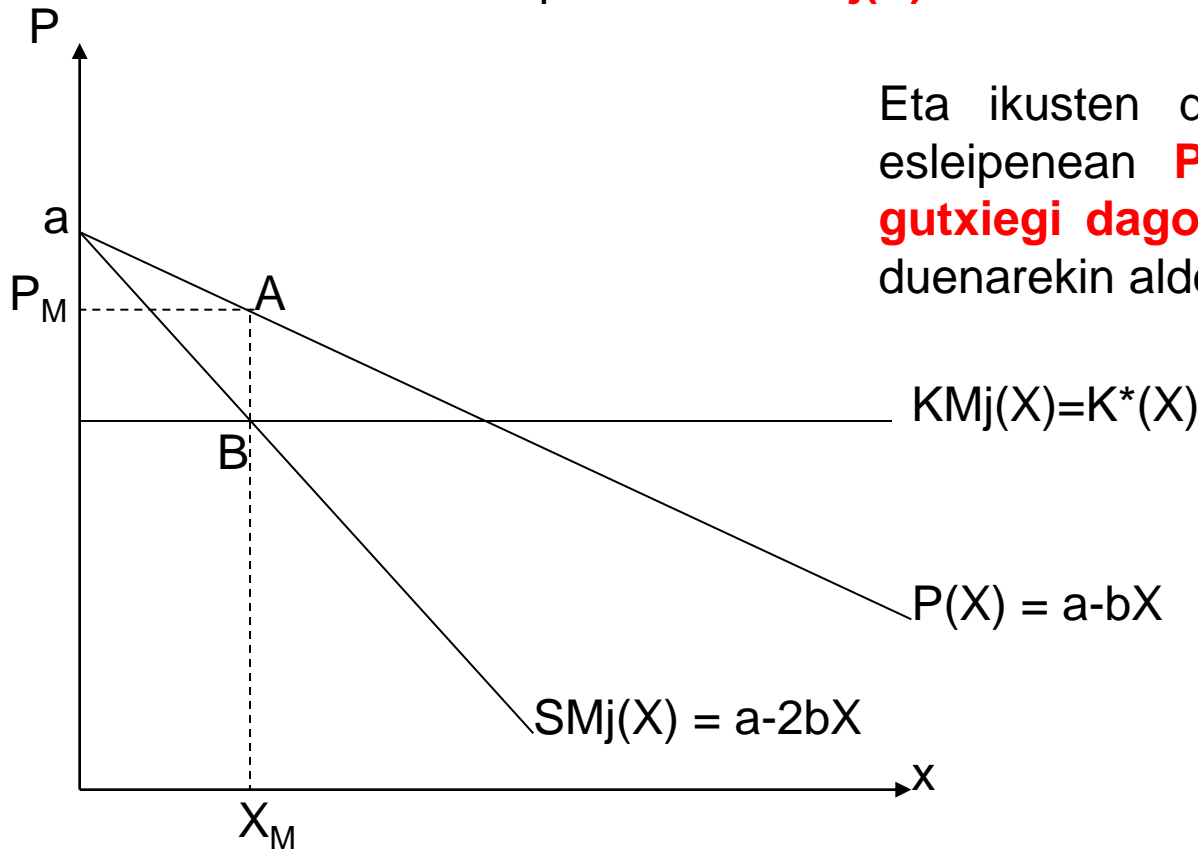
$$\Rightarrow \mathbf{P_M} = P(X=X_M)$$

Baino (X_M, P_M) esleipena ez da eraginkorra, bertan $OEM_{X,Y} > TEM_{X,Y}$ baita.

Ikus dezagun:

$OEM_{X,Y}$ $\Rightarrow$ X-ren unitate bakoitza Y-ren zenbat unitatez ordezkatu lukeen kontsumitzaileak $\Rightarrow P_Y = 1$ eginez $\Rightarrow$ X-ren unitate bakoitza zenbat moneta-unitatez ordezkatu lukeen kontsumitzaileak $\Rightarrow$ **$P(X)$**

$TEM_{X,Y}$ $\Rightarrow$ X-ren unitate bakoitza Y-ren zenbat unitatez ordezkatu daitekeen ekoizpenean $\Rightarrow P_Y = 1$ eginez $\Rightarrow$ X-ren unitate bakoitza zenbat moneta-unitatez ordezkatu daitekeen ekoizpenean $\Rightarrow$ **$KMj(X)$**

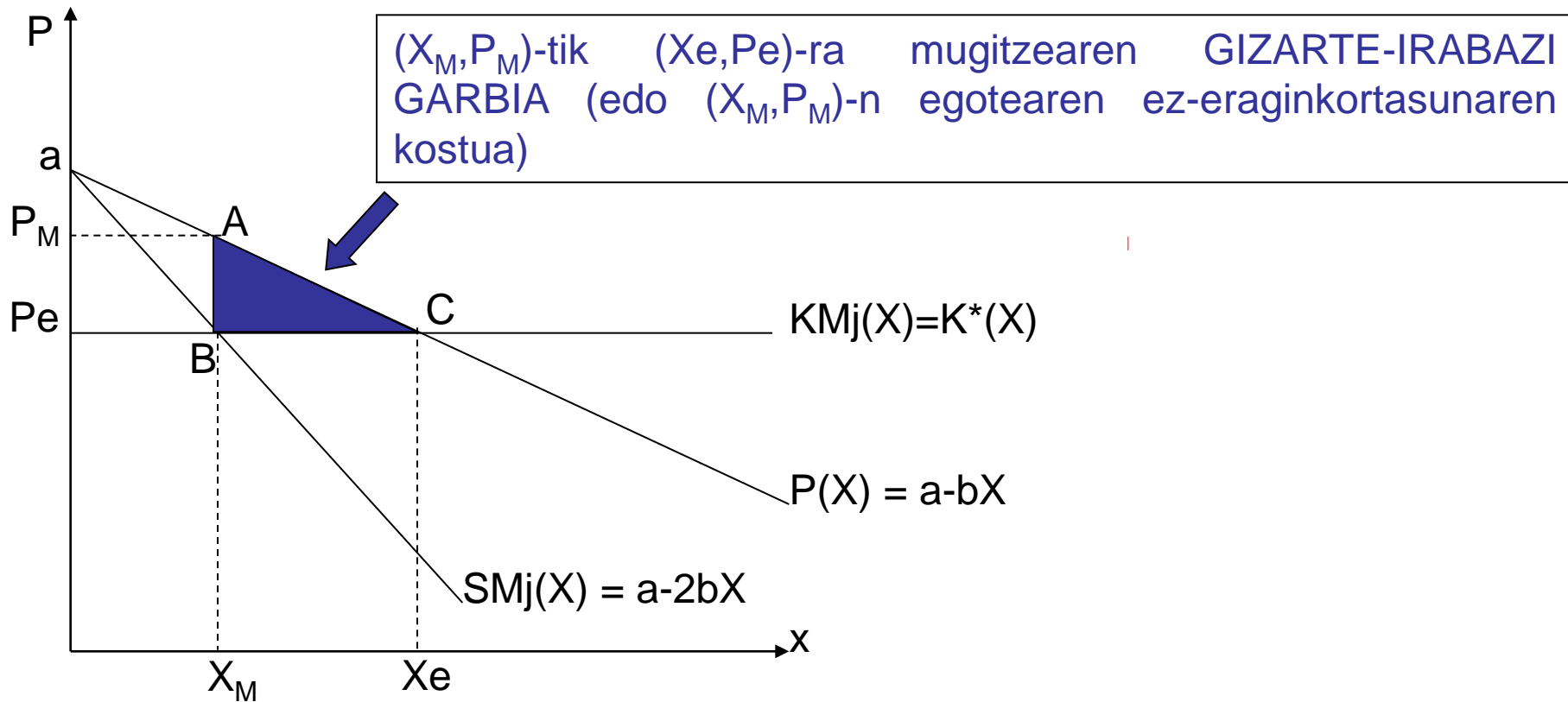
Eta ikusten den bezala, monopolistaren esleipenean **$P(X_M) > KMj(X_M)$** da $\Rightarrow$ **X gutxiegi dago**, eraginkortasunak eskatzen duenarekin alderaturik

Esleipen eraginkorra:

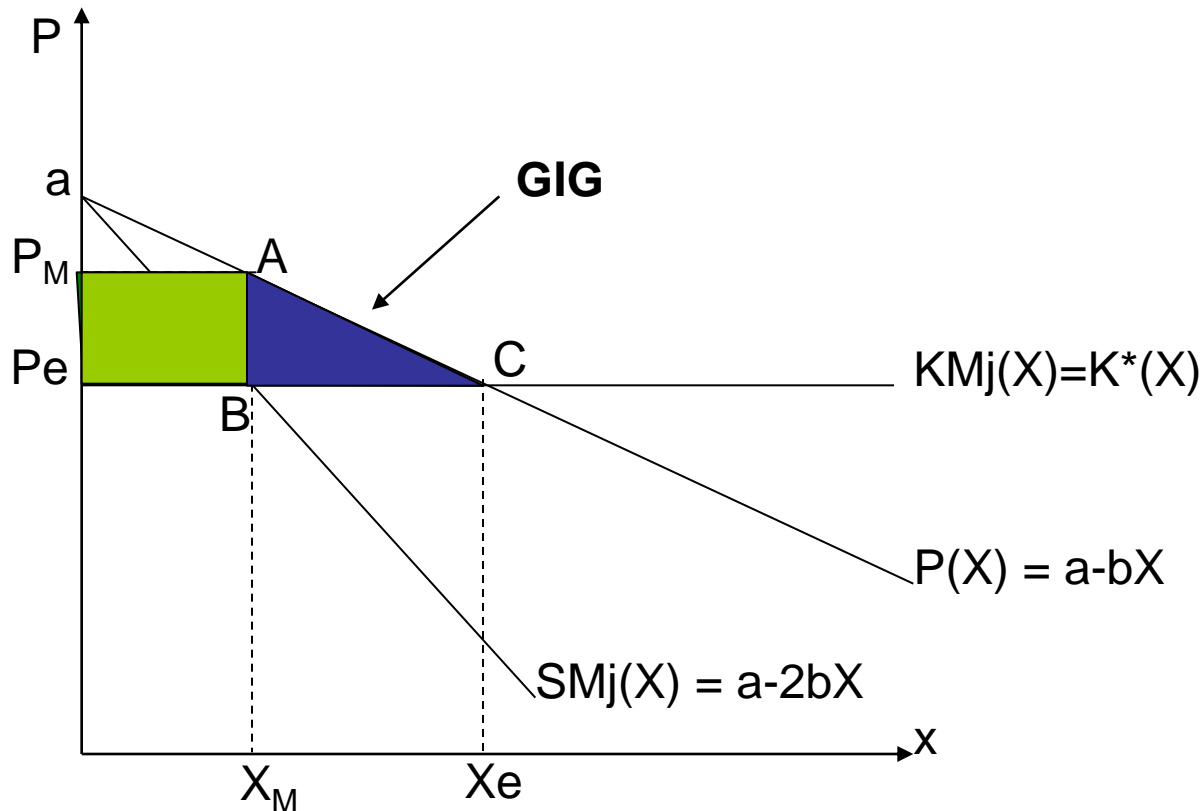
$$\text{OEM}_{X,Y} = \text{TEM}_{X,Y}, \text{ hau da, } \mathbf{P(X) = KMj(X)} \Rightarrow \mathbf{X_e}$$
$$\Rightarrow \mathbf{P_e = P(X=X_e)}$$

Izan ere, X_M -tik abiaturik **ekoizpena unitate batean handitzen** badugu, kontsumitzaileek $P(X)$ moneta-unitate balorazioa emango diote, bere ekoizpen-kostu marjinala txikiagoa izanik. Beraz **gizarteak irabazi garbi bat** izango du, $P(X)$ - $KMj(X)$, alegia. Arrazoiketa hau X_e -ra iritsi arte errepika dezakegu. Horrela, ekoizpena X_M -tik X_e -ra handitzen bada, **ABC** triangeluaren azalerako **GIZARTE-IRABAZI GARBIA** sortuko dela esan dezakegu.

Beste modu batera: Inplikaturik dauden agenteen irabazi/galerak aztertutrik:

(X_M, P_M) -tik (X_e, P_e) -ra $\left\{ \begin{array}{l} \text{Konts: } \Delta \text{KS} = P_M A C P_e \text{ azalera} \\ \text{Monop: } \nabla \text{MM} = P_M A B P_e \text{ azalera} \end{array} \right. \Rightarrow \text{GIG} = A B C \text{ azalera}$

Monopolioak eragindako ez-eraginkortasuna eliminatzeko **ESKU-HARTZE**

PUBLIKOAK:

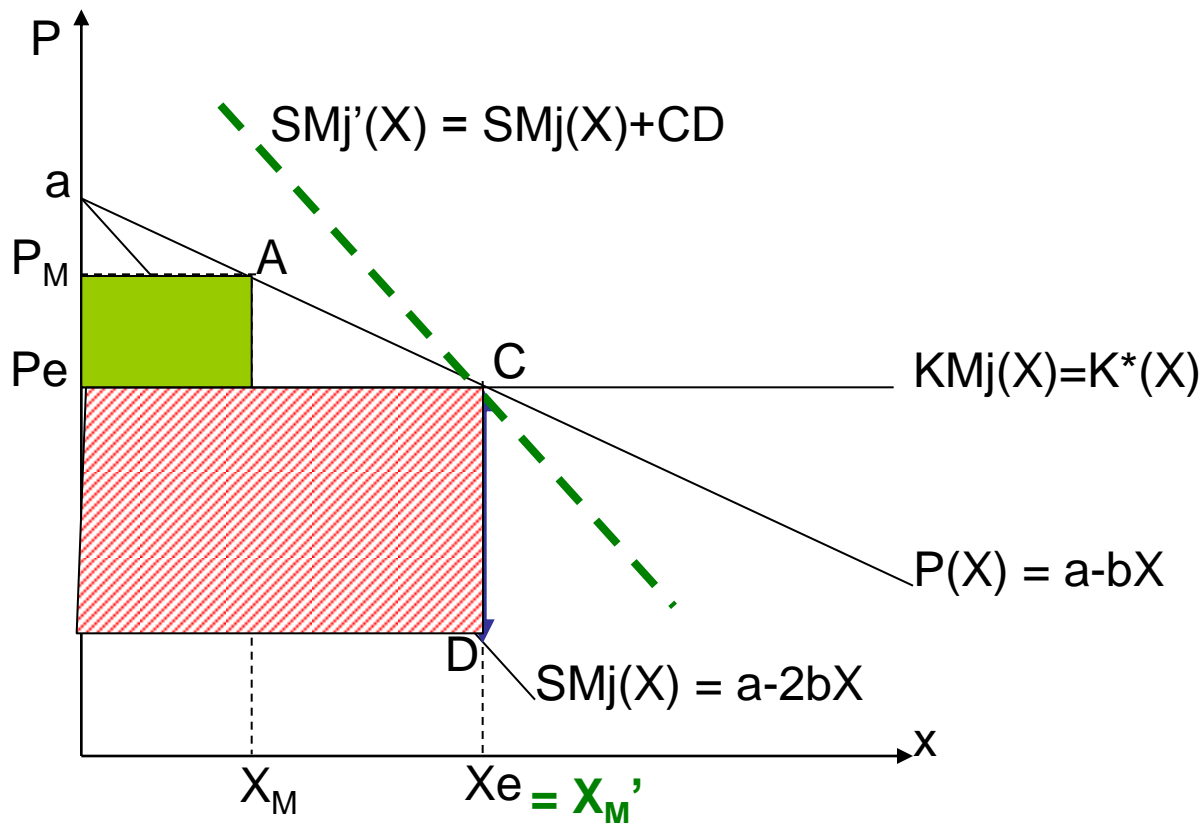
- **ERREGULAZIOA:** Produktugilea X_e ekoiztera behartu. Modu berean, prezioa erregula daiteke, P_e prezio maximoa ezarriz.
- **EKOIZPEN PUBLIKOA:** Jarduera enpresa publiko batek garatzea, beti ere sektore pribatuak beste ahalmen teknikoa eta kudeaketa-ahalmena duela suposatuz
- **FINANTZAKETA:** Sektore Publikoak monopolistari subsidio bat eskeini diezaiotke, ekoizpen-maila eraginkorra hautatzeko pizgarria izan dezan. Bi aukera:
  - **1) $P_M ABP_e$ unitateko subsidioa** eskeini, (X_e, P_e) egitearen trukean (+erreg)
  - **2) Ekoiztutako unitate bakoitzeko $(KM_j(X_e) - SM_j(X_e))$ unitateko subsidioa** eskaini. Kasu honetan, monopolistaren mozkinak maximotzen dituen esleipena (X_e, P_e) izatera pasatuko da. Beraz, ez du erregulaziorik behar izango, baina aurrekoak baino aurrekontu-kostu handiagoa suposatuko du.

•1) $P_M ABP_e$ unitateko subsidioa

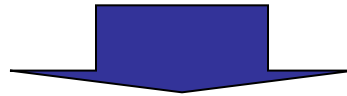
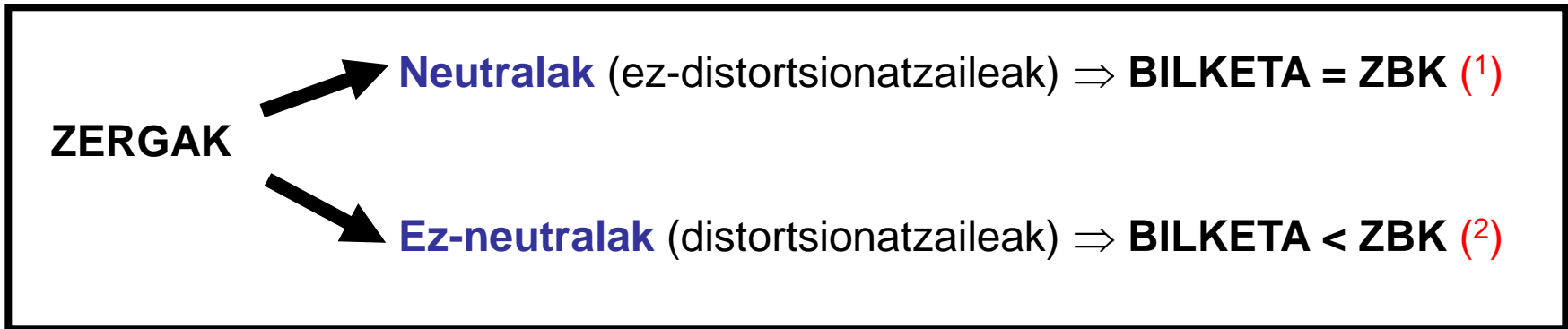
•2) Ekoiztutako unitate bakoitzeko $(KM_j(X_e) - SM_j(X_e))$ unitateko subsidioa: **CD**

$$\Rightarrow SM_j'(X) = SM_j(X) + CD \Rightarrow \text{MAX Mozk} \Rightarrow SM_j'(X) = KM_j(X) \stackrel{C}{\Rightarrow} X_M' = X_e$$

$$\Rightarrow \text{Aurrekontu-kostua} = CD * X_e$$

Ordea, eta **FINANTZAKETA**rekin jarraituz, subsidio horiek biltzeko Sektore Publikoak **zergak** ezarri beharko dituela azpimarratzea oso garrantzitsua da, eta zerga horiek **eraginkortasun-kostuak** eragin ditzaketela ezartzen diren merkatuetan:

$$\mathbf{GIG}_{\text{SUBS}} = \mathbf{GIG}_{\text{SUBS GABE}} + [\text{Subsidioaren zenbatekoa}^{(3)} - \text{ZBK}]$$

Beraz:

- **Zerga neutralak** $\Rightarrow$ [...] = 0 $\Rightarrow$ **GIG** SUBS = **GIG** SUBS GABE
- **Zerga ez-neutralak** $\Rightarrow$ [...] < 0 $\Rightarrow$ **GIG** SUBS ⁽⁴⁾ < **GIG** SUBS GABE

⁽¹⁾ Zerga biltzearen kostua, zergadunek jasaten duten baliagarritasun-galeraren terminoetan

⁽²⁾ Zergaren gehiegizko-zama = ZBK-Bilketa

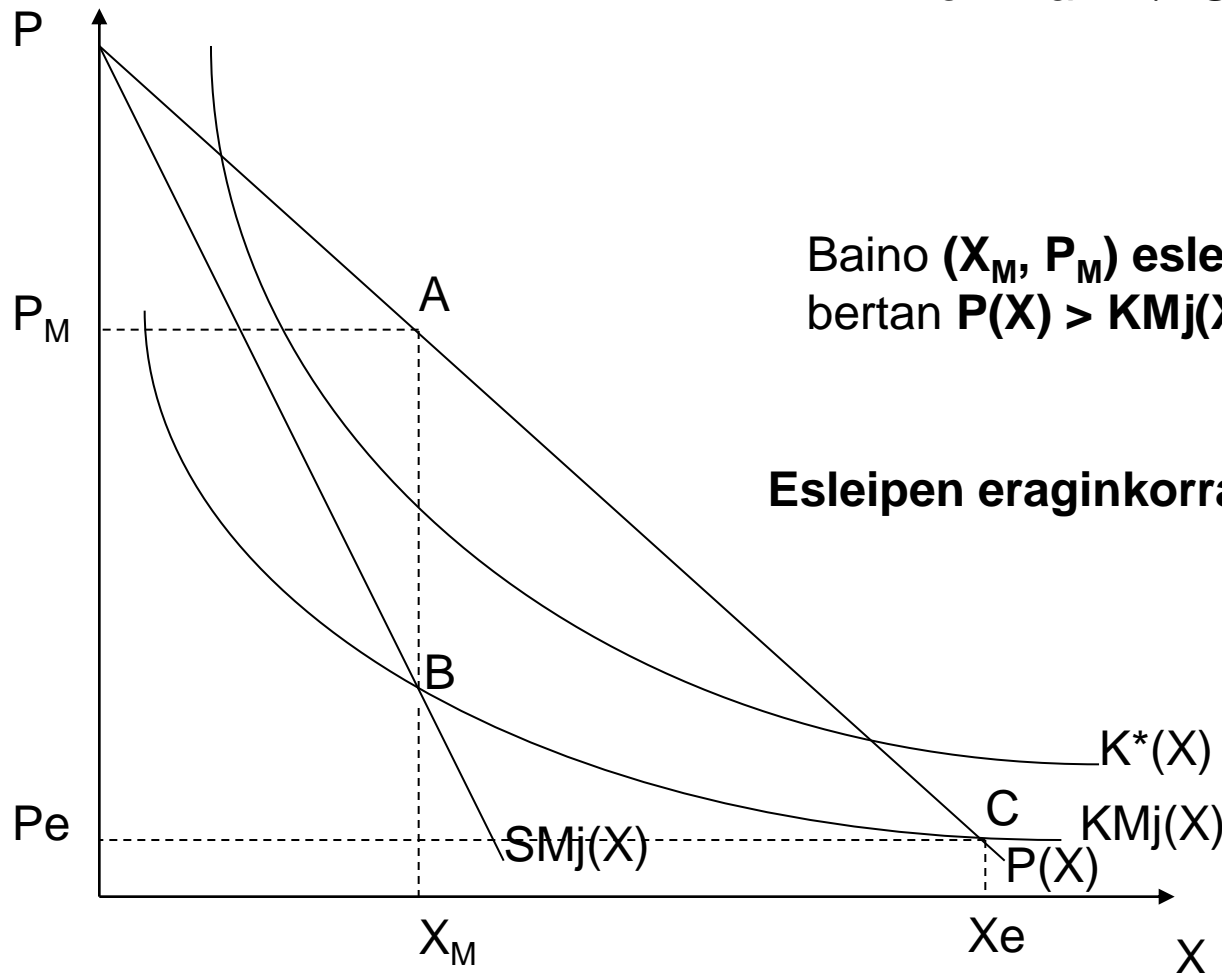
⁽³⁾ Monopolistarentzat irabazia, eta zerga-bilketari berdina

⁽⁴⁾ $\text{GIG}_{\text{SUBS}} < 0$ bada ez du pena merezi izango merkatu-akatsa modu horretara zuzentzeak

3.2.2.2. MONOPOLIO NATURALA

- **Monopolio natural** baten aurrean gaudela esaten da, jarduera batek **batez besteko kostu beherakorrak** dituenean edozein ekoizpen-mailarako.
- Egoera hau, **kostu finko oso handiak** daudenean (horietako asko berreskuraezinak) sortzen da : Ur-hornikuntza, trenbideak ...
- Merkatuan sartzeko hesi teknologiko horien ondorioz, **gizartearentzat merkeagoa** da eskari guztia **produktugile bakar** batek asetzea. Gainera, orokorrean, behin produktugile bat dugula, **besteek ez dute pizgarririk izango** merkatuan sartzeko.
- Baina produktugile horri ez bazaizkio murriztapenak ezartzen, bere helburua mozkinak maximotzea izango da eta beraz **jarduera ez-eraginkorki ustiatuko** du (**gutxiegi eta garestiegi salduz**).

Ikus dezagun grafikoki:

Monopolistak aukeratu duen esleipena:

$$\text{MAX Mozkinak} \Rightarrow \text{SMj}(X) = \text{KMj}(X) \Rightarrow X_M$$

$$\Rightarrow P_M = P(X=X_M)$$

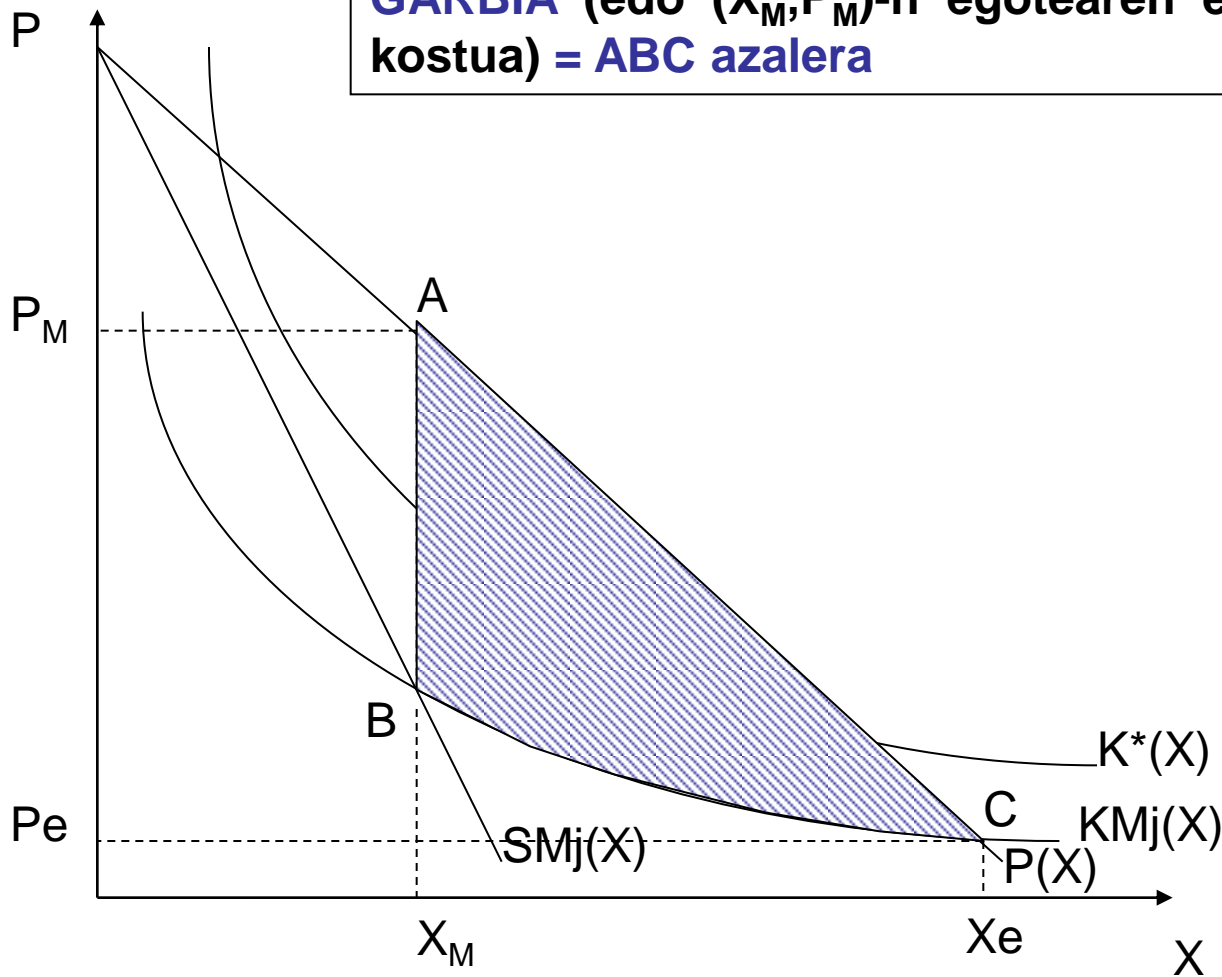
Baino (X_M, P_M) esleipena ez da eraginkorra, bertan $P(X) > KMj(X)$ baita. ($OEM_{X,Y} > TEM_{X,Y}$)

Esleipen eraginkorra:

$$P(X) = KMj(X) \Rightarrow X_e$$

$$\Rightarrow P_e = P(X=X_e)$$

(X_M, P_M) -tik (X_e, P_e) -ra mugitzearen **GIZARTE IRABAZI GARBIA** (edo (X_M, P_M) -n egotearen ez-eraginkortasunaren kostua) = **ABC azalera**

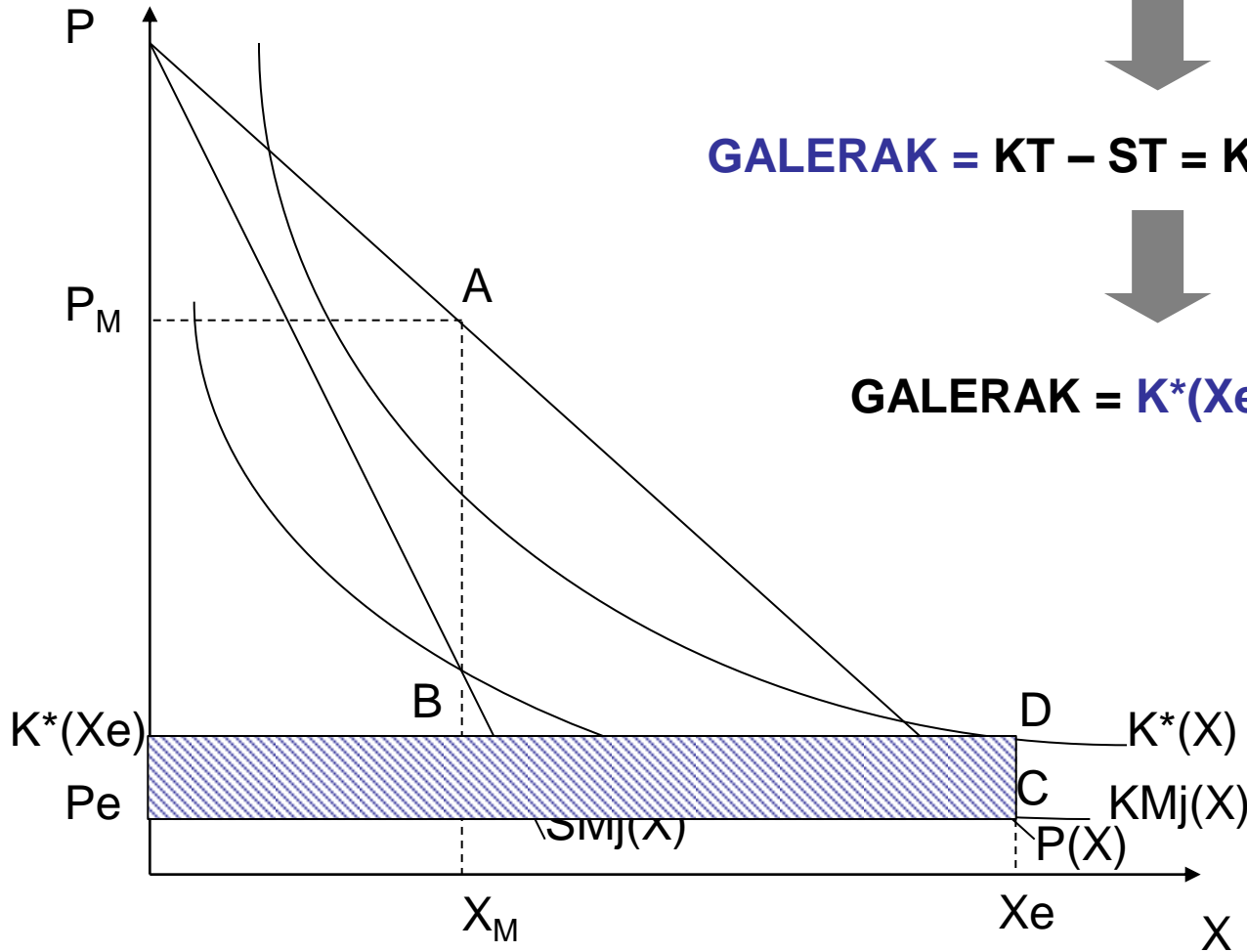
Monopolio Naturalaren arazoa:
 Esleipen eraginkorrean galerak sortzen direla

$$\text{GALERAK} = KT - ST = K^*(X_e)X_e - P_e X_e$$

$$\text{GALERAK} = K^*(X_e) D C P_e \text{ azalera}$$

Monopolioak eragindako ez-eraginkortasuna eliminatzeko **ESKU-HARTZE**
PUBLIKOAK:

•**EKOIZPEN PUBLIKOA + FINANTZAKETA:** Jarduera enpresa publiko batek garatzea, eta sortzen diren galerak zergen bidez finantzatu. Kasu honetan ezin dugu ahaztu zergek ez-eraginkortasun kostuak ere sor ditzaketela

•**ERREGULAZIOA + FINANTZAKETA:** Jarduera esku pribatuetan utzi, eta Xe maila Pe prezioan saltzearen ondoriozko galerak zergen bidez finantzatu. Lehen bezala, ezin dugu ahaztu zergek ez-eraginkortasun kostuak ere sor ditzaketela

•**PREZIOEN ERREGULAZIOA:** Xe maila galerarik gabe ekoiztea lortuko luketen **prezioak ezartzeko mekanismo alternatiboak** erregulatu:

1) **Bi zatitako tarifa:** Kuota finko bat ondasun hori kontsumitzeko aukera izateko (kostu finkoak estaltzeko helburuarekin) gehi kontsumitutako unitateak beren kostu marjinallean (hau da, Pe-n, kostu marjinala konstantea bada). Kostu marjinala beherakorra bada, aukera Xe Pe mailan eskaintzea da eta sortutako galerak kontsumitzaileen artean banatzea.

2) **Burututako kontsumoaren araberako prezio bereizketa:** Unitate ezberdinak prezio ezberdinetan saldu, azken unitateak Pe prezioan saltzen direlarik

3) **Prezioa batez besteko kostuen arabera ezarri:** hurrengo gardenkia

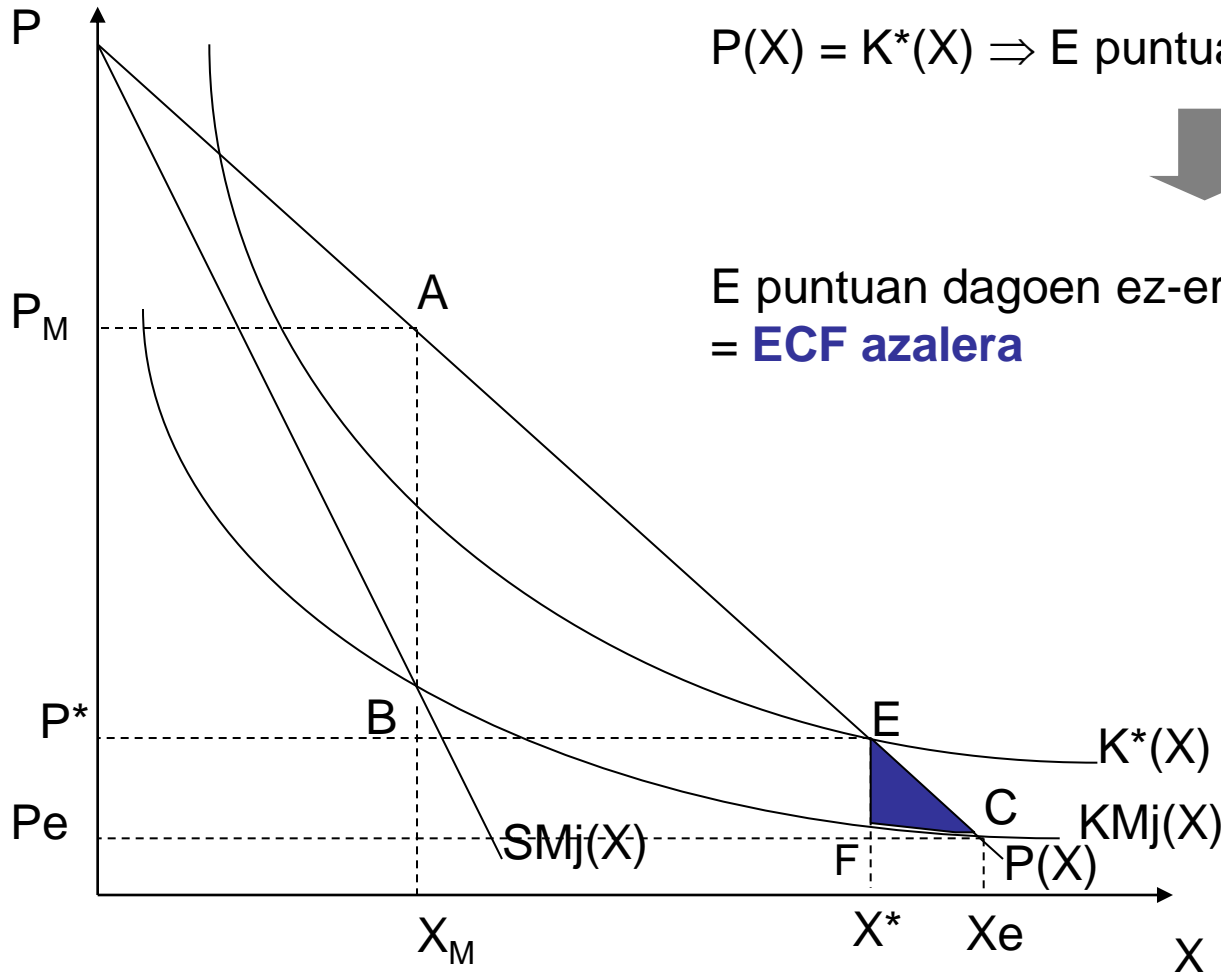
Azken aukera: $P(X) = K^*(X)$ egitera behartu, $P(X) = KMj(X)$ egin beharrean.

Horrela ez da ez-eraginkortasun guztiz zuzentzen, baino galerak saihesten dira

$P(X) = K^*(X) \Rightarrow E$ puntua $\Rightarrow X^*$ maila, P^* prezioa

E puntuan dagoen ez-eraginkortasunaren kostua =
= **ECF azalera**

3.2.2.3. ONDASUN PUBLIKOAK

Ondasun publikoak, **kontsumoan lehiakidetasunik gabeko ondasunak** dira.

Hau da, behin G kantitate bat hornitu ondoren, **gizabanako guztiek aldi bereran kontsumi dezakete** kantitate hau.

Beste modu batera esanda, ondasuna hornituz gero, ondasun horren **kontsumoan gizabanako gehigarri bat sartzearen kostua zero** da, gainerako gizabanakoentzat dagoen kantitate erabilgarriaren terminoetan.

Adibidez, **defentsa nazionala, irрати eta telebista saioak, pilotuta ez dagoen errepidea, nazioarteko hitzarmenak ....**

Baino kontuz, aurrekoak **ez du esan nahi ondasunaren unitate gehigarri bat ekoiztearen kostua zero denik**. Adibidez, errepide baten kilometro gehigarriak ekoizteak kostu bat suposatzen du, baino behin ekoiztu ondoren, pilotuta ez dagoen bitartean, errepide horretan kotxe gehigarri batek zirkulatzearen gizarte kostu gehigarria zero da.

Kontsumoan lehiakidetasuna egotea ala ez egotea da **ondasun publikoak eta pribatuak** bereizten dituen.

Ondasun bat **pribatua** bada, ondasunaren unitate bakoitza **soilik gizabanako batek** erabil dezake. Adibidez, A-k kontsumitzen duen sagarra ezin du aldi berean B-k kontsumitu.

Aldiz, **publikoa** bada, gizabanako **guztiek aldi berean** unitate berbera kontsumi dezakete. Adibidez, telebista saio bat A-k eta B-k kontsumi dezakete batera.

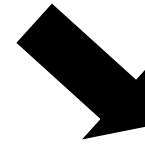
Dena den, lehiakidetasunik eza hertsia muturreko kasu bat da. Ondasun askotan, **lehiakidetasun partziala** agertzen da. Hau da, kontsumitzaile kopuru batetik gora, kontsumitzaile gehigarriek kostu bat sortzen hasten dira gainerakoetan (errepide bat pilatzean, adibidez)

Lehiakidetasunik eza   ⇒ **Ondasun publiko garbiak**

Lehiakidetasun partziala   ⇒ **Ondasun publiko ez garbiak**

Lehiakidetasun osoa   ⇒ **Ondasun pribatuak**

ONDASUN PUBLIKOAK (Garbiak eta ez garbiak)

EZ BAZTERGARRIAK

Ezinezkoa da (kostu onargarri batean behintzat) ondasunaren truke **prezio bat ordaintzen ez duen kontsumitzailea** kontsumo horretatik **baztertu** (defentsa nazionala, kaleargiak..)

BAZTERGARRIAK

Posible da ondasunaren truke **prezio bat ordaintzen ez duen kontsumitzailea** kontsumo horretatik **baztertzea** (errepideak, telebista saioak ...)

Ondasun bat baztergarria ala ez baztergarria izatea barne ezaugarri bat baino gehiago ezaugarri tekniko bat da, denborarekin alda daitekeena.
Adibidez: telebista-saioak

Ondasun publiko bat baztergarria ala ez baztergarria izateak bere **HORNIDURA PRIVATUAN** eragiten du.

Ondasun Publiko
EZ BAZTERGARRIAK

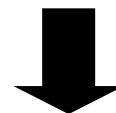

Orokorrean **hornidura pribatua nulia** izango da, kontsumitzaile guztiek **dohainezko erabiltzaileak** izateko pizgarria izango baitute

Ondasun Publiko
BAZTERGARRIAK

Orokorrean **hornidura pribatua posiblea** izango da, baina honek **ez du** ziurtatzen **eraginkorra** izango denik.

Ziurrenik, **azpiekoizpen** eta **azpikontsumo** bat egongo da.

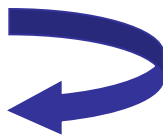

Ikusiko dugu

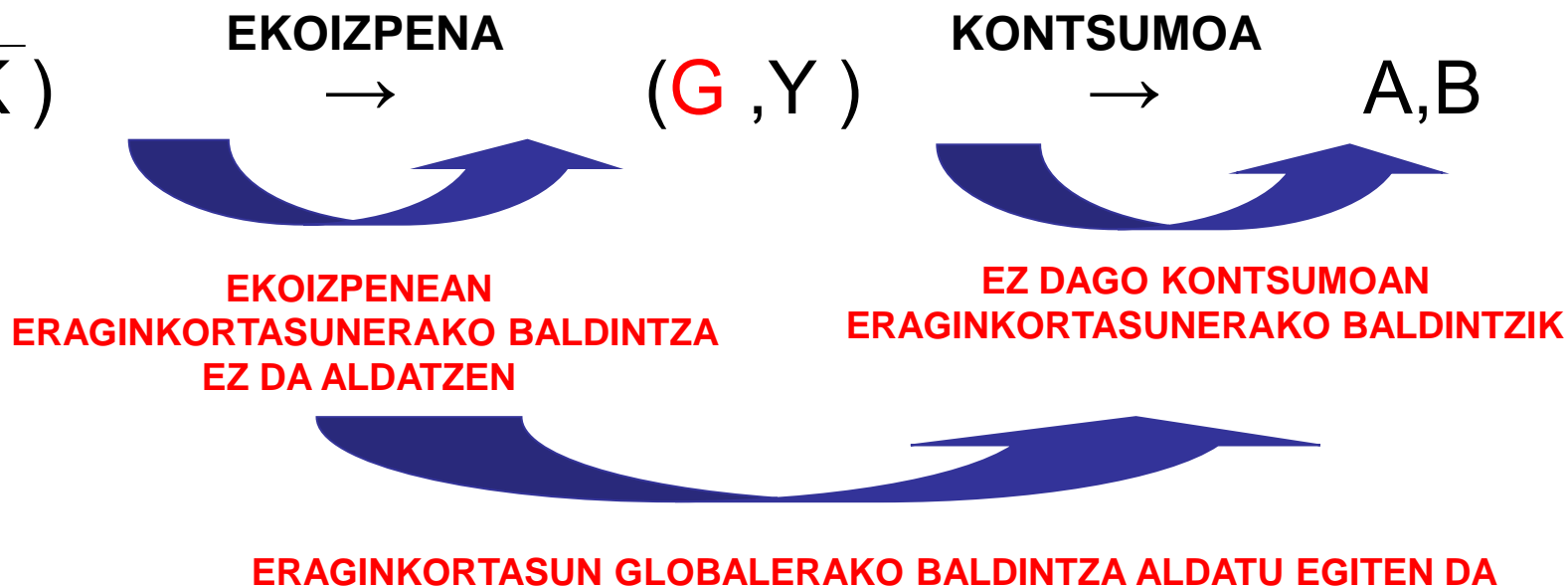

Kontsumoan lehiarik ez dagoen bitartean, eraginkortasunak **bazterketarik ez aplikatzea** eskatzen baitu

Ondasun publikoen hornidura-maila eraginkorra zehazteko **ONDASUN PUBLIKOEN HORNIDURA ERAGINKORRERAKO BALDINTZA** lortuko dugu

Horretarako (2x2x2) ekonomia batean gaudela suposatuko dugu, hau da, bi produkzio-faktore (L,K) , bi kontsumo-ondasun (**G**,Y) eta bi kontsumitzaile (A,B) dituen ekonomia bat:

ANALITIKOKI:

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{Max } U_A(G, Y_A) \\ \text{k.h. } U_B(G, Y_B) = \bar{U}_B \\ Y_A + Y_B = Y \\ G = F(X) \text{ (EAM)} \end{array} \right\}$$

**SAMUELSONen
BALDINTZA**

$$\text{OEM}^A_{G,Y} + \text{OEM}^B_{G,Y} = \text{TEM}_{G,Y}$$

INTERPRETAKETA:

$P_Y = 1$ eginez

Hornitutako G-ren azken unitateari gizabanako guztien artean ematen dioten balorazioa:
GIZARTE MOZKIN MARJINALA
 $= \sum \text{MM}j_i(G)$

Hornitutako azken unitatea ekoiztearen kostua:
ekoizpen-kostu
MARJINALA
 $= \text{KM}j(G)$

GOGORATU: $P_Y = 1$ eginez

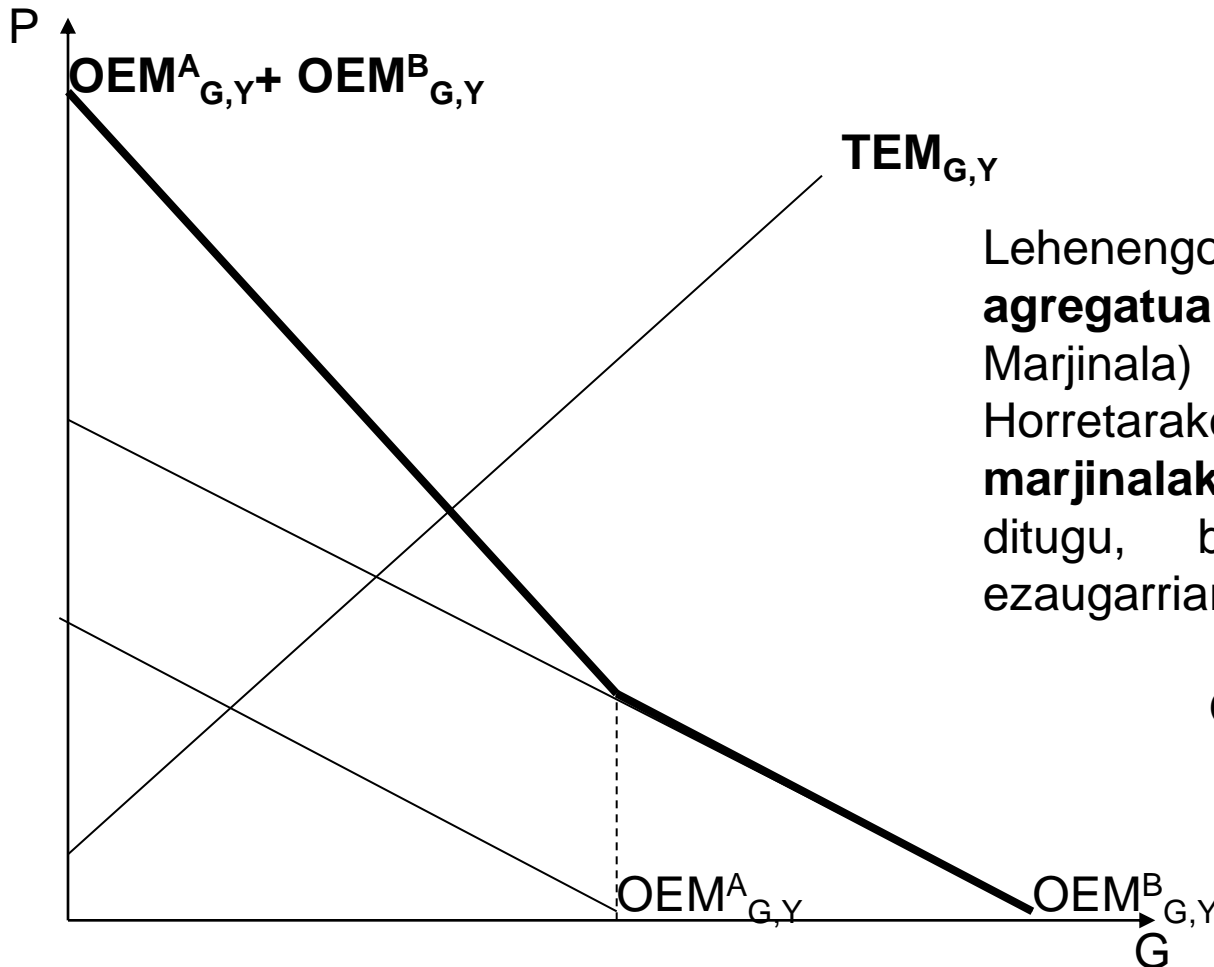
$\text{OEM}^A_{G,Y}$ = Kontsumitutako G-ren unitate bakoitzari A-k ematen dion balorazioa, moneta terminuetan = G-ren unitate gehigarri bat kontsumitzearen truke A-k zenbat moneta-unitate ordainduko lituzkeen = $P^A(G)$

$\text{OEM}^B_{G,Y}$ = Kontsumitutako G-ren unitate bakoitzari B-k ematen dion balorazioa, moneta terminuetan = G-ren unitate gehigarri bat kontsumitzearen truke B-k zenbat moneta-unitate ordainduko lituzkern = $P^B(G)$

$\text{TEM}_{G,Y}$ = G-ren unitate gehigarri bat lortzeko zenbat moneta unitate behar diren = G-ren ekoizpen-kostu marjinala

ANALISI GRAFIKOA:

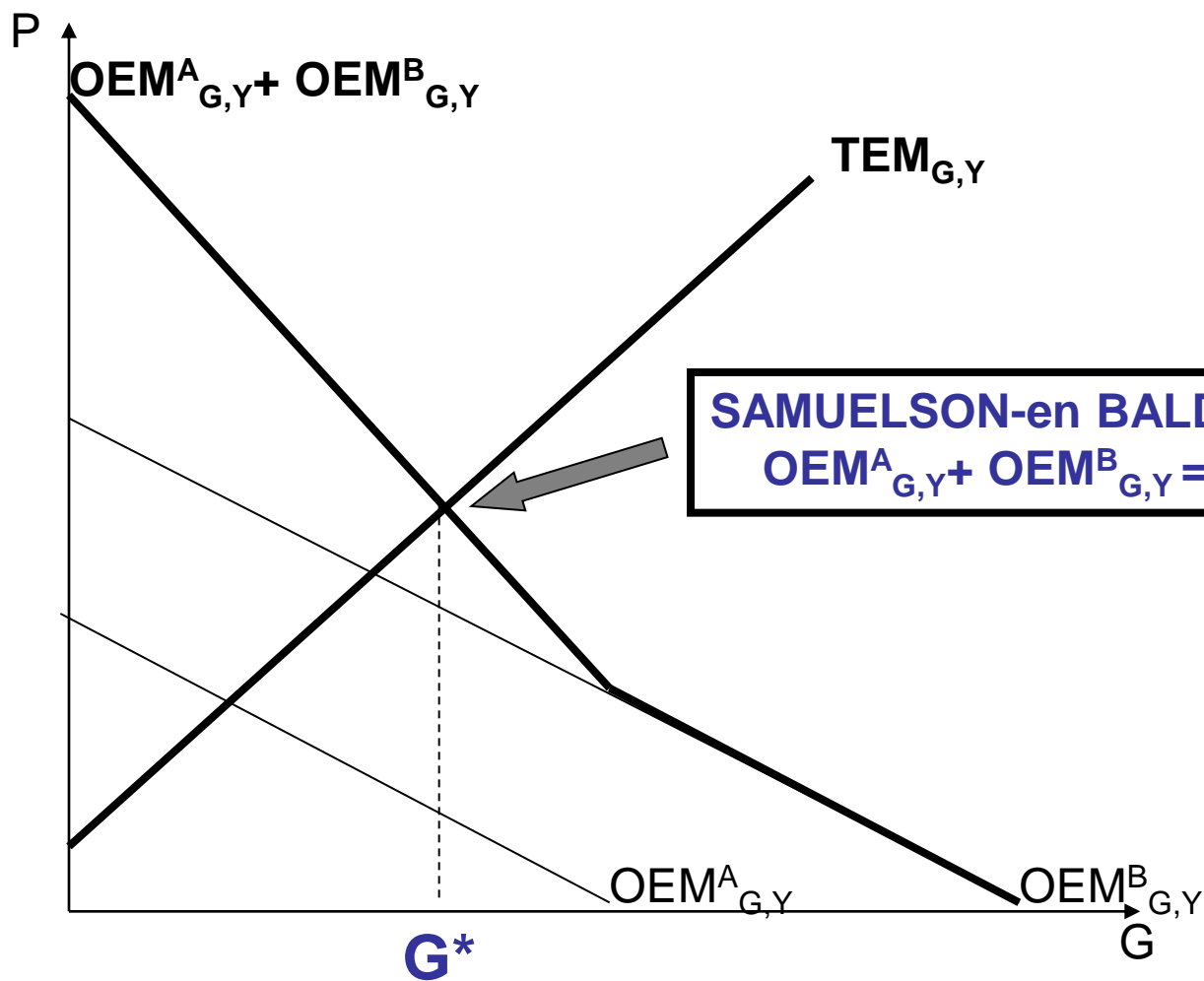
Demagun $OEM^A_{G,Y}$ (edo $P^A(G)$), $OEM^B_{G,Y}$ (edo $P^B(G)$) eta $TEM_{G,Y}$ (edo $KMj(G)$) ezagunak direla:

Lehenengo pausua, **eskari kurba agregatua** (Gizarte Mozkin Marjinala) lortzea izango da. Horretarako, **banakako balorazio marjinalak bertikalki batu** beharko ditugu, baterako kontsumoaren ezaugarriaren ondorioz:

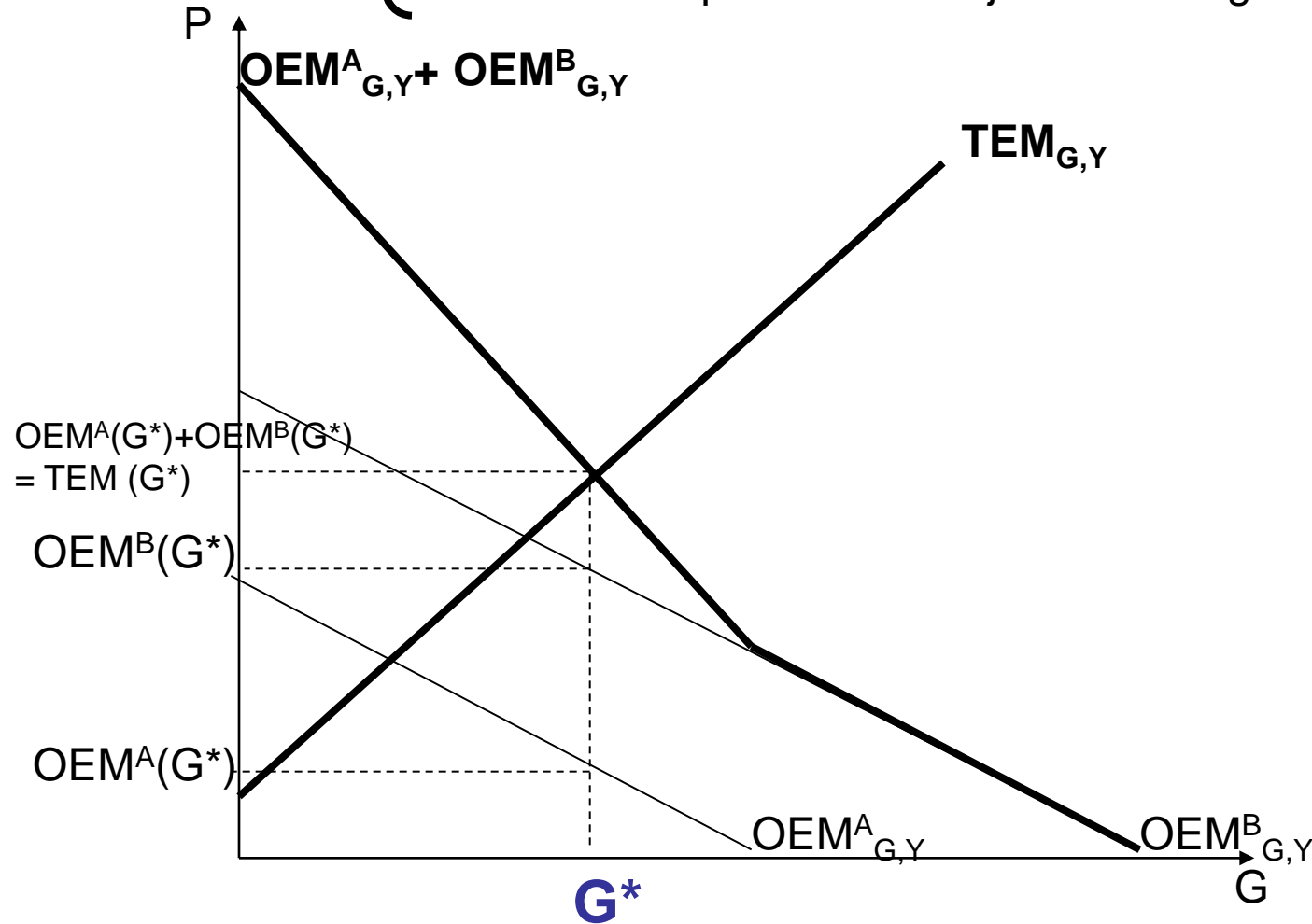
$OEM^A_{G,Y} + OEM^B_{G,Y}$

Beraz, **hornidura maila eraginkorra G^*** izango da, bertan betetzen baita Samuelson-en baldintza

G^* mailaren ezaugarriak:

- Bi gizabanakoek kantitate berbera kontsumitzen dute, G^*
- Baina bakoitzak balorazio marjinal ezberdin bat ematen dio kantitate horri : $OEM^A(G^*)$ eta $OEM^B(G^*)$ alegia
- Non balorazio marjinal horien baturak, $OEM^A(G^*)+OEM^B(G^*)$, G^* mailaren ekoizpen-kostu marjinalarekin egiten du bat ($TEM(G^*)$)

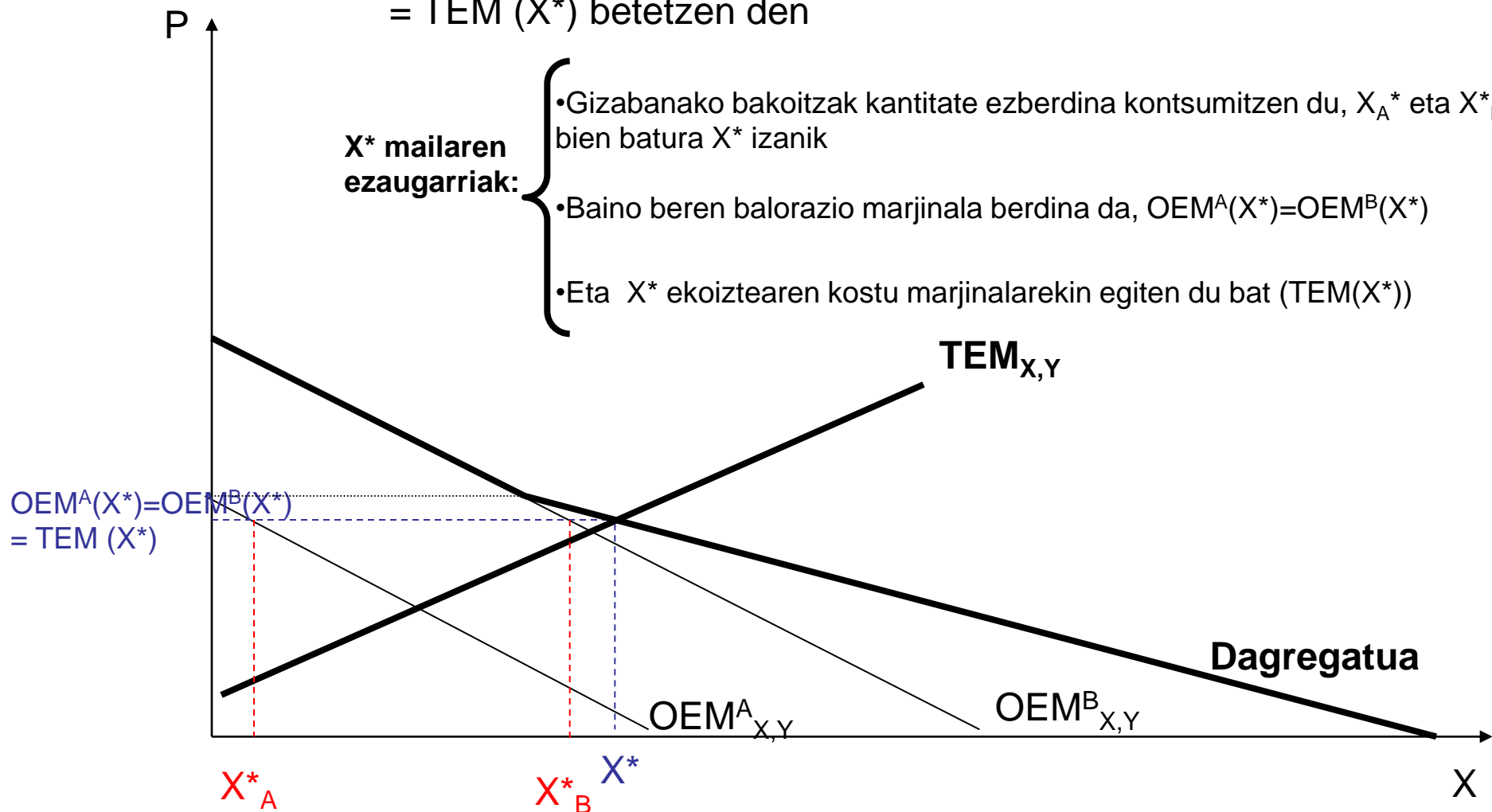

ONDASUN PRIBATUEN kasuan berriz, eskari agregatua banakako eskariak horizontalki batuz lortzen da, ez baita baterako kontsumoaren ezaugarria ematen

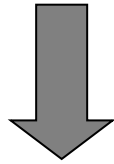
Kasu honetan, maila eraginkorra X^* da, non $OEM^A(X^*)=OEM^B(X^*) = TEM(X^*)$ betetzen den

X^* mailaren ezaugarriak:

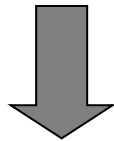
- Gizabanako bakoitzak kantitate ezberdina kontsumitzen du, X_A^* eta X_B^* , bien batura X^* izanik
- Baino beren balorazio marjinala berdina da, $OEM^A(X^*)=OEM^B(X^*)$
- Eta X^* ekoiztearen kostu marjinalarekin egiten du bat ($TEM(X^*)$)

ONDASUN PUBLIKOETARA itzuliz, eta bere hornidura maila eraginkorrak gizabanako guztien balorazio marjinala kontutan hartzea eskatzen duela jakin ondoren, gai gara esku pribatuetan lagatzen direnean (**hornidura pribatua**) orokorrean emango den **azpi-ekoizpena** ulertzeko.

Azpi ekoizpena egongo litzateke, ekoiztu beharreko maila zehazterako orduan **soilik ezarritako prezioa oso osorik ordaintzera prest daudenen balorazioak hartuko liratekeelako** kontutan

Adibidez, parke batean sartzeko ordaintzeko prest daudenen beharrak asetzeko parkearen tamaina ,txikiagoa da, dohain izango balitz egongo litzatekeen eskaria asetzeko beharko genukeena baino.

Ondasun publikoak eraginkorki hornitzeko **merkatu pribatuen ezgaitasunak** merkatu-akats bat sortzen du.

Sektore Publikoa gai al da egoera ez-eraginkor hau hobetzeko?

Bai, gizabanakoen **lehentasunak ezagutuko** balitu, hau da, **informazio perfektua** balu
NOLA?

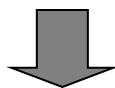
Gizabanako bakoitzari G^* mailan lortzen duen balorazio marjinalari berdina den prezio (zerga) bat ezarriz G ondasuna kontsumitzearen truke:

$T^A = OEM^A(G^*)$
 $T^B = OEM^B(G^*)$ } **PREZIO PERTSONALIZATUAK edo LINDAHL PREZIOAK**

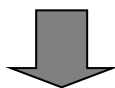
Prezio hauetan, gizabanakoek nahi duten beste kontsumitu balezakete, A-k G^* unitate eskatuko lituzke, eta baita B-K ere. Hau da, **kantitate-maila eraginkorra eskatuko lukete** biek

Mekanismo honekin ekoizpena kontsumitzaile **guztien artean finantzatuko** litzateke, gastu publiko horrek **bakoitzari suposatu dion** mozkinaren arabera.

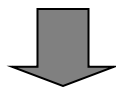
Prezio Pertsonalizatuaren mekanismoaren **ARAZOA**:

Gizabanakoen **balorazioak ikusezinak** direla, eta gizabanakoek ez dituztela aitortzeko pizgarririk izango, beren ordainketa beren aitormenaren menpe egongo baita. Orokorrean, gizabanakoek beren **mozkinak azpi-baloratzeko pizgarria** izango dute eta **dohainezko erabiltzaileak** izaten saiatuko dira. Muturrean, ondasuna ez litzateke hornituko.

Egoera horren aurrean, Sektore Publikoak ordainketa eta banakako mozkinak ez lotzea erabaki lezake: hau da, **G* maila eraginkorra planifika lezake baino bere kostua Estatuaren sarrera orokorrekin finantzatu**

Baino horrela jokatzeko ere gizabanakoen lehentasunak ezagutu beharko lituzke, G* maila zein den ezagutzeko. Eta orain ere, ziurrenik, gizabanakoek **gezurra esateko pizgarria** izango lukete, beren **lehentasunak gain-baloratuz**. Gainera, nahiz eta G* maila ezagutu, ezin ditugu ahaztu zergek orokorrean sortzen dituzten **eraginkortasun-kostuak**.

•**ARAZO** hauen aurrean, Sektore Publikoak **beste mekanismo batzuk** erabili beharko ditu, bozketa sistemak, adibidez. Baina mekanismo hauek ere **ziurrenik ez dute esleipen eraginkor bat eragingo**

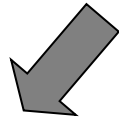
•**BERAZ** oso zaila da esku-hartze publikoak eraginkortasuna lortzea ondasun publikoen arloan

•**ONDORIOZ ez-perfektuak diren aukeren** artean hautatu beharko da: Merkatuaren esleipen ez-eraginkorrak ala ziurrenik ez-eraginkorrak izango diren Sektore Publikoaren esleipenak

•**Ezin dugu ziurtatu** orokorrean **esku-hartze publikoa beti hornidura pribatua baino hobea izango denik.**

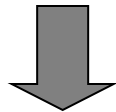
3.2.2.4. KANPO ERAGINAK

Kanpo eragin bat, agente ekonomiko baten portaerak beste agente ekonomiko baten ongizatean eragiten duen aldaketa da. Bi motatakoak:

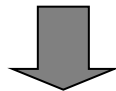

PEKUNIARIOAK

Merkatu-prezioetan aldaketen bidez transmititzen direnak

Eskari eta eskaintza-kurbetan aldaketei erantzuten dieten prezio aldaketak

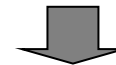

Ez gaude merkatu-akats baten aurrean.
Merkatuen **eraginkortasuna berreskuratzen** laguntzen digute

TEKNOLOGIKOAK

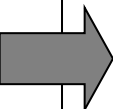
Merkatuz kanpoko bidetik, modu zuzen batean, transmititzen direnak

Ondasun baten ekoizpen edota kontsumoak beste agente batzuen ongizatean eragiten duenean, eragin hori **prezioetan islatu gabe (zarata, kutsadura...) ⇒ MERKATU-AKATSA**

- Positiboak eta negatiboak
- Agente ezberdinek eragin eta jasan
- Lehiakidetasunik gabeko kontsumoak orokorrean

•POSITIBOAK eta NEGATIBOAK:

- Positiboak:** garraio publikoaren erabilera, txertoak, hezkuntza...
- Negatiboak:** zarata, kutsadura...

•AGENTE EZBERDINEN ARTEKOA:

- Kontsumitzaileen artekoa:** erretzaile/erretzaile pasiboa...
- Kontsumitzaile eta produktugileen artekoa:** airera kutsadura jaulkitzen duen enpresa...
- Produktugileen artekoa:** Itsasora isusrkinak botatzen dituen enpresa eta arrantzaleak...
- Sektore Publikoen artekoa:** Kapitaleren gaineko zergaren tasa murrizten duen herrialdea eta inguruko herrialdeetako kapital ihesak
- ...

•LEHIAKIDETASUN GABEKO KONTSUMOAK, orokorrean,

- Beraz, ondasun publikoen ezaugarria betetzen dute
- Baino ezberdintasun garrantzitsu bat dute **ondasun publikoekin**, azken hauek jardueraren **helburu** izatea eta **kanpo eraginak** berriz **bilatu ez den** jarduera baten **ondorio** izatea

• Kanpo eragin pekuniarioekin gertatzen den ez bezala, **kanpo eragin teknologikoek eraginkortasu-kostuak** sortzen dituzte ekonomian

• **Arrazoia** sinplea da: esku-hartze publikorik ezean, kaltea sortzen duenak (kanpo eragin **negatiboa**) **ez du inolako kosturik jasaten** kalte horrengatik eta alderantzik, onura sortzen duenak (kanpo eragin **positiboa**) **ez du inolako konpentsaziorik jasotzen** eragindako onuragatik.

• Hau da, **merkatu-prezioek** ez dituzte jardueraren kostu guztiak edota mozkin guztiak islatzen, ez horren ondorioz, kontsumo edota ekoizpen erabakiak **ez-eraginkorki bideratzen** dituzte, kanpo eragin negatiboen kasuan **gain-ekoizpen** eta positiboen kasuan **azpi-ekoizpen** bat sortzen delarik.

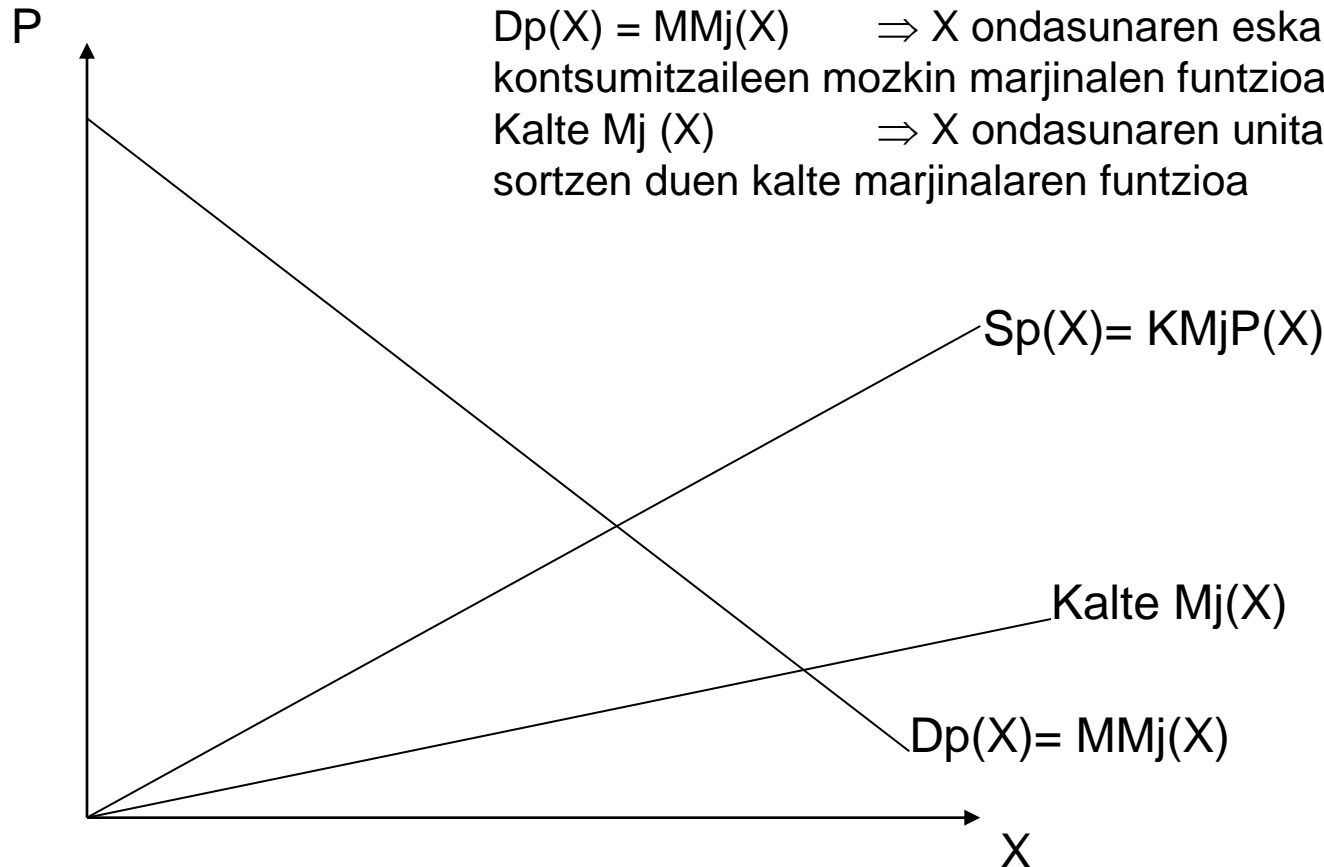
KANPO ERAGINEN (TEKNOLOGIKOEN) ANALISI GRAFIKOA:

Demagun enpresa batek X ondasuna ekoizten duela. Ekoizpen prozesuan keak jaulkitzen ditu, eta inguruko herri bateko biztanleak kaltetzen ditu.

$Sp(X) = KMjP(X) \Rightarrow$ X ondasunaren eskaintza-funtzioa edo kostu marjinal pribatuen funtzioa.

$Dp(X) = MMj(X) \Rightarrow$ X ondasunaren eskari-kurba edo kontsumitzaileen mozkin marjinalen funtzioa

Kalte $Mj(X) \Rightarrow$ X ondasunaren unitate bakoitzak hiritarrengan sortzen duen kalte marjinalaren funtzioa

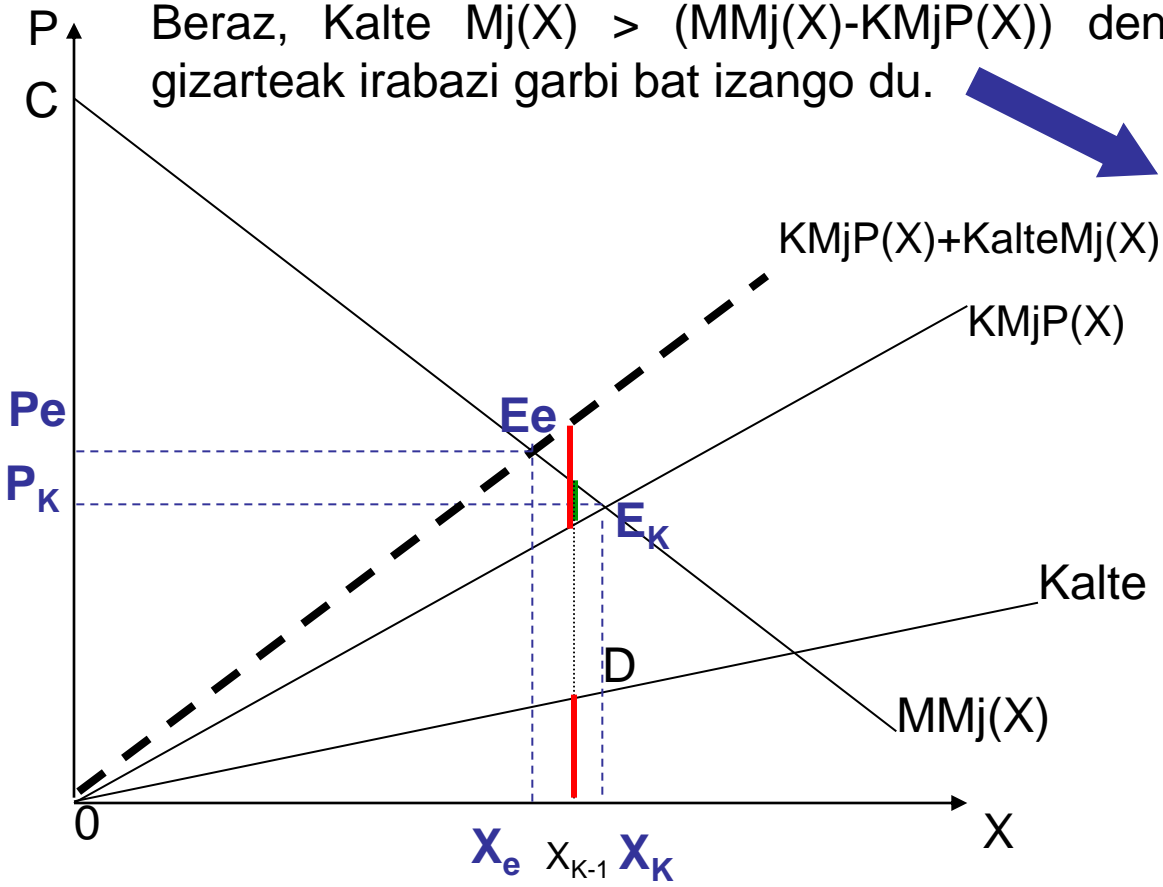
Oreka konkurrentziala: $MMj(X) = KMjP(X) \Rightarrow (X_K, P_K)$

$KS+PS=0CE_K$
 $KALTEA_H=0X_KD$

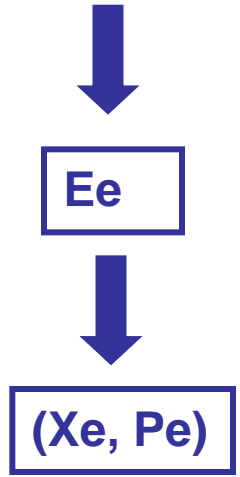
Baino esleipen hori **ez da eraginkorra**, ez direlako jardueraren kostu guztiak kontutan hartu.

Izan ere $\nabla X_K=1$ eginez {
 (K+P)-en "galera" = $\nabla(KS+PS) = MMj(X)-KMjP(X)$
 (H-en "Irabazia" = $\nabla KALTEAN = KalteMj(X)$

Beraz, $Kalte Mj(X) > (MMj(X)-KMjP(X))$ denez, ekoizpena murriztean gizarteak irabazi garbi bat izango du.

$KalteMj(X)=(MMj(X)-KMjP(X))$
 denean amaituko da ekoizpena murriztuz irabazteko aukera

BERAZ:

$$\text{Esleipen eraginkorra} \Rightarrow MMj(X) = KMj(X) + \text{Kalte}Mj(X) \Rightarrow \\ MMj(X) = \text{Gizarte Kostu } Mj(X) \Rightarrow (X_e, P_e)$$

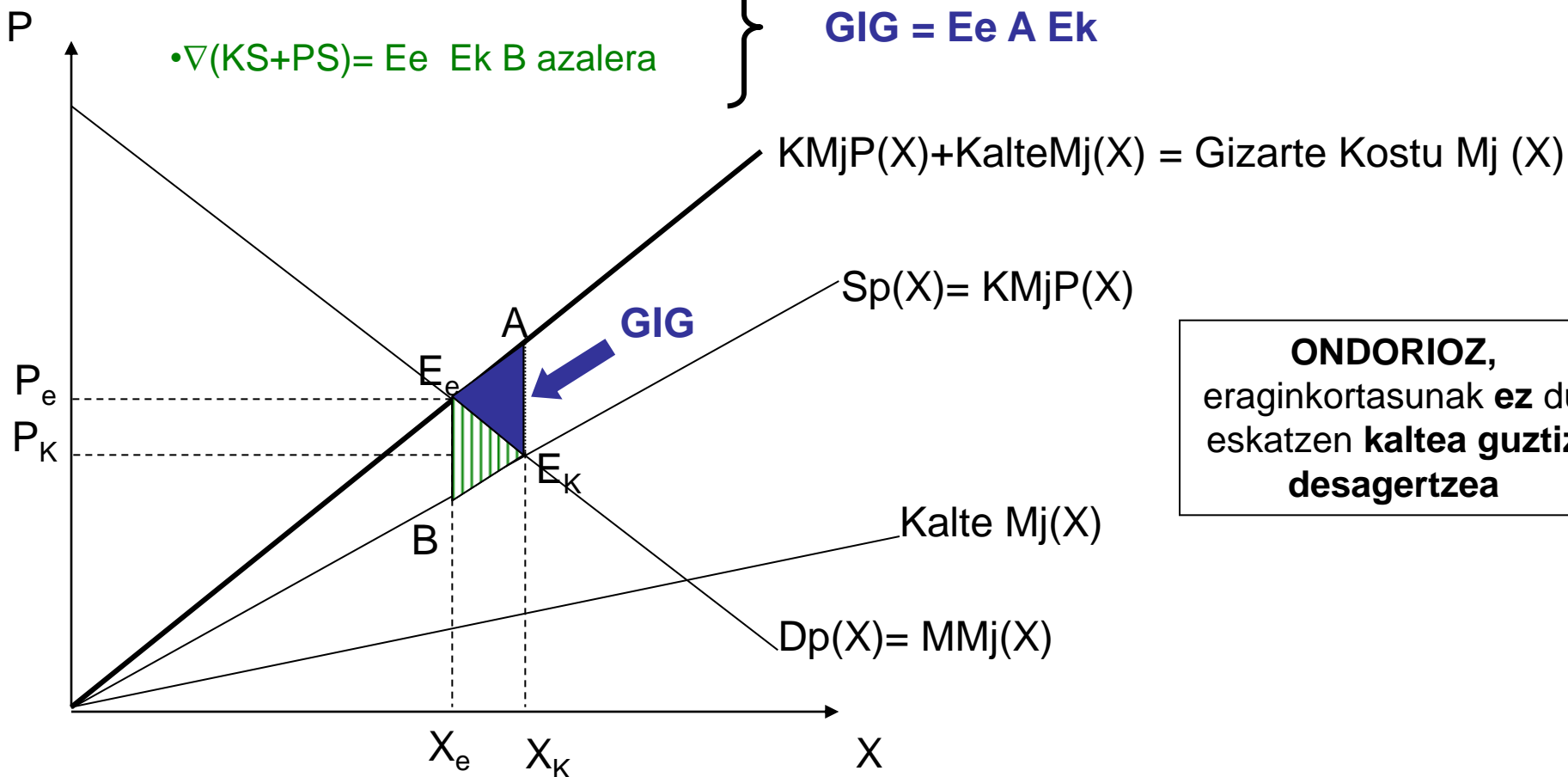

$$GIG_{E_k - E_e} = \text{Hirit. "irabazia" - Korts eta prod "galera"} = \nabla KALTEAN - \nabla (KS+PS)$$

• $\nabla KALTEAN = E_e A E_k B$ azalera

• $\nabla (KS+PS) = E_e E_k B$ azalera

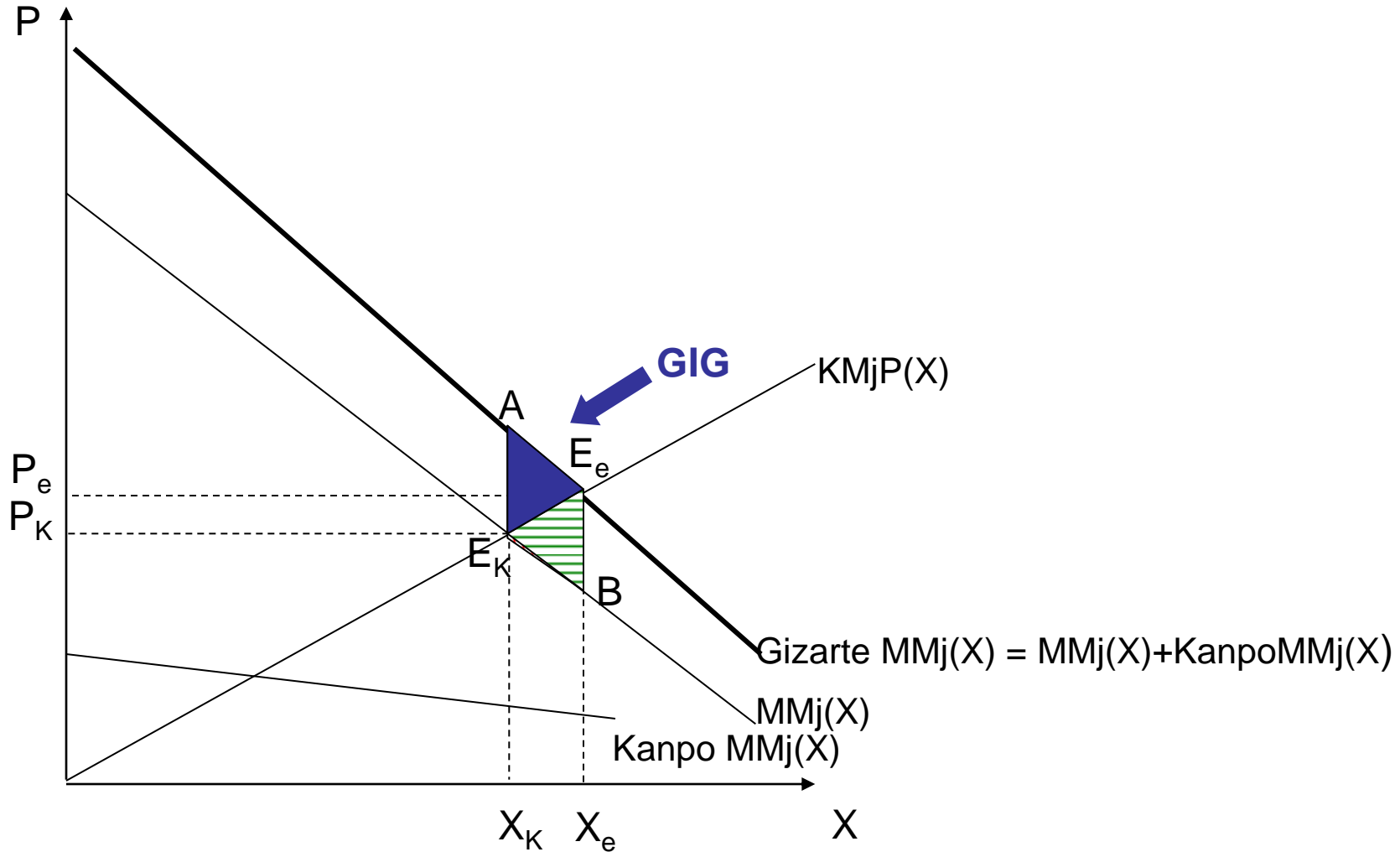
$$GIG = E_e A E_k$$

ONDORIOZ,
eraginkortasunak ez du
eskatzen kaltea guztiz
desagertzea

KANPO ERAGINA POSITIBOA BALITZ $\Rightarrow X_e > X_k$

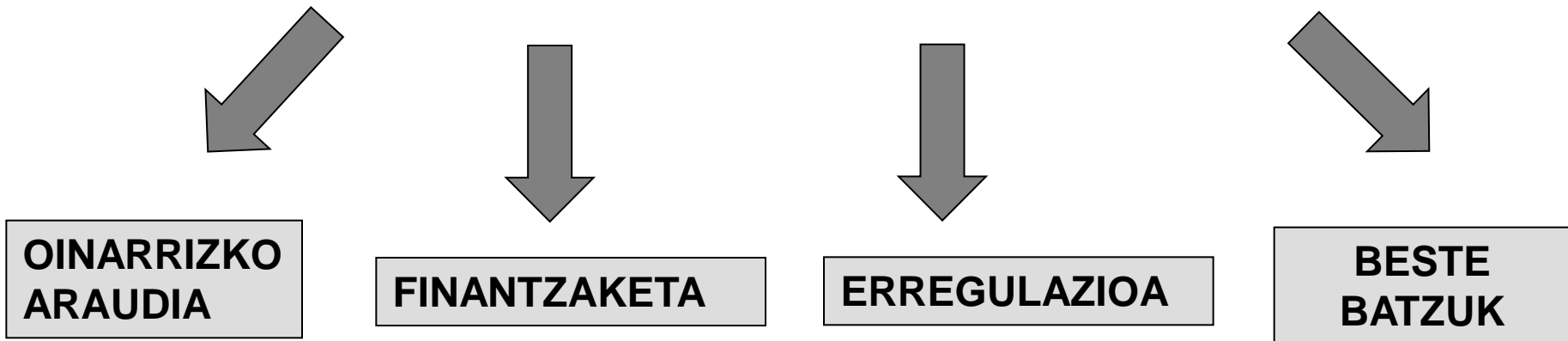
$$GIG_{E_k-E_e} = \text{Kanpo "irabazia"} - \text{Merkatuan "galera"} = A E_e B E_k - E_e E_k B = A E_e E_k$$

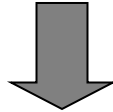
• Kanpo eragina zuzentzea edo **barruratzea**, prezioek jardueraren kostu edota mozkin guztiak (kanpokoak zein barnekoak edo pribatuak) islatu ditzaten lortzea da, kanpo eragina sortzen ari den **jarduera bere maila eraginkorrean** koka dadin.

• Kanpo eraginaren barruraketa, **ESKU-HARTZE PUBLIKO** ezberdinen bidez lor daiteke:

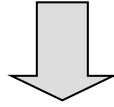
OINARRIZKO ARAUDIA

- Aurreko analisiak agerian jarri duenez, **barruratu gabeko kanpo eragin** baten aurrean gaudenean **gizarteak irabazirako margena** du (Ee A Ek azalera, alegia)
- Beraz, **zergatik ez** dute inplikaturik dauden alderdiek **akordio bat** sinatzen, irabazi hori sortu eta elkar banatzeko?
- Negoziaketa posible izan dadin, lehenik eta behin negoziaketa horretan **agente bakoitzaren posizioa zehaztu** beharra dago
- Hau da, **nork du konpentsazio bat eskatzeko eskubidea**, hartzaileak jasaten duen kalteagatik ala jaulkitzaileak ekoizpena murrizteak suposatzen dion galeragatik?

JABETZA ESKUBIDEAK MUGATUZ lortzen da negoziaketaren abiapuntua zehaztea (gure adibidean, aire “garbiaren” jabetza esleituz)

COASE (1960) izan zen kanpo eraginaren barruraketan **jabetza eskubideen mugaketaren garrantzia** azpimarratu zuen lehen ekonomialaria.

COASE-ren Teorema: Sektore Publikoak jabetza-eskubideak mugatzen baditu, *baldintza batzuen pean* (informazio perfektua eta negoziaketak kostu handirik ez izatea) negoziaketaren indarrek esleipen eraginkorra bideratuko dute, jabetza-eskubidea nori esleitzen zaion kontuan hartu gabe eta esku-hartze publiko gehigarrien beharrik izan gabe

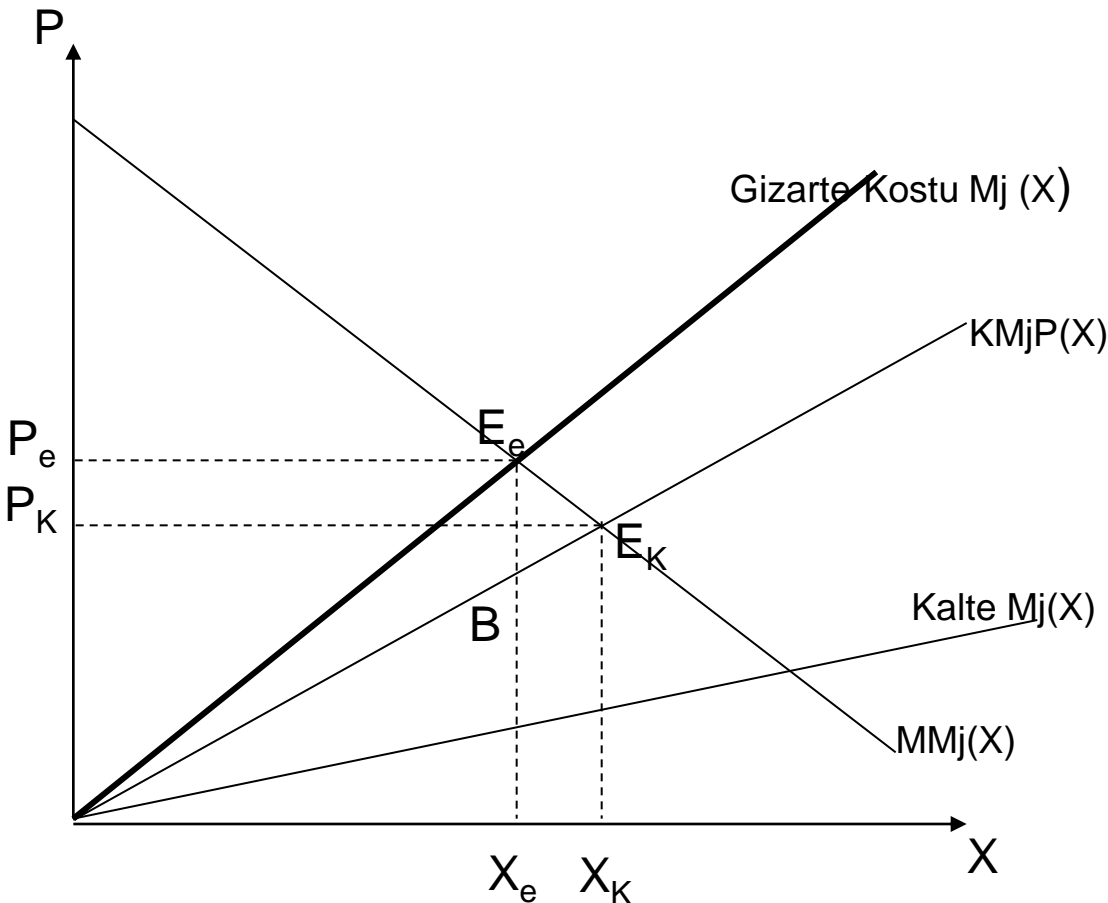
Gure adibidera itzuliz, aire garbiaren jabetza-eskubidea mugatzeko **bi aukera** izango genituzke:

1 AUKERA: Aire garbiaren jabetza **jaulkitzaileari esleitu:** Enpresak kutsadura jaulkitzeko “baimena” izatea

2 AUKERA: Aire garbiaren jabetza **hartzaileri esleitu:** Hiritarrek aire “garbia” arnasteko eskubidea izatea

1 AUKERA: Aire garbiaren jabetza **jaulkitzaileari esleitzen** bazaio, **negoziaketarik ez** merkatua **Ek** puntuan kokatuko da.

Posible al da bi alderdiak akordio batera iristea non, akordioaren emaitza X_k baino txikiagoa den ekoizpen-maila bat den?

Negoziaketarako baldintzak:

a) **K+P**: X_k murrizteko prest
 "konpentsazio" baten truke:
 $Konp(X) > (MM_j(X) - KM_jP(X))$

b) **Hiritarrak**: Konpentsazioa
 ordaintzeko prest baldin:
 $Konp(X) < KalteM_j(X)$

Negoziaketarako aukera baldin:
 $KalteM_j(X) > (MM_j(X) - KM_jP(X))$

$X_k \rightarrow X_e$
 (X_e -n [$KalteM_j(X) = MM_j(X) - KM_jP(X)$]
 da, beraz negoziaketarako aukera
 amaitzen da)

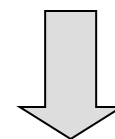
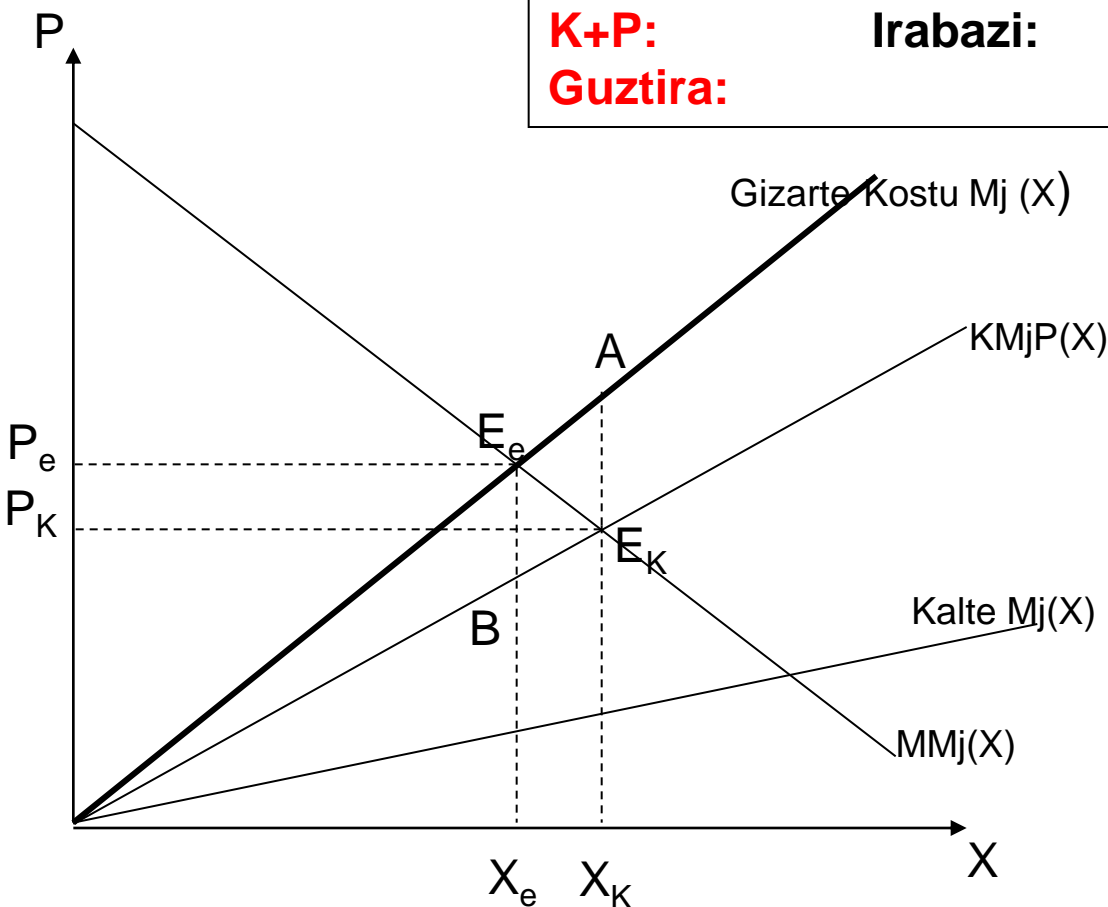
Ezin izango duguna **ezagutu** da sinatuko duten **konpentsazio zehatzaren zenbatekoa**. Hori, bakoitzak duen negoziaketa-ahalmen erlatiboaren menpe egongo da. Baino **edozein dela ere**, azken ekoizpen-maila **X_e** izango da.

Negoziaketaren ondoriozko **GIZARTE IRABAZI GARBIA:**

HIRITARREK: Irabazi: $E_e A E_k B$ – Konpentsazio globala

K+P: Irabazi: Konpentsazio globala – $E_e E_k B$

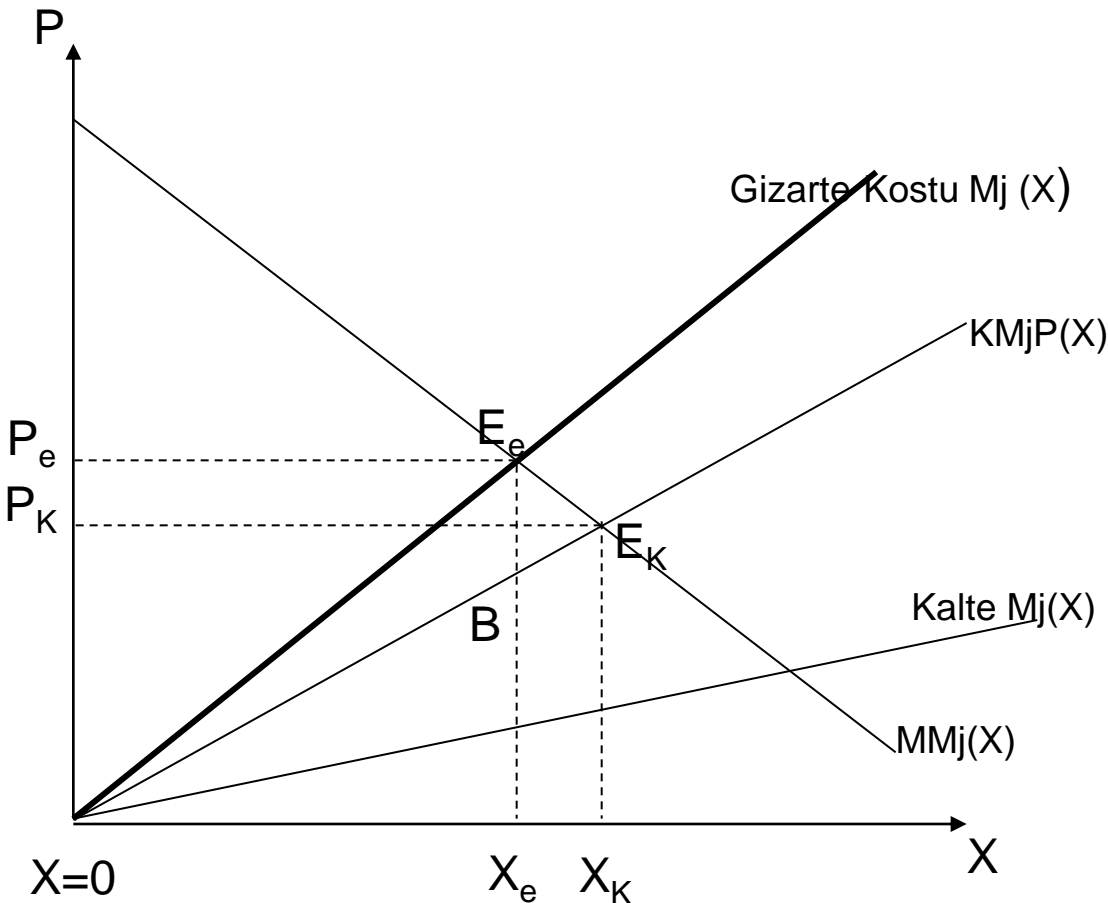
Guztira: $E_e A E_k$

Adostu duten konpentsazioak zehaztuko du azalera horren zein zati irabazten duen bakoitzak

2 AUKERA: Aire garbiaren jabetza **hartzaileari esleitzen** bazaio, **negoziaketarik ez** merkatua **X=0** puntuan kokatuko da.

Posible al da bi alderdiak akordio batera iristea non, akordioaren emaitza $X=0$ baino handiagoa den ekoizpen-maila bat den?

Negoziaketarako baldintzak:

a) Hiritarrak: X handitzeko prest
“konpentsazio” baten truke:
Konp (X) > KalteMj(X)

b) K+P: Konpentsazioa
ordaintzeko prest baldin:
Konp (X) < (MMj(X)-KMjP(X))

Negoziaketarako aukera baldin:
(MMj(X)-KMjP(X)) > KalteMj(X)

X=0 → X_e
(X_e-n [KalteMj(X) = MMj(X)-KMjP(X)]
da, beraz negoziaketarako aukera
amaitzen da)

Berrero ere, ezin izango duguna **ezagutu** da sinatuko duten **konpentsazio zehatzaren zenbatekoa**. Hori, bakoitzak duen negoziaketa ahalmen eraltiboaren menpe egongo da. Baino **edozein dela ere**, azken ekoizpen-maila **Xe** izango da.

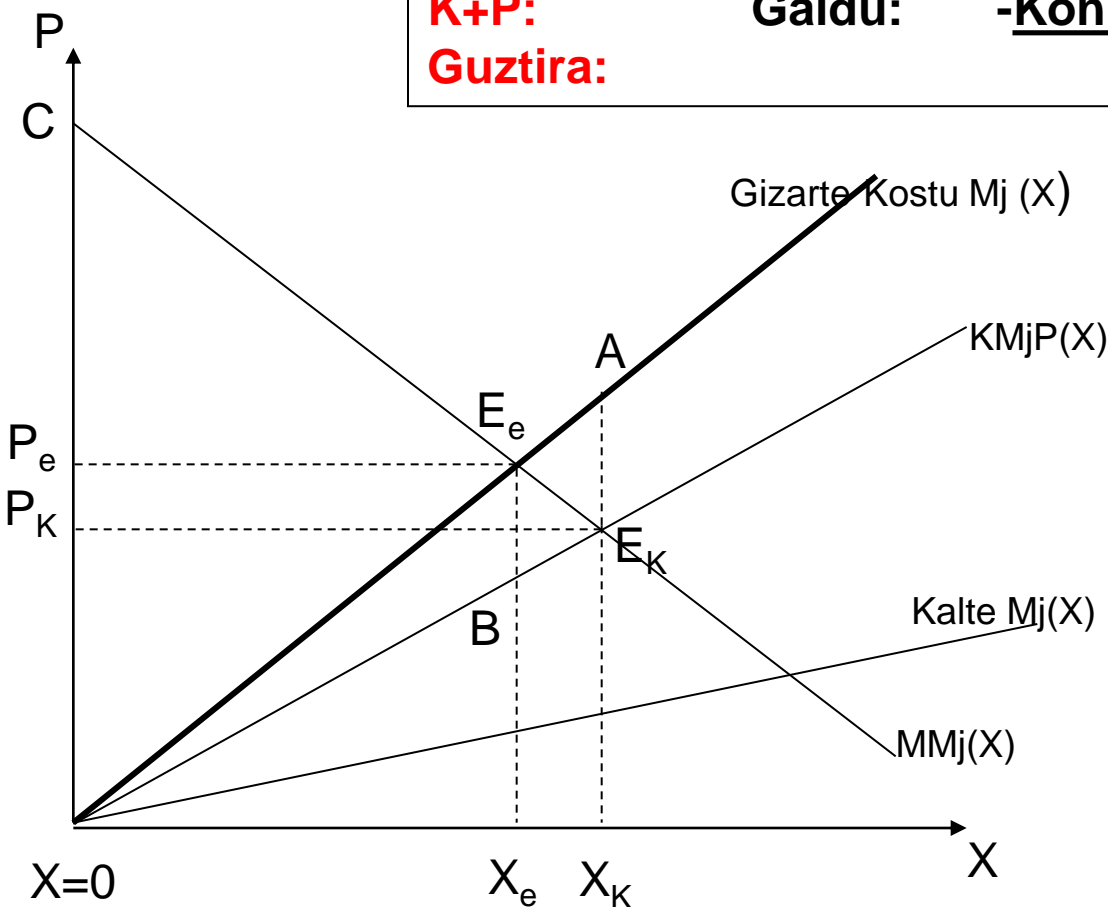
GIZARTE -IRABAZI GARBIA:

a) Jabetza-eskubidea mugatuta ez dagoeneko kasuarekin alderatuz:

HIRITARREK: Irabazi: $E_e A E_k B + \text{Konpentsazio globala}$

K+P: Galdu: $-\text{Konpentsazio globala} - E_e E_k B$

Guztira: $E_e A E_k$

b) Negoziaketaren ondorioz:

HIRITARREK: $\text{Konp glob} - o E_e B$

K+P: $\underline{C E_e B_0} - \text{Konp glob}$

Guztira: $C E_e O$

Ondorioz, **Coase-ren Teoremak** esaten duena betetzen da:

- Sektore Publikoak jabetza-eskubideak mugatzen baditu, **emaitza eraginkorra** lortuko dugu **jabetza-eskubideak nori esleitzen zaizkion kontuan hartu gabe.**

- Beraz, jabetza-eskubideak mugatu ondoren, **ez** da kanpo eraginei aurre egiteko **esku-hartze publiko gehigarriaren beharrik** egongo. Sektore Publikoaren **esku-hartze minimoa** defendatzen dutenek mekanismo hau proposatzen dute.

- Baino, **bi baldintza** bete behar dira teorema hau aplikagarria izateko:

- 1) **Informazio perfektua:** kanpo eraginaren sorrera ondo mugatua, kalte-dun guztiak eta bakoitzak jasaten duen kaltea ezagutu ... $\Rightarrow$ Zenbat eta agente gutxiago inplikaturik orduan eta errazagoa betetzeko

- 2) **Negoziaketak kostu baxuak** $\Rightarrow$ Zenbat eta agente gutxiago inplikaturik orduan eta errazagoa betetzeko

- Beraz, kanpo eraginaren arazoak zenbat eta **agente kopuru handiagori** eragin, orduan eta **zailagoa** izango da Coase-ek proposatzen duen negoziaketaren bidezko soluzio pribatua.

- Esku-hartze publikorik gabeko negoziaketa pribatua nahiko hedatuta egon omen da Valentziako Erkidegoan, **erlezain eta zitriko-ustiatzaileen artean.**

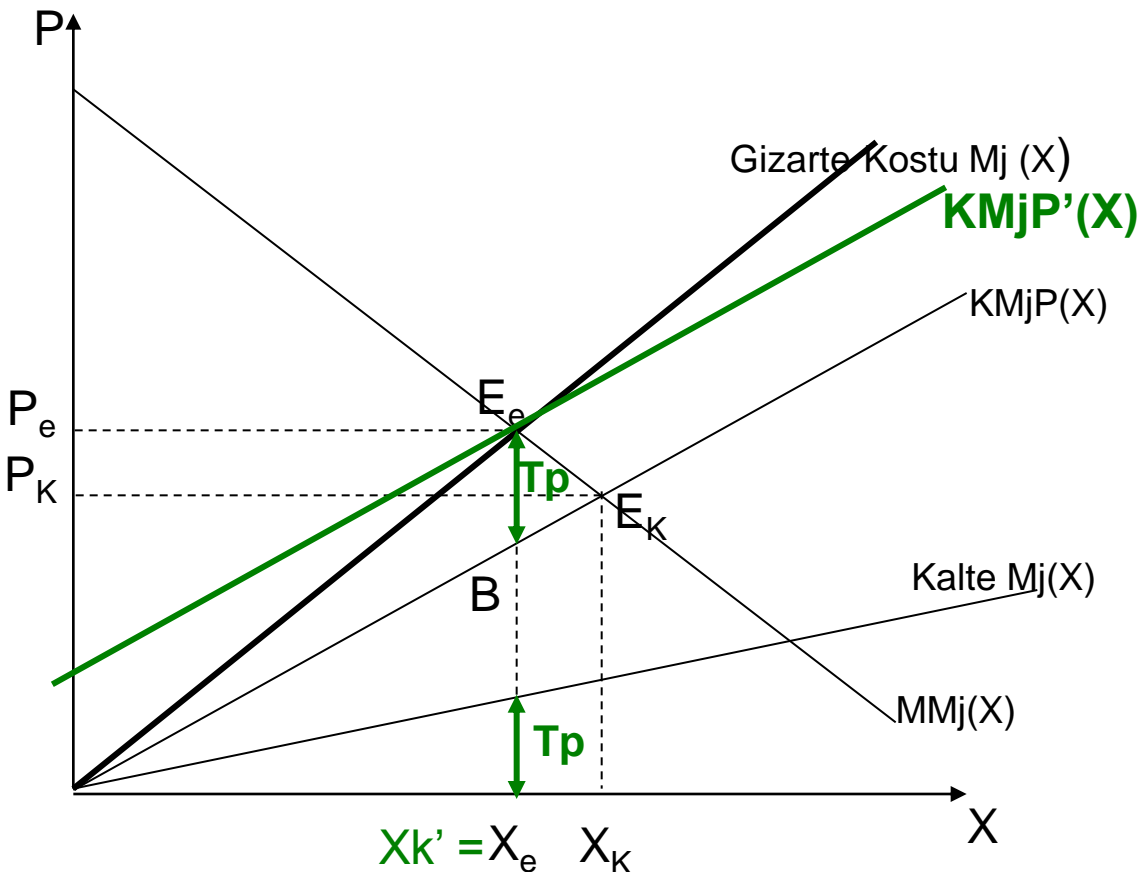
FINANTZAKETA (ZERGAK eta SUBSIDIOAK)

• Kanpo eragina barruratzeko beste aukera bat, kalteak sortzen dituen jarduera zergatzea izan daiteke, hau da, **zerga pigouar** bat ezarri.

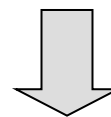
• **Zerga pigouoarren ekoizpen-unitate bakoitza** zergatzen dute, zergaren zenbateko optimoa ekoizpen-maila eraginkorrean eragiten den kalte marginala izanik, hau da:

$$T_p = \text{KalteMj}(X_e)$$

$$\text{Bilketa globala} = T_p \cdot X_e$$

Horrela, $KMjP'(X) = KMjP(X) + T_p$

$$X_{k'} = X_e$$

Oharra: Eraitza berdina lortuko genuke enpresari **kutsadura murrizteko subentzioak** ematen bazaizkio (X murrizten badu edo jaulkipenak murrizteko teknika berriak aploikatzen baditu)
 Arazoak: zergak biltzearen kostua eta ekitatea

ABANTAILAK

• **Kaltea** sortzen duenak **“zigorra”** jasaten du (geroz eta gehiago onartzen da)

• Sektore publikoak **bilketa** garrantzitsua lor dezake, **eraginkortasun-kosturik gabeko zerga bat** erabiliz

MUGAPENAK

• Zerga zenbateko optimoa ezagutzeko **informazio perfektua** behar da

• Zerga zenbateko optimoa ezberdina izan beharko da **enpresa ezberdinentzat**

• **Zeharkako soluzioa** da, hau da, nahiz eta espero izatekoa da zerga optimoaren eraginez enpresa Xe-n kokatzea, ez dago horren inolako bermerik (maximoketa-arazoak, mozkinak maximotzeari ezberdinak diren helburuak ...)

OHARRA: Logikaz, **kanpo eragin positiboen** kasuan, zergen orde **subentzioak** erabili beharko genituzke. Horrela, askotan, hezkuntza edota garraio publikoaren erabilera subentzionatzen da.

ADIBIDEAK: INGURUGIRO ETA ENERGIAREKIN **ERLAZIONATUTAKO ZERGAK ESPAINIAN**

ESTATU MAILAN

***Hidrokarburuen gaineko zerga:**

-Zerga tasa altuagoa beruna duten gasolinentzat, berunik gabekoentzat baino

***Elektrizitatearen gaineko zerga**

***Tabakoaren gaineko zerga**

***Ibilgailuen matrikulazioen gaineko zerga: (2008tik aurrera, karbono dioxidoren jaulkipenen araberakoa):**

- t = %0 → jaulkipenak ≤ 120 gr /km

- t = %4,75 → 120 gr/km < jaulkipenak ≤ 160 gr /km

- t = %9,75 → 160 gr/km < jaulkipenak ≤ 200 gr /km

- t = %14,75 → 200 gr/km < jaulkipenak

***Sozietateen gaineko zerga:**

-tasa altuagoa hidrokarburoen ustiapenean diharduten enpresentzat

-Ingurugiroaren babesarako egindako inbertsioentzat kenkari berezia.

UDAL ZERGAK

***Trakzio mekanikozko ibilgailuen gaineko Zerga.**

-zaldi fiskalen arabera

KKAAen ARLOAN:

Kutsadura atmosferikoaren gaineko zerga, Isurkinen gaineko zerga, Hondakinen biltegien gaineko Zerga ...

UR-KANONA: Natura–ingurunean ur-erazketak suposatzen duen kostua konpentsatzeko (ingurumenaren berreskuratze obrak finantzatzeko): Komunitate gehienek

ERREGULAZIOA

- Arau legalen bidez kanpo eraginaren **barruraketa behartzean** datza.
- Gehien erabiltzen den esku-hartzea da.

MUGAPENAK

Informazio perfektua behar da ere, optimoa izateko. Askotan, **informazio arazoek ez-eraginkorrak diren erregulazioak onartzea** inplika dezakete. Adibidez, praktikan, erregulazio askok kanpo eragina guztiz debekatzen dute (erretzea debekatu, isurkinak debekatu ...). Baina eraginkortasunak hori eskatzen du?

•**Optimoa** izateko **“personalizatua”** izan behar du, jaulkitzaile bakoitzak sortzen duen kaltearen arabera hain zuzen ere. Baina **praktikan**, informazio arazoengatik **uniformeak** izaten dira. (Adibidez, fakultatean erretzea debekatuta dago baina kalte berdina eragiten da klasean erretzean, bulegoetan erretzean, pasilloetan erretzean..?)

•**Soluzio koaktiboa** denez, **kanpo eragin positiboan kasuan aplikatzea zailagoa** izaten da (adibidez, garraio publikoaren erabilera derrigortzea). Baina **zeharkako erregulazioak** onar daitezke, gure askatasuna guztiz mugatu gabe (bidesariak, gutxieneko bidaiari kopurua behartu ordu puntetan, errei bereziak bidaiari kopuru batetik gorakoentzat...)

Adibidez, onartutako ERREGULAZIO batzuk:

-“Inguruarekiko Erantzunkizunaren Legea”:2007 urtekoa. “Quien contamina paga y repara” irizpidearen aplikazioa: Helburua: enpresek ingurugiroan sortutako kalteak konpontzera behartu, natura baliabideak zeuden bezala uzteko.

-“Jaulkipenen-esleipenerako Plan Nazionala”: Kiotoren eskakizunak betetzeko, bertan herrialdeari dagokion jaulkipen bolumen globala zehazten da eta sektore ezberdinen artean banatzen da faktore ezberdinen arabera. Espainian lehen plana 2005-2007 denboraldikoa da. 2007tik aurrera, planek 5 urteko iraupena dute.

BESTE SOLUZIO BATZUK

- Adibidez, aipatutako azken erregulazioarekin erlazioan “**JAULKIPEN-ESKUBIDEEN MERKATARITZA**” dago: herrialde bateko sektore ezberdinen artean edota herrialde ezberdinen arteko jaulkipen eskubideen salerosketan datza.

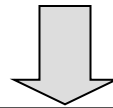
Horrela, esleitu zaien kutsatzeko kuota baino gehiago kutsatzen duten sektore/herrialdeek esleitutako kuota baino gutxiago kutsatzen dutenei **kutsatzeko baimenak eros** ahal izango diete.

- Beste aukera bat **erabaki-unitate zabalagoak sortzea** izan daiteke, sortzaileak eta hartzaileak barneratzen dituen. Horrela, erabakiak hartzerako orduan inplikaturik dauden agente guztien kostu eta mozkinak hartzen dira kontuan

3.2.2.5. BESTE MERKATU-AKATS BATZUK

1) INFORMAZIO EZPERFEKTUA ETA GARESTIA

•Merkatuen funtzionamendu eraginkorrerako beste baldintza bat informazio perfektua da: kontsumitzaile eta produktugile guztiek **ondasun eta produkzio faktoreei buruzko informazio guztia** dute, baliagarritasun-funtzioak, aurrekontu-murriztapenak eta ekoizpen-funtzioak guztiz mugatuak izateko.

•Baino baldintza hau **arlotan ez da betetzen.**

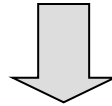
•Kasu batzuetan **merkatuak berak** konpontzen du arazoa, informazioa “salduz”: adibidez, aldizkari espezializatuak

•Beste kasu batzuetan **esku-hartze publikoa** behar izaten da akatsa zuzentzeko: produktuen kalitatearen erregulazioa, arlotan prezio maximoen erregulazioa ...

2) MERKATU EZ OSOAK

•Merkatuen funtzionamendu eraginkorrerako beste baldintza bat merkatu osoen baldintza da: kontsumitzaile eta produktugile guztiek desio dituzten **ondasun eta produkzio-faktore guztientzat** akatsik gabe funtzionatzen duen **merkatu bat** dago.

•Baino askotan hau ez da horrela izaten: **merkatu eza batez ere kreditu eta aseguruuen merkatuetan eman da.**

•Merkatu-akats hau bi arrazoiengatik sortzen da:

TRANSAKZIO-KOSTUAK:
Merkatu horiek ezartzearen **kostua handiegia** izan daiteke merkatari kopuruarekiko.

Baino gehienetan arazoa aseguratzaileak eta aseguruuen erosle potentzialek duten **INFORMAZIO ASIMETRIKOA** da, bi modutara azaltzen dena:

Aurkako hautespenua

Trukaketa-arriskua

AURKAKO HAUTESPENAREN ARAZOA

Ezbehar bat izateko **arrisku ezberdineko pertsonak** daudenean azaltzen da (gaixotasun bat, kotxe-istripu bat...)

Aseguratzailerak **ezin baditu banakako arriskuak bereiztu**, primak ezartzerako orduan jarrai dezakeen politika bat **itxarondako batez besteko galeretan** oinarritzea da

Arrisku handiko gizabanakoen alde eta baxukoak aurka diskriminatzen du : muturreko kasuan azken hauek aseguruari uko egiten badiote, batez besteko galerak gora egingo du **merkatu hauen funtzionamendua eragotziz**

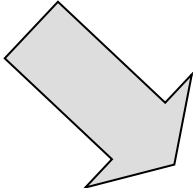
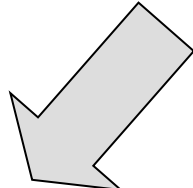
Merkatuak ezin badu arazo hau konpondu (mediku-araketen bidez, e.a), **esku-hartze publikoaren** beharra sortuko da. Adibidez:

- Erregulazioa:** derrigorrezkotasuna kotxe-aseguruetan
- Ekoizpen publikoa:** Gizarte Segurantza

TRUKAKETA- ARRISKUA

Aseguru bat erosi nahi dutenek, aseguratzailearentzat ikus ezinak diren ekintzen bitartez, **ezbehar bat egotearen probabilitatean edo bere tamainan eragin** badezakete (sute-aseguruak, langabezia-aseguruak ...)

Kasu batzuetan aseguratzaileak **arazo hau zeharka** murriztu dezake, primak historialaren arabera egokituz, estaldura batzuk soilik eskainiz edo pertsona batzuk baztertuz

Beste kasu batzuetan ez du inoiz zerbitzu hori eskainiko, eta **esku-hartze publikoa** behar izango da (adib, langabezia-aseguruak)

3.2.3. Hornidura publikorako ereduak

Gaiaren hasieran ere, esku-hartze publikoa burutzerako orduan **sektore publikoaren eskuetan dauden tresnak** seinalatu ditugu: oinarrizko araudia, erregulazioa, finantzaketa (zergak eta transferentziak), ekoizpen publikoa ...

Ordea, azken urteetan, **ondasun eta zerbitzu publikoen ekoizpen/hornidura moduan aldaketa** bat nabari izan da. Erreforma horien helburua **eraginkortasun maila handiagoko sistemen erabilera izan** da, eskainitako ondasun eta zerbitzuen kalitatea mantendu baino aurrekontu-gastua murriztea permititzen dutenak, hain zuzen ere.

KUDEAKETA PUBLIKOAN TRESNA BERRIAK:

1) **“KOORDAINKETA edo ORDAINKETA PARTEKATUA”**: (prezio publikoak, tasak eta ticket moderatzaileak) zerbitzu publiko batzuen aurrean, erabiltzaileek zerbitzuaren kostuaren kontzientzia har dezaten (adibidez, sanitate publikoaren finantzaketan geroz eta herrialde gehiagok erabiltzen dute)

2) TXARTEL, TXEKE edo BONOen erabilera: Estatuak hiritarrei baliabideak ematen dizkie enpresa publiko zein pribatuek ekoiztutako ondasun edota zerbitzu pribatu zehatzak eros ditzaten (adibidez, Balentziako Erkidegoan 3. adinekoentzako egoitzen kasuan erabiltzen da)

3) MONETA PIZGARRIen erabilera, erakunde publikoetako langileek beren lana modu eraginkorrago batean burutzeko pizgarria izan dezaten (adibidez, kontratu-programen erabilera, hau da, Estatuaren eta enpresa publiko baten arteko hitzarmena, non enpresak ez baditu hitzartutako helburuak betetzen “zigorra” jasotzen ditu (subentzio baxuagoak ...))

4) KANPO KONTRATAZIOA, ekoizpen publiko zuzenaren orde, zerbitzu publiko zehatz batzuk eskaintzeko: (Adibidez, erakunde publikoen garbiketa-zerbitzuak, eskolen jantoki-zerbitzua ...)

5) ESKUBIDEEN MERKATUAK: Jabetza komuneko baliabideen erabilera kudeatzeko baimenak edo kuotak dira. Adibidez, arrantza kudeatzeko Europar Batasunean erabiltzen da: Gehienezko arrantza-kopurua finkatzen da eta arrantza-kuotak esleitzen dira herrialde ezberdinen artean kopuru hori lortu arte.

6) LEHIAKORTASUN PUBLIKOA: Enpresa publikoen konkurrentziarako barne-merkatuak sortzean datza. Hiru irizpidetan oinarritzen dira: finantzaketa-arloaren eta ekoizpen-arloaren arteko banaketa, ekoizpen-unitate ezberdinen arteko lehia eta erabiltzailearen hautespen-askatasuna. Adibidez, Erresuma Batua eta Suedian osasun sisteman erabiltzen da

7) KOLABORAZIO PUBLIKO PRIBATUA:

- **Inbertsio Publikoak** garatu eta finantzatzeko **Sektore Publiko eta Pribatuaren** arteko epe luzeko **kolaborazio-eredua** da, kontratu bidez erregulatzen dena.
- **Aurrekontu-mugapenen eta inbertsio horien kostu eta konplexutasunen ondorioz**, Administrazio Publikoek kolaborazio publiko pribatuak suposatzen duten aurrekontuz kanpoko baliabideak erabiltzen ditu azpiegiturak ekoizteko.
- Eredu hauetan, Administrazioak sektore pribatura jotzen du azpiegitura proiektuen “Finantzaketa/Diseinua/Ekoizpena/Ustiapena” lortzeko, une bateko **gastu publikoaren murrizketa** lortu nahian.

Proiektu publiko askotan erabiltzen dira: **errepideak, metroa, ospitaleak**

Kolaborazio-eredu **mota ezberdinak** daude. Garrantzitsuenak:

- **Kontzesio-eredua (eredu frantsesa)**
- **“Giltzak eskuetan” eredia (eredu alemaniarra)**
- **Itzalean ordainsariaren eredia (eredu anglosaxoniarra)**
- **Sozietate publikoen sorrera (eredu espainiarra)**

•**Kontzesio-eredua (eredu frantsesa):**

Kontzesioa duenak azpiegitura ekoiztu edo denboraldi batean mantendu eta ustiatu egiten du, erabiltzaileari tarifa bat kobratuz. Kontzesioa amaitzean Sektore Publikoaren eskuetara doa azpiegitura.

•**Giltzak eskuetan eredua (eredu alemaniarra):**

Administrazio Publikoak enpresa pribatu bati azpiegitura baten ekoizpena eta finantzaketa eskatzen dio, eta lana amaitzean, ordainketa bakar baten bidez edo epeka ordaintzen dio. Horrela aurrekontu mugapenak daudenean azpiegiturari aurre egin ahal zaio etorkizuneko aurrekontuen kontura.

•**Itzalean ordainsariaren eredua (eredu anglosaxoiarra):**

Administrazio Publikoak, azpiegituraren enpresa eraikitzaile eta ustiatzaileari ordainsari bat ordaintzen dio erabiltzaile bakoitzeko. Beraz, erabiltzaileek finantzatu beharrean zergadun guztiek finantzatzen dute azpiegitura.

•**Sozietate Publikoen sorrera (eredu espainiarra):**

Azpiegitura garatu eta finantzatzeko titulartasun publikoa duen sozietate bat sortzea da (bere zorpetzea ez baita Europar Batasunaren ikuspuntutik publikotzat hartzen). Administrazio Publikoak lanaren exekuzio eta kudeaketan kompetentziak mantentzen ditu baino zorpetu gabe. Noski, hurrengo urteetako aurrekontuetan efektu negatiboa izango du.

3.3. Esku-hartze publikoa ekitatea lortzeko

3.3.1. EKITATE BIRBANAKORRA ETA GIZARTE-LIBERALISMOA

Orain arte, eraginkortasunaren ikuspuntutik defenda daitezkeen esku-hartze publikoak aztertu ditugu. Baina esku-hartze publikoak **EKITATE**aren ikuspuntutik ere izan daitezke desiragarri

**ONGIZATE-
EKONOMIA**

Helburua: **Max GIZARTE -ONGIZATEA**

Bi baldintza horretarako:

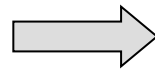
-Sistema ekonomikoa **ERAGINKORRA** izan (Pareto)

-Sistema ekonomikoa **EKITATIBOA** izan (ezin bada, errenta/aberastasuna berresleituz Gizarte-Ongizatea handitzea)

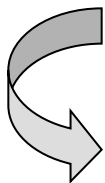
ZER DA **EKITATEA** edo **GIZARTE-JUSTIZIA**?

**SUBJETIBOTASUNA:
IRITZI EZBERDINAK**

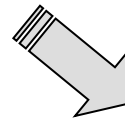
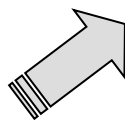
ZER DA **EKITATEA** edo **GIZARTE-JUSTIZIA**?

SUBJETIBOTASUNA:
IRITZI EZBERDINAK

Muturreko jarrerak

Filosofia libertarioa:

Merkatuak sortzen duen emaitza defendatzen dute, beti ere modu zilegi batean sortu bada. Beraz, ekitatea lortzeko **esku-hartze publikoari uko** egiten diote

Filosofia kolektibista:

Emaitzen berdintasun absolutua defendatzen dute. Beraz, **edozein motako esku-hartze publiko** defendatzen dute helburu hori lortzeko

GIZARTE LIBERALISMOA, ongizate ekonomiaren oinarria dena eta mendebaleko merkatu ekonomietan esku-hartze publikoaren gidari, **bi muturreko jarrera horien artean** kokatzen da.

Errentaren birbanaketa sektore publikoaren funtzio zilegia da baldin eta Gizarte-Ongizatea handitzea lortzen badu.

Ikusiko dugun bezala, GO handitzea lortzen duten **birbanaketak boluntarioak eta koaktiboak** izan daitezke

Beraz, Sektore Publikoak ekitate-helburuak bi modutara lor ditzake:

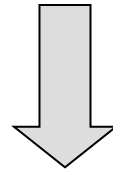
a) Birbanaketa **boluntarioak** bideratuz

b) **Birbanaketa koaktibo**en bidez, GO maximotzen duen banaketa lortuz

a) BIRBANAKETA BOLUNTARIEN BIDERAKETA

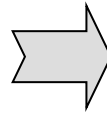
- Ekonomian **altruistak** diren gizabanakoak egotea eskatzen du.
- Orain arte berekoiak zirela suposatu dugu, soilik beren ongizateaz arduratzen zirela

Berekoiak badira

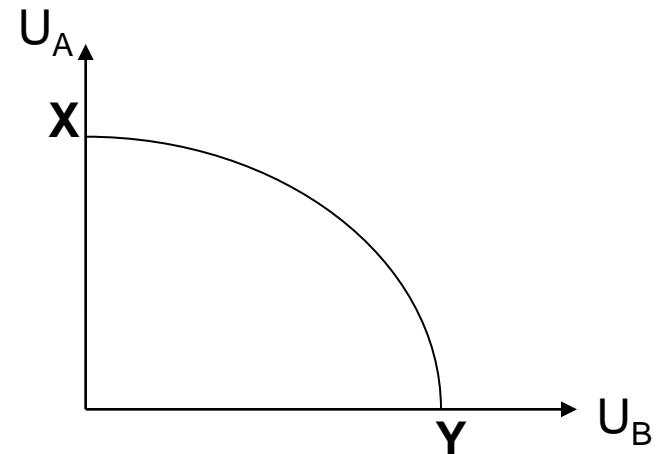
Baliagarritasunaren Aukera-Muga:

$$(Y_A, Y_B) \leftrightarrow (U_A, U_B)$$

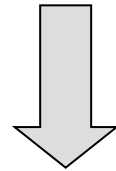

$$\mathbf{X}: (Y_g, 0) \leftrightarrow (U_A \text{ max}, 0)$$

$$\mathbf{Y}: (0, Y_g) \leftrightarrow (0, U_B \text{ max})$$

Ordea, **altruistak diren gizabanakoak baditugu**, hau da, ongizate propioaz gain gainerakoen ongizateaz ere arduratzen direnak, orduan **Baliagarritasun Aukera-Mugaren itxura aldatu** egiten da:

ADIBIDEZ, A altruista bada baino B ez

Baliagarritasunaren Aukera-Muga:

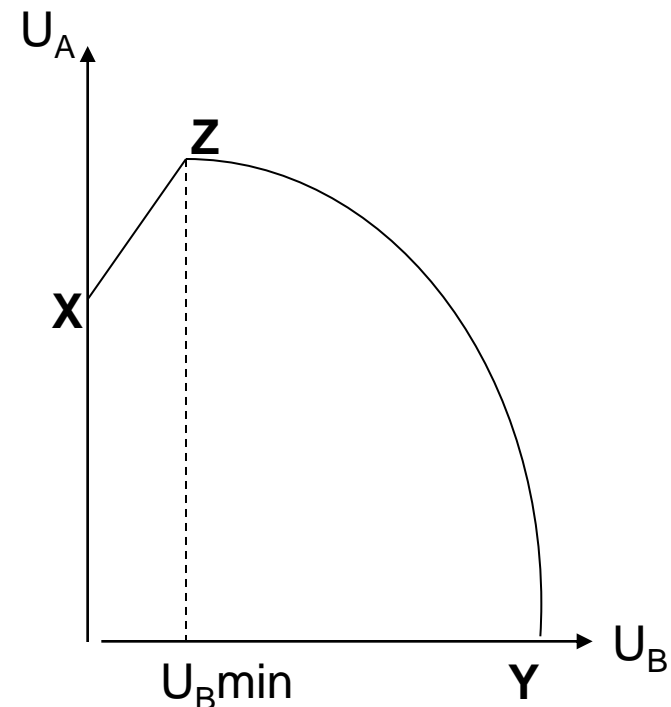
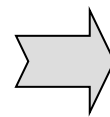
Demagun A-k B-rentzat desio duen baliagarritasun minimoa $U_B \text{min}$ dela eta " α " errentarekin lortzen duela

$$(Y_A, Y_B) \leftrightarrow (U_A, U_B)$$

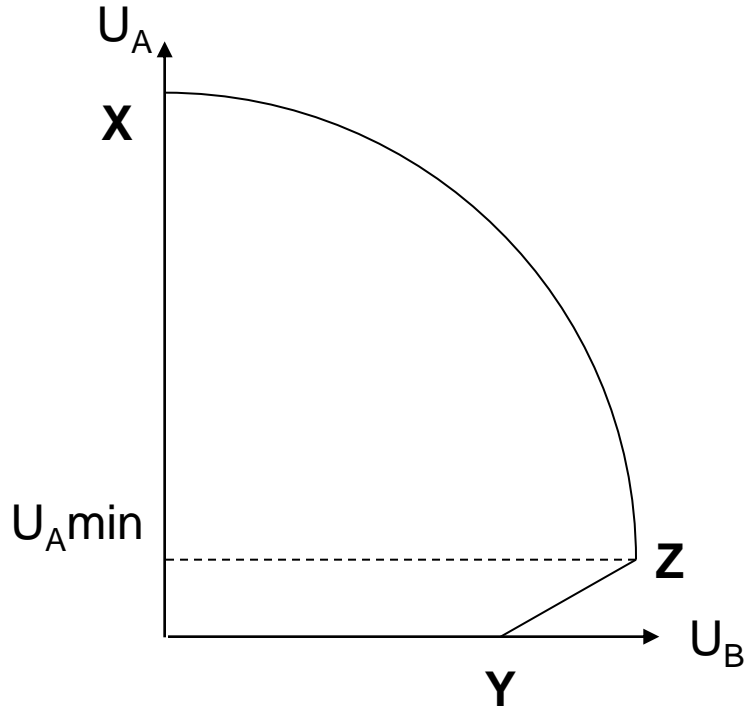
$$\mathbf{X}: (Y_g, 0) \leftrightarrow (U_A < U_A \text{ max}, 0)$$

$$\mathbf{Z}: (Y_g - \alpha, \alpha) \leftrightarrow (U_A \text{ max}, U_B \text{ min})$$

$$\mathbf{Y}: (0, Y_g) \leftrightarrow (0, U_B \text{ max})$$

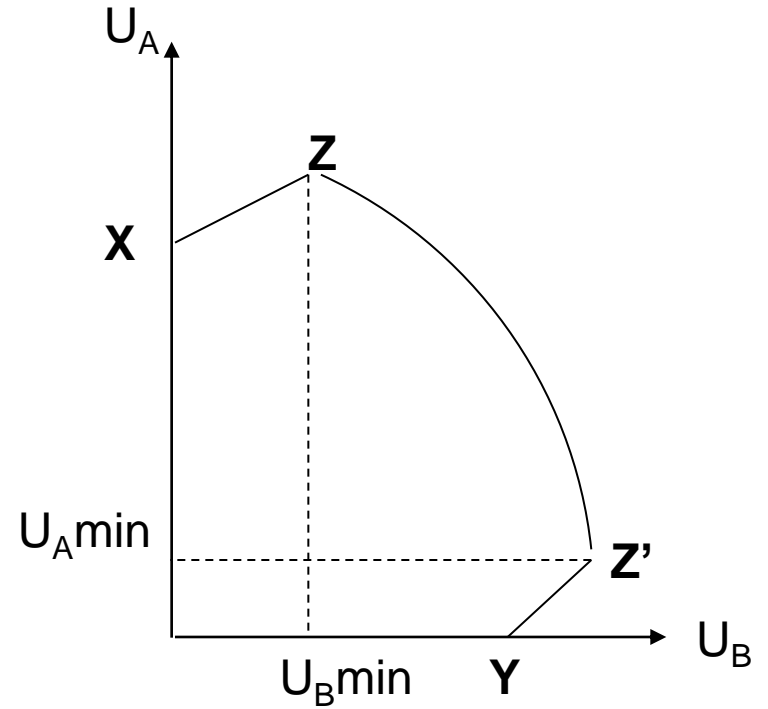
B altruista bada baino A ez

$$(Y_A, Y_B) \leftrightarrow (U_A, U_B)$$

- X:** $(Yg, 0) \leftrightarrow (U_A \text{ max}, 0)$
- Z:** $(\gamma, Yg-\gamma) \leftrightarrow (U_A \text{ min}, U_B \text{ max})$
- Y:** $(0, Yg) \leftrightarrow (0, U_B < U_B \text{ max})$

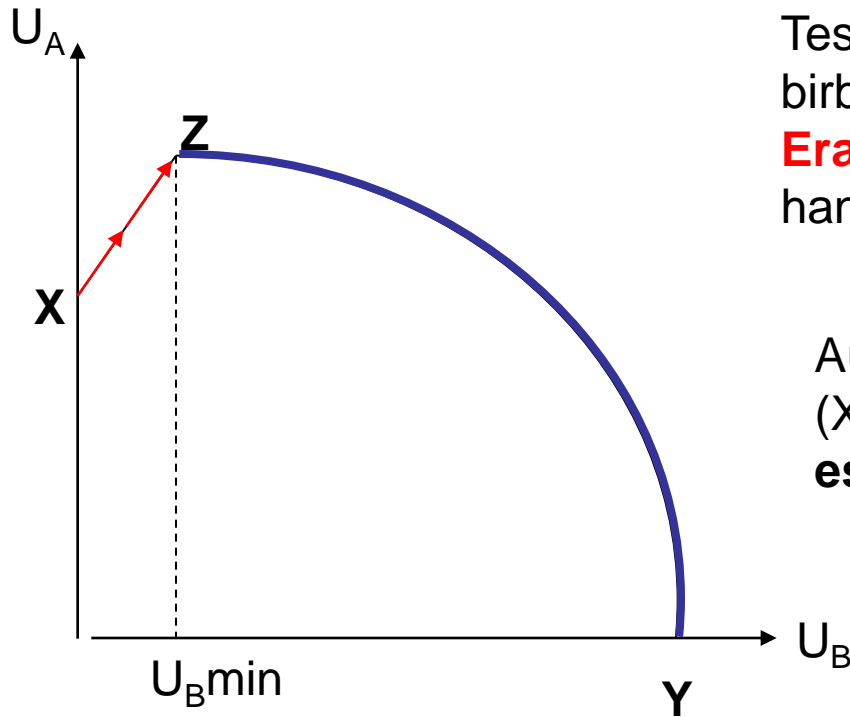
Biak altruistak badira

$$(Y_A, Y_B) \leftrightarrow (U_A, U_B)$$

- X:** $(Yg, 0) \leftrightarrow (U_B < U_A \text{ max}, 0)$
- Z:** $(Yg-\alpha, \alpha) \leftrightarrow (U_A \text{ max}, U_B \text{ min})$
- Z':** $(\gamma, Yg-\gamma) \leftrightarrow (U_A \text{ min}, U_B \text{ max})$
- Y:** $(0, Yg) \leftrightarrow (0, U_B < U_B \text{ max})$

Itzul gaitezen **altruista A gizabanakoa** deneko kasura eta demagun merkatuak sortzen duen esleipena **X** dela :

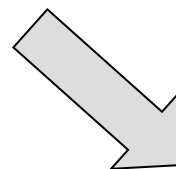
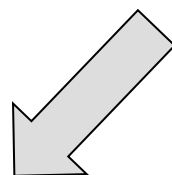

Testuinguru honetan, **X-tik Z-rainoko** errenta-birbanaketak **birbanaketa Pareto Eraginkorrak** dira, bi gizabanakoen ongizatea handitzen dutelako.

Aurreko arrazoiarengatik, **X eta Z puntuak** (X barne eta Z kanpo) **bitarteko esleipenak ez** dira esleipen **eraginkorrak**.

Esleipen eraginkorrak soilik Z eta Y puntuak bitartekoak dira (biak barne)

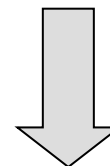
Testuinguru honetan **ZEIN DA SEKTORE PUBLIKOAREN PAPERA** baldin eta merkatuak sortzen duen emaitza X eta Z bitarteako bada?

Soilik bi gizabanako baleude, **bat ere ez.**

A prest egongo litzateke B-ri biak Z puntuan kokatzeko moduko errenta kantitatea transferitzeko.

Esku-hartze publikoaren justifikazioa A eta B bezalako **gizabanako asko** ditugunean azaltzen da

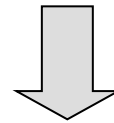
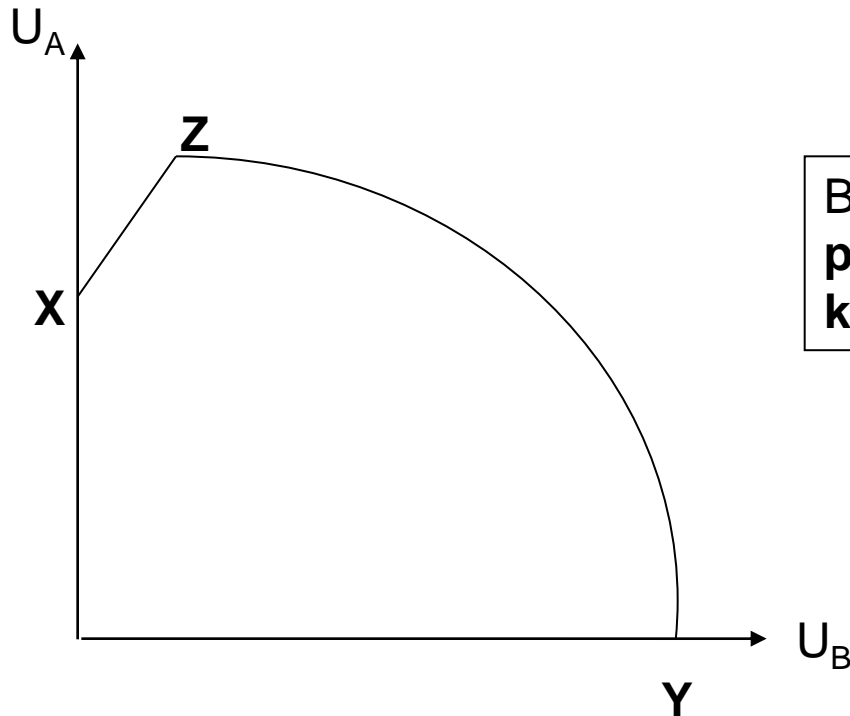
Kasu honetan, “aberats altruisten eskuetatik behartsuen eskuetarainoko **errenta-birbanaketa**” **ondasun publiko batean bihurtzen da:**

Altruista batek errenta-transferentzia bat eginez gero, gainerakoek ere irabazten dute. Beraz, **dohainezko erabiltzaileak izateko pizgarria** izan dezakete.

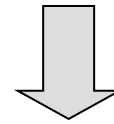
Sektore Publikoak, zerga eta transferentzien bidez, “**boluntarioak**” izan beharko liratekeen **birbanaketa horiek bidera ditzake**, ekonomiaren **eraginkortasuna hobetuz.**

b) BIRBANAKETA KOAKTIBOAK

Birbanaketa boluntarioek gehienez **Z** punturaino eramango gaituzte. Behin Z-n gaudela, **birbanaketa gehigarriek** B-ren baliagarritasuna handitu baino A-rena murriztu egingo dute, beraz **ezin izango dira eraginkortasunaren ikuspuntutik epaitu.**

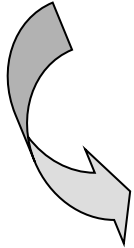

Birbanaketa gehigarriak epaitzeko, **pertsona arteko baliagarritasun-konparaketak** dira beharrezkoak.

Konparaketa horiek **EKITATEAK** egiten ditu, tresna bezala **GIZARTE-ONGIZATE FUNTZIO** bat erabiliz

GIZARTE-ONGIZATEAREN FUNTZIOA (W), gizarte bateko justiziari buruzko iritziak laburbiltzen saiatzen den funtzio bat da

Gizarte hori osatzen duten
gizabanakoen baliagarritasuna
aldatzean Gizarte-Ongizatea nola
aldatzen den adierazten du:

$$W = W (U_1, U_2, \dots, U_n)$$

Ekitatea kontzeptu subjektiboa denez, GOFak printzipioz edozein itxura eduki dezake, ikuspuntu filosofiko eta etiko ezberdinen arabera.

Ordea, GOF batek ondorengo **baldintzak** betetzea desiragarria ikusten da:

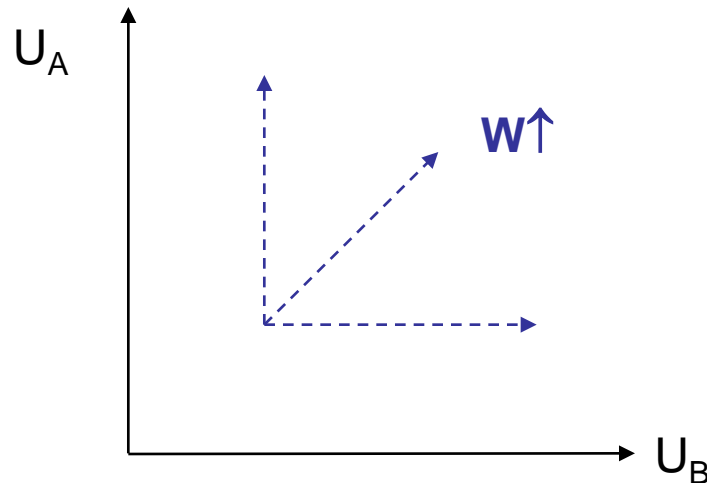
- Indibidualismoa**
- Anonimatua**
- Ezberdintasunarekiko gorrotoa**

INDIVIDUALISMOA:

Gizabanako baten baliagarritasuna handitzen bada besteena murriztu gabe, W handitu behar da. Hau da: $dW(\cdot)/dU_i > 0 \quad \forall i$

Banakako lehentasunak errespetatzen direla adierazten duen propietatea da: gizabanako guztientzat bi esleipen baliokideak badira bakar batentzat izan ezik, orduan gizarteak gizabanako horren lehentasunak errespetatu beharko lituzke:
Adib: $W(4,5) > W(3,5)$

Grafikoki: GO geziek adierazitako norabidean handitzen dela adierazten duen propietatea

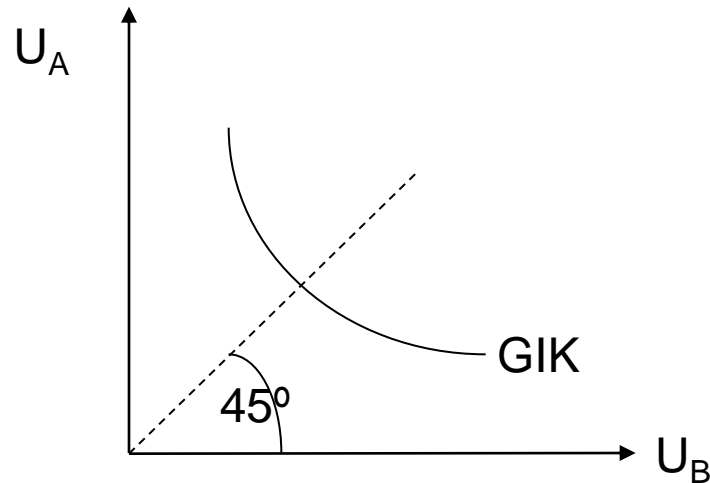
ANONIMATOA:

Gizarte-Ongizatea **soilik baliagarritasun-banaketak duen egituraren menpe** egon behar du, eta ez “nork lortzen duen zer” arazoaren menpe.

Banakako lehenetasunak konparatzean inpartzialtasuna adierazten du:

Adib: $W(4,5) = W(5,4)$

Grafikoki: Gizartearen indiferentzi-kurbak simetrikoak dira 45 gradutako ardatzarekiko

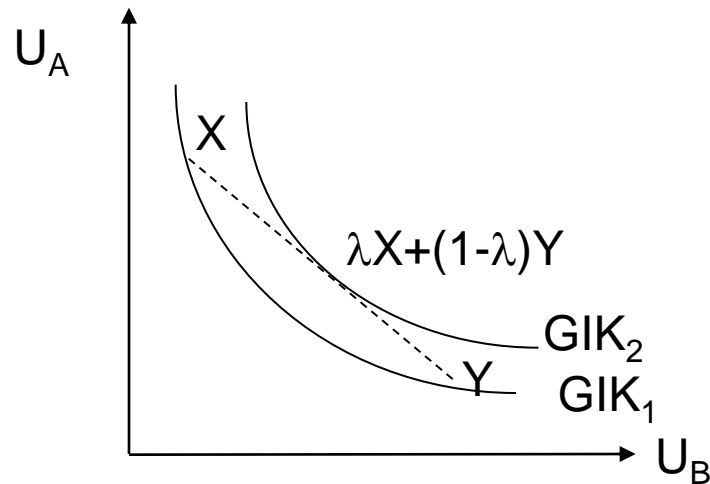

DESBERDINTASUNAREKIKO GORROTOA:

Baliagarritasun-banaketa berdina ezberdina baino gehiago desio dira.

Hau da, GOF batek bi baliagarritasun-banaketa berdin baloratzen baditu, $W(X) = W(Y)$, orduan bi banaketa horien arteko konbinaketa lineal batekin Gizarte-Ongizatea handiagoa izan behar du, hau da, $W(\lambda X + (1-\lambda)Y) > W(X) = W(Y)$

Grafikoki, **GIK hertsiki ganbilak** izatea eskatzen du.

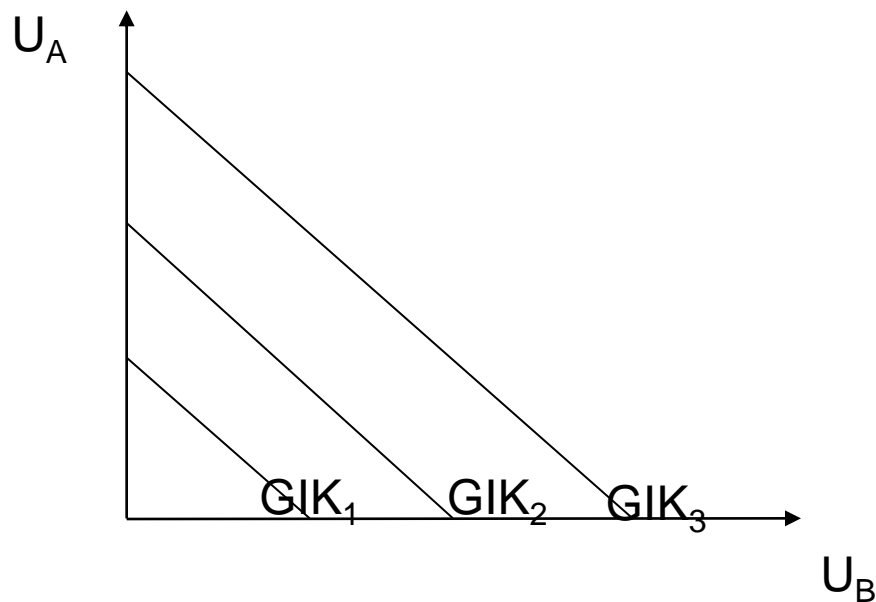

Desberdintasunarekiko gorrotoaren ikuspuntutik **bi muturreko** kasuak hauek dira:

-Filosofia UTILITARISTA (Harsanyi): $W(U_A, U_B) = U_A + U_B$

Desberdintasunarekiko gorrotirik gabeko funtzioa: Soilik baliagarritasun-maila globala axola zaio, ez bere banaketa. Irabazleen irabaziak galtzaileen galerak baino handiagoak diren bitartean, birbanaketak justifikatuta daude, nahiz eta desberdintasun izugarria egon

Grafikoki: **GIK linealak** dira

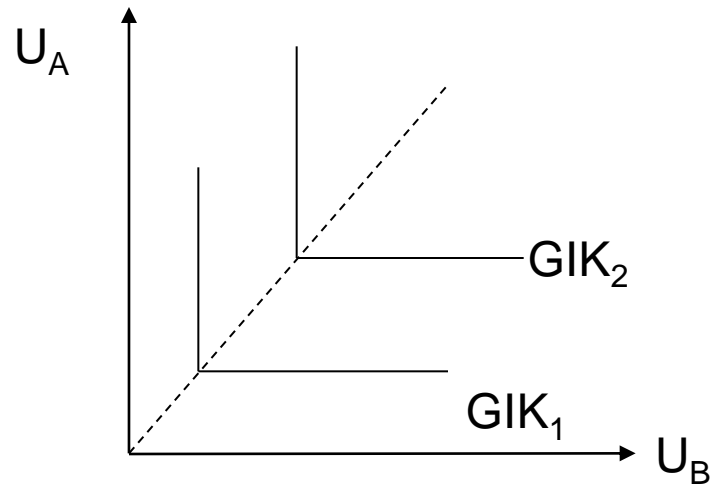
Indibidualista eta **anonimoa** da

-RAWLS-en filosofia: $W(U_A, U_B) = \text{Min}(U_A, U_B)$

Desberdintasunarekiko gorroto maximoa adierazten duen funtzioa

Maximin irizpidea: sektore publikoaren helburua, okerren dagoen gizabanakoaren egoera maximotzea izan behar da

Grafikoki: GIK-k **L** itxura dute

Anonimoa da baino **ez** da **indibidualista**: Adib: $W(3,4)=W(3,5)$

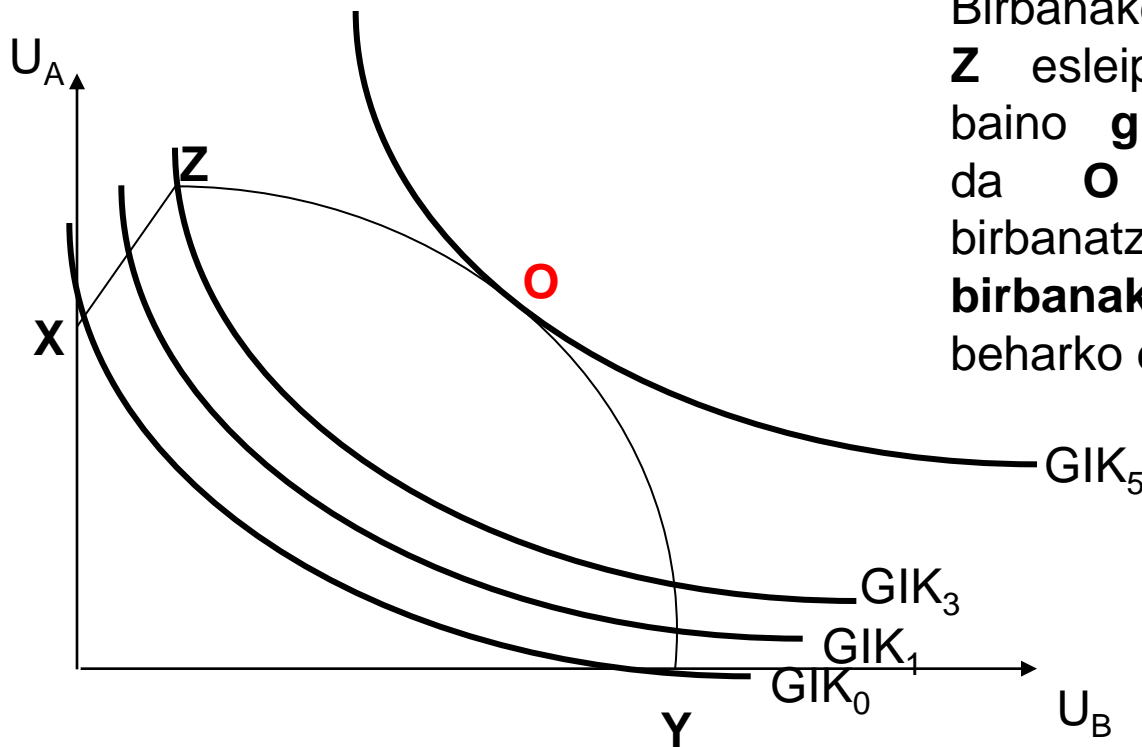
Behin **GIZARTE-ONGIZATEAREN FUNTZIOA** definitu ondoren, Gizarte-Optimoa ondorengo problema ebatziz lortuko da:

$$\text{MAX } W(U_A, U_B)$$

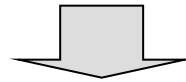
$$\text{k.h. } U_A = G(U_B) \quad (\text{non } G(.) \text{ Baliagarritasunaren Aukera-Muga den})$$

Horrek **O** esleipenean kokatzen gaitu.

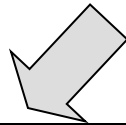
Birbanaketa **boluntarioek gehienez Z** esleipenera eramaten gaituzte, baina **gizartearentzat desiragarria** da **O** esleipeneraino errenta birbanatzen jarraitzea. Horretarako **birbanaketak koaktiboak aplikatu** beharko ditugu

Baino, birbanaketa koaktiboak gai izango dira O esleipena lortzeko?

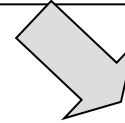
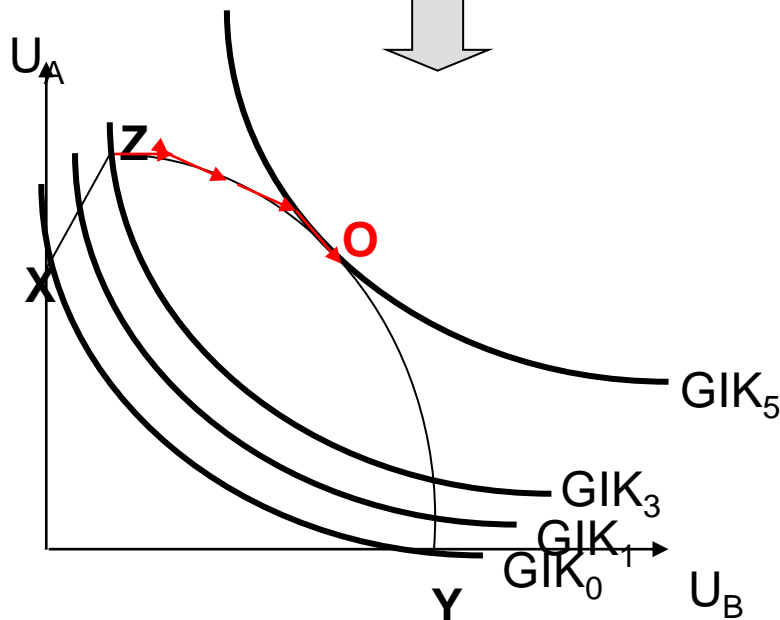
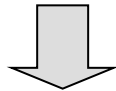

Erabiltzen ditugun tresnen (zerga-transferentzia) izaeraren menpe dago erantzuna

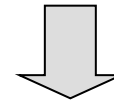
TRESNA NEUTRALAK:

Soilik eros-ahalmena eskualdatzen dute, eraginkortasun kosturik eragin gabe.

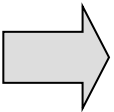

TRESNA EZ-NEUTRALAK (gehienak):

Eraginkortasun kostuak eragiten dituzte, lortutako zerga bilketarekin konpentsa ezin daitekeen baliagarritasun galera bat

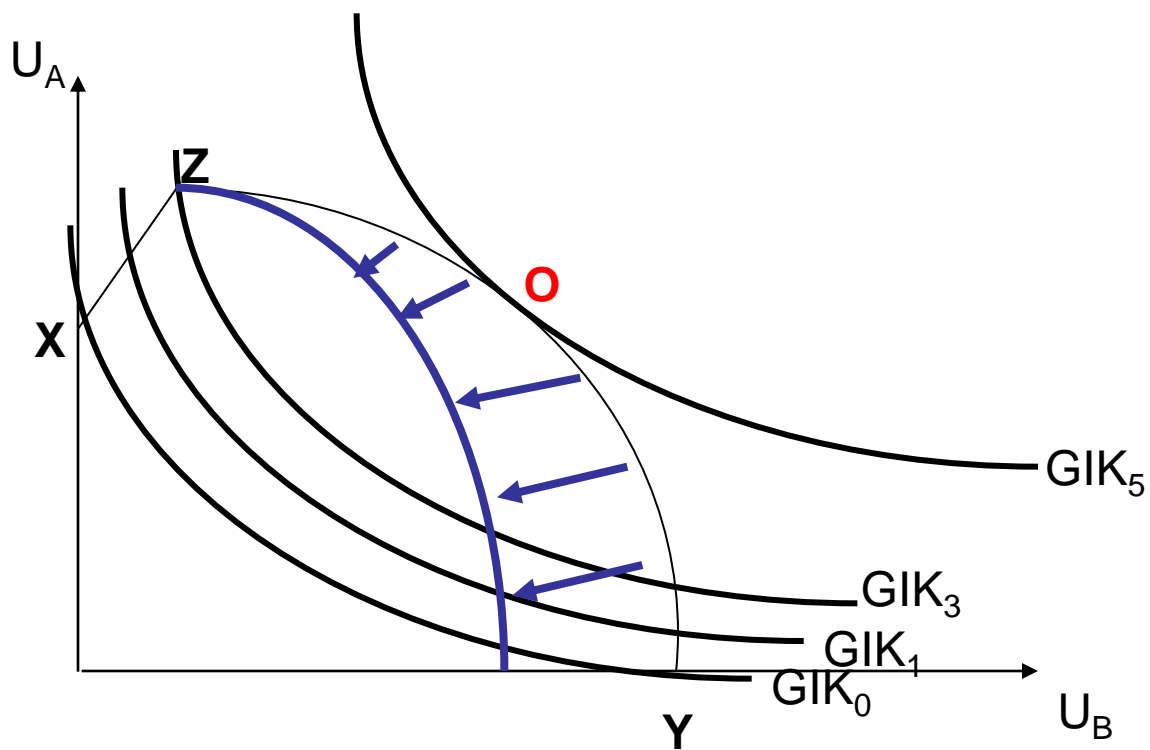

**ERAGINKORTASUN
ETA
EKITATEAREN
ARTEKO GATAZKA**

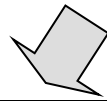

OEBOT: Merkatu-prezioen sistema konkurrentzialak, errenta-birbanaketa neutralen bidez, nahi duen esleipen eraginkor lor dezake

ERAGINKORTASUN ETA EKITATEAREN ARTEKO GATAZKA:
Tresna ez-neutralek eragindako eraginkortasun kostuek Baliagarritasunaren
Aukera-Muga barrurantz desplazatuko dute

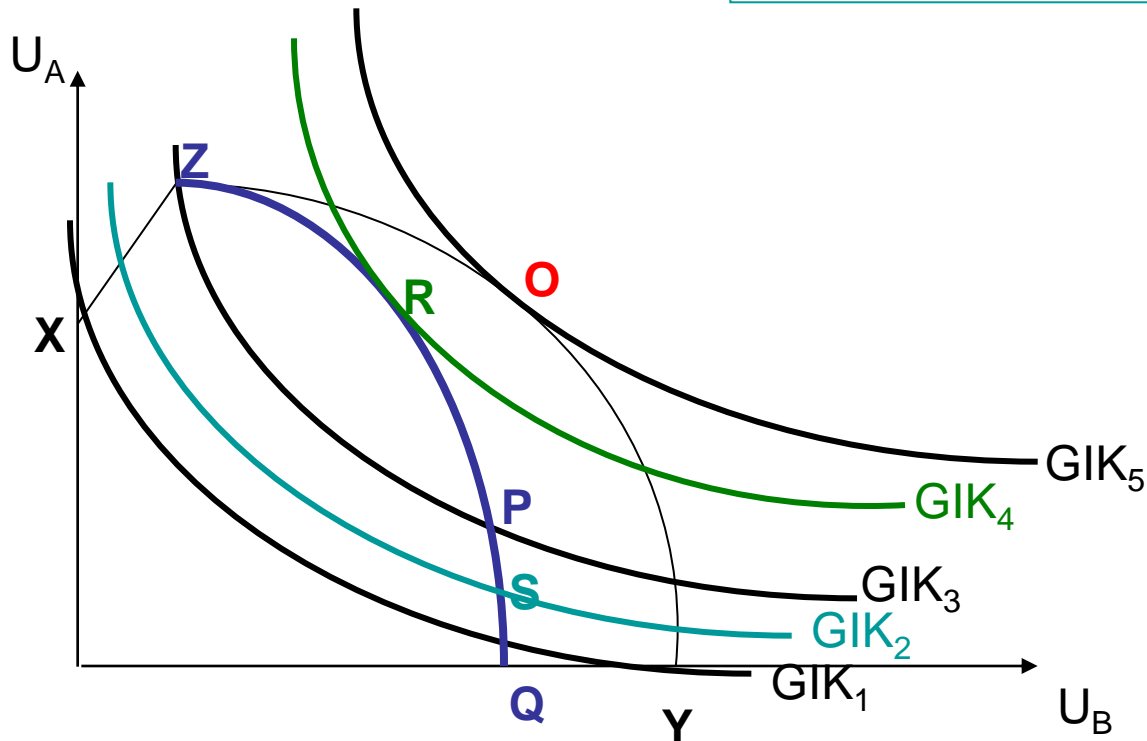

GATAZKA hori ikusita, **pena merezi** al izango du **koaktiboki errenta birbanatzeak**? Erantzuna, azkenean lortzen dugun **emaitzaren menpe** egongo da

Emaitza **Z** eta **P** esleipenak **bitarteko bat** bada, pena merezi izango du, Z-n baino **GO handiagoa** lortzen delako: Adibidez **R** esleipenean

Emaitza **P** eta **Q** esleipenak **bitarteko bat** bada, ez du pena merezi izango, Z-n baino **GO txikiagoa** lortzen delako: Adibidez **S** esleipenean

3.3.2. EKITATEAREN BESTE IKUSPEGI BATZUK

Orain arte, **EKITATE BERTIKAL**Aren inguruan burutu dugu azterketa:

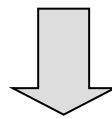
Sektore Publikoak **nola ezberdindu** behar dituen modu optimo batean **errenta edota baliagarritasun ezberdina duten gizabanakoak**

Baino hau **ez da ekitatearen ikuspegi bakarra**.

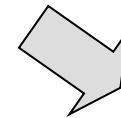
Politika publikoen diseinuan ere **beste ikuspegi** hauek ere eragiten dute:

**EKITATE
HORIZONTALA**

**AUKERA
-BERDINTASUNA**

**EKITATE
KATEGORIKOA**

EKITATE HORIZONTALA

Diskriminaziorik ezarako baldintza: Sektore Publikoak **berdin tratatu** behar ditu garrantzizko aspektuetan **berdinak** diren gizabanakoak

Interpretazio ez horren erraza: **zer da berdina izatea?**

Argi dago, sexuan, arrazan, ideia politiko edo erlijioso eta abarretan oinarritutako ezberdintasunak ez direla garrantzitsuak baina zer gertatzen da errentan, lehentasunetan, adinean ... oinarritutako ezberdintasunekin?

Bi oinarrizko interpretazio

TEORIKOA

**BALIAGARRITASUNEN
TERMINOETAN (FELDSTEIN):**

$$U_A(.) = U_B(.) \Rightarrow U_A^T(.) = U_B^T(.)$$

Lehentasun ezberdineko
gizabanakoentzat fiskal tratu
ezberdina eskatzen du

PRAKTIKOA

**Politika publikoak diseinatzean SPak
dituen mugapenen terminoetan:**

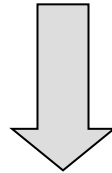
“Sexua, arraza, ideia politikoak, erlijioa eta
antzeko garrantzirik gabeko aspektuak ezin
dira gizabanakoak fiskalki ezberdinduak
izateko oinarri bezala hartu”

AUKERA-BERDINTASUNA

Gizabanako guztiek **errenta edota baliagarritasuna lortzeko aukera berdinak** izan behar dituzte:

Hezkuntzaren eskuraketan, justizian, sanitatean, garrantzizko informazioan... aukera berdinak

Aukerak berdintzea (**“ex ante” berdintasuna**) eskatzen du, ez emaitzak berdintzea (**ez “ex post” berdintasuna**):

Norberaren esfortzuan, aurrezkian, zorian, arriskuarekiko joeran e.a. oinarrituriko emaitzen ezberdintasunak zilegiak dira.

Irizpide **indibidualista** da, gizabanakoen **lehentasunak errespetatzen** dituelako

EKITATE KATEGORIKOA

Inbididualista ez den eta “**ex post**” emaitza zehatz batzuen berdinketa eskatzen duen irizpidea

Gizarteak, **lehentasunezko ondasun zehatz batzuen banaketa justuarekin** konpromiso bat du: sanitatea, hezkuntza, etxebizitza ...

Beraz, SPak ondasun horien gutxieneko kantitate bat kontsumitu ahal dugula **bermatu** behar du.

Kasu batzuetan gainera, ondasun horiek horren garrantzitsuak ikusten dira, beren **kontsumora behartu** egiten gaituela: Oinarrizko irakaskuntza, derrigorrezko txertoak ...

Sektore Publikoaren **ikuspegi paternalista**